

توکان ٹیندی دار

منویر سید

توکان ٹیندی ڈار

صنوبر سید

توکان ٿيندي ڌار

ڪهاڻين جو مجموعو

صنوبر سيد

NEW THINKERS FORUM
PUBLICATIONS

سموراحق ۽ واسطا پبلشرز وٽ محفوظ

ڪتاب جو نالو: تو کان ٿيندي ڌار

ليکڪا: صنوبر سيد

چاپو: پهريون

تعداد هڪ هزار

چپائيءَ جو سال: 1994

چپائيندڙ: نيو ٿنڪرس فورم

لٽريچر سيڪشن ، جنرل پوسٽ باڪس نمبر 492 حيدر آباد

معلم ، 25 رپيا رڳا

TOU KHAN THEANDI DHAR.....(While saying you Good bye) A collection of short stories written by: **SNOBAR SAYED**. published by: **NEW THINKERS FORUM**. G.P.O. Box. 492, Hyderabad 71000. SINDH. PAKISTAN.
year of publication: 1994

All rights reserved to the publishers.

ارپنا

پاڻ جهڙين انهن انيڪ گمنام ليکڪائن جي نانءَ
جيڪي ماحول ۽ معاشري جي ڏهڻ ۾
نڙيءَ تائين ڦاٿل / ٻڌل هوندي به
ٻاهر نڪرڻ لئه
پنهنجي پوري قوت سان
هٿوراڙيون هڻن پيون.

1.1.94. / صنوبر سيد

سٽاءُ

- 9 - خود ڪلامي / ليڪڪا پاران _____
- 16 0 ڪهاڻيون
- 30 - ساپيائن جي سيج تي _____
- 33 - جيت به منهنجي هار _____
- 36 - نه ڌرتي نه آسمان _____
- 39 - آخري دعا _____
- 44 - توکان ٿيندي ڌار _____
- 46 - جڪڙيل وجود آزاد سڀنا _____
- 51 - ڏو بنا ڊوليا _____
- 57 - سڀني بابو پري وڃائج _____
- 62 - رسي ويل پل _____
- 97 - اڏري ويل عڪس _____
- 10 انڊلٽ ريڪا / ست مختصر ڪهاڻيون
- جاڳرتا
- پڇتاءُ
- ڊائريءَ جو آخري ورق
- خالي خط
- ؟
- واري توتان جند
- تقدس
- 103 - کوٽو سڪو _____
- 104 - ايسٽرئڪٽ ڊائري / پنج ڊائريءَ جا پنا
- 108 - لفظن جي ڪوڙڪي _____

ليڪڪاپاران

خود ڪلامي

جڏهن ڪان قلم هٿ ۾ کنيو اٿم / ڪٿايو ويو آهي،
تنهن مختصر عرصي ۾ مان نٿي سمجهان ته ڪڏهن هيئن ۽
هيترو لاڳيتو مواد تخليق ڪري سگهي هوندو.

هاڻي ته مڃي وڃڻ گهرجي ته هيءُ سڀ منهنجي وس
جي ڳالهه ناهي، يقينن ڪو آهي، جيڪو اهو سڀ مون کان
ڪرائي پيو. جنهن جو مختصر چيو به منهنجي ذهن ۾، "الاهي
جگر" جيان پيوست ئي لاشعوري طرح عمل ڪرائيندو ٿو رهي.
حيران آهيان، چوڌاري طنزن جا تير اڀا لڳا پيا آهن،
بندش ۾ جيئن پوءِ تيشن واڌ ٿي آئي آهي، گهٽتائي نه، پر اها
ڪهڙي سگهه هئي، جنهن ڪنهن ڏينهن به منهنجي هٿ ۽ قلم
وچ ۾ فاصلو وجهڻ نه ڏنو! مان نه چاهيندي به، قلم کي پنهنجي
من ۾ لڪل خاني اندر قيد ڪري ڇڏيو هو، ڪن تلخ مجبورين
تحت. پر ذات - ڪيڏي ظالم ٿيندي آهي، ڪنهن جي ياد وانگر
..... زوريءَ رستو ناهي، بندشون اورانگهي هلي ايندي آهي.
چري، هيڏا قيد - هيڏيون اوچيون پٿريليون ديوارون به ڏسي ناهي
سگهندي. ۽ منهنجي من ۾ لڪل قلم، سندس سندر مڪ
جي هلڪي ئي جهلڪ پسي، مون کي بلڪل نولفت ڪري
ڇڏيندو آهي ۽ لاهي ڇڏيندو آهي پاڻ تان ست ڏسي، سڀ
ڪمزور زنجيرون.

منهنجي (Sub Concious) ۾ هميشه ڪنهن جو چيل هڪ جملو گونجندو رهندو آهي ته! ”ڪانشس تڃان!“
 ۽ ان هڪ ننڍڙي جملي ، مون ۾ ايتري ڪانشسنيس آڻي ڇڏي آهي جو ، چاهي مان پنهنجي مرضي ته هلائي نه ٿي سگهان ، پر ٻين جي مرضيءَ جي محتاج به نه رهي آهيان .

منهنجي وجود جي آزادي ، بقول ڪنهن جي ته:
 ”زنجير بي ڊيگهه جيتري آهي.“ ۽ منهنجي آزاديءَ جي زنجير ته شايد ٻن ٽن ڪڙين تي ئي مشتمل آهي ، پر منهنجي ذهن اها سرحد ڳولهي ورتي آهي ، جتي جسر کي ويڙهيل ظاهري زنجير جي حد ختم ٿي ٿئي. (۽ خدا ڪري ان سرحد کان اڳتي ٻي ڪا به مقرر ڪيل حد نه هجي.....!)

مجبوري اها آهي ته ڪو چوريءَ چوريءَ پنهنجون امانتون منهنجي ذهن جي شيلف ۾ رکي هليو ٿو وڃي ۽ مان پيو ڪجهه نه سهي پر امانتدار ضرور آهيان ، ڪيئن؟ ۽ ڪيستائين ڪنهن جي امانتن جي ٻوجهه کي سانڍيندم ، نيٺ ڪو نه ڪو رستو تلاش ڪري وٺندي آهيان ، اصل مالڪ تائين سندس امانتن پهچائڻ جو!

مون کي مذهب سان ايتري ئي دلچسپي آهي ، يا مان پنهنجي مذهب جو تقاضائون اوتريون ئي پوريون ڪيون آهن ، جيتريون وحدانيت تي يقين رکندڙ ڪو مسلمان ڪري سگهي ٿو .
 پر هڪ عجيب قسم جو اختلاف منهنجي من ۾ ويٺل آهي ، جنهن ڪري ڪڏهن ڪڏهن - سوچيندي آهيان ته ڇا ، مان واقعي مسلمان آهيان ؟! ڪنهن جي مري وڃڻ کان پوءِ اهو ٻي ساهو ۽ شانت سرير ڏسي ، منهنجي ڪيفيت الائجي ڪيئن ٿي ويندي

آهي. سوچيندي آهيان، انسان سڄو سارو نٿو مري، صرف هن جي جسم جي مشينري خراب ٿي ويندي آهي ۽ پوءِ خدا، ان ناڪاره مشينريءَ مان روح ڪڍي ڪنهن ٻئي نئين جسم ۾ وجهي ڇڏيندو آهي. ائين روحن جي منتقليءَ تي ئي دنيا جو

تسلسل هوندو. منهنجي اها سوچ مون کي سوچڻ تي مجبور ڪندي آهي، ته منهنجي جسم ۾ پيل روح، ڪٿان ڪٿان منتقل ٿي مون تائين پهتو هوندو.....؟

ائين لڳندو اٿس، منهنجو روح پليل آهي، پٽڪيل آهي ۽ اڄ جتي آهي، جنهن جسم ۾ آهي، ان جو مقام اهو ناهي. مان پنهنجي روح جي پروازن کي تمام اوچو اڏامندو ڏٺو آهي.

منهنجو روح اهو ڪجهه ڏسي چڪو آهي، جتي جسم جي پهچ جو سوال به پيدا نه ٿو ٿئي. جسم ۽ روح جي متپيد مون کي منجهائي وڌو آهي. ڊڄان ٿي ته اڳتي هلي، ٻئي هڪ ٻئي جا دشمن نه بڻجي پون، قاتل نه بڻجي پون!

ڄاڻان ٿي ته جسم روح جي ڪمزوري آهي، ڇو ته جسم بنا روح جي ڪا به حيثيت، ڪا به سڃاڻپ ڪونهي، ان لئه ئي شايد روح جسم سان چاهه به رکي ٿو، پر هو ان کي سماجي بندشن کان آزاد ناهي ڪرائي سگهيو، ان لئه هو به پاڻ کي مفيد ٿو محسوس ڪري. مون کي لڳو ٿو، هڪ ڏينهن هو منهنجي جسم جي قيد خاني جي ڪا دري پڇي اڏامي ڏور وڃي ڪنهن اهڙي جسم ۾ واسو ڪندو، جيڪو پاڻ به آزاد هجي ۽ روح جي آزاديءَ تي به پهرا نه وجهي.

۽ منهنجو جسم منهنجو جسم انهن مرده جسمن جي انبار ۾ اڇلايو ويندو جنهن مان روح ڪڍيو ڪو اڏري، پنهنجا اصل مقام ڳولهڻ ويا هوندا آهن.

الائي ڇو چاهبو آهي، ڪڏهن ڪڏهن بي مقصد روئڻ. جنهن ۾ اڪيون گهٽ، دل وڌيڪ ساٿ ڏيندي آهي.

دنيا جا سڀ جهنجهٽ، ڪم ڪاڇ لاهي، (پوز مٿان پوز ڪري) ڇڻ آخري ڪم اهو ڪندا آهيون (جيئن بيد تي ويڃڻ کان اڳ ٿوٽ برش ڪجي). جو دل جي ٻاهران لڳل تالي کي ست ڏئي لاهي. (ڪڏهن ڪڏهن ته اهو ست جو محتاج به نه هوندو

آهي ۽ اسان کي پاڻ ڏانهن ايندو ڏسي، پاڻ ئي پاڻ لهي پوندو آهي. (چولين هڻندڙ لڙڪن جي سمنڊ ۾ غرق ٿي ويندا آهيون. دنيا جي نظر ۾ (ڪم از ڪم بيدروم ۾ سمهيلن جي نظر ۾) اها ننڍ هوندي آهي پر مان اڄ تائين ننڍ نه ڪئي آهي. اکين بند ڪان پوءِ بجاءِ ننڊ جي، پاڻ ڏانهن وڌندي ڏنا اٿم، وڏا وڏا سمنڊ، لڙڪن جا، پيڙائڻ جا، اڻ پورين خواهشن جا، پنهنجي وجود جي چيهون چيهون ٿيل لاتعداد ٽڪرن جا.

مان هاڻي اهو سوچڻ ڇڏي ڏنو آهي ته ڪو مون کي سمجهي. ڇو ته جڏهن اها تقاضا پاڻ سان ڪيم، ته لاجواب ٿي ويس، مون وٽ منهنجي ان سوال لاءِ ڪو به جواب نه هو. ۽ پنهنجو پاڻ به اوڏوئي اوڀرو پاسير جيڏا مون سان لاڳاپيل، منهنجي رت جا رشتا!

پر منهنجو پنهنجو پاڻ ته انهن جيترو به منهنجو پنهنجو نه هو، جو انهيءَ سان منهنجو ڇڙو روح جو رشتو آهي ۽ روح جو رشتو، هن دنيا ۾ ڪا به اهميت ناهي رکندو. دنيا جو ڪو به مذهب، ڪو به قانون، ان رشتي کي تسليم ناهي ڪري سگهيو!

انتظار ۽ اوسيئڙو، اڻ ٿيندڙ ۽ اڻ ملندڙ خوشين جو ڪري، ڪيڏو زوريءَ زوريءَ پنهنجي بيڪشش زندگيءَ ۾

ڪشش پيدا ڪرڻ جي ڪوشش ڪندا آهيون!
 مڃان ٿي هر انسان جو وجود ، دڪن جي نه ڏسڻ ۾ ايندڙ زنجير
 ۾ جڪڙيل هوندو آهي. هر من ۾ ڪاپيٽا، ڪا نراسائي ضرور
 هوندي آهي. پر عظيم هوندا آهن اهي انسان، جيڪي پنهنجي
 دڪ ۽ پریشانين کي من ۾ لڪائي، ٻين جي خوشين جو سامان
 پيدا ڪرڻ جي ڪوشش ڪندا آهن. پنهنجي مهانتا کان لاعلم
 رهي، ٻين جي مان مٿانهين ڪرڻ لاءِ ڏينهن رات ڪوشاڻ هوندا
 آهن.

ڪيڏا اڪيلا هوندا آهيون اسين ، هڪ ٻئي سان گڏ
 هوندي به ، اڪيلا - اڪيلاپ تي وڪريل تارن جيان ، جيڪي گڏ
 گڏ هوندي / نظر ايندي به هڪ ٻئي کان ڪوهين ڏور گونگا
 ، ٻوڙا ، ٻي حس تارا .

اسان جڏهن اڪيلائيءَ سان هر ڪلام ٿيندا آهيون ته اها اسان
 جي مفلسيءَ جي انتها هوندي آهي. ۽ ها ، انتها اڃا به اها
 هوندي آهي ، جڏهن اڪيلائيءَ ڏانهن مسڪين صورت ڪري
 محض ان لاءِ وڌندا آهيون ته اها اسان جي لڙڪن پتل سڪ کي
 پنهنجي چادر سان اڳهندِي.

اڪيلائيءَ جي ميري ۽ چيهون چيهون ٿيل چادر، جنهن کي ڪو به
 اوڍڻ لاءِ ڪڏهن به تيار ناهي ٿيندو ، پر پوءِ به ڪيڏي شدت سان
 چاهيندا آهيون ، ان ميري ، ڦاٽل چادر ۾ منهن لڪائي، ڪن پل
 سڏڪڻ، پنهنجو پتل منهن اڳهڻ !

منهنجو اڪيلو وجود ، جنهن کي مليل صرف هڪ
 زندگي ۽ ان زندگيءَ جا انيڪ رخ!
 هر رخ جي پنهنجي پنهنجي تقاضا سندن تقاضائن جو پوراڻو

وقت تائين ڪردار نگاري ڪري پوءِ سڄو ٽريجڪ ڪاسٽيوم لاهي ڦٽو ڪري ، ايزي - ايزي ٿي پنهنجي گهر ڏانهن مرڪندو ورنڌو آهي.

پر مان ، اهڙو ڪردار ، جيڪو ڪاسٽيوم سميت ، وڃائجي ويل هجي ۽ سڄي عمر نه لاهي سگهيو هجي ، اهو ٽريجڪ لباس پنهنجي زندگيءَ جي بدن تان. اهو بدن ، جيڪو ان لباس اندران بنهه مختلف ، بنهه به اوڀرو هوندو آهي ، جيڪو تهڪ ڏيڻ چاهيندو آهي ، زندگيءَ کي محبت جي نظر سان ڏسي ، ان ۾ عجيب موسيقيت پري ، ان جي روح تي نچڻ چاهيندو آهي.

پر ناهي ڪري سگهندو ڪجهه به . جو هو سڄو سارو ان ٽريجڪ ڪاسٽيوم ۾ لڪي ويل آهي. هن لئه زندگيءَ جو وسيع ميدان هڪ لوهي پيجري سمان آهي. هن جي وجود کي آزادي ته صرف اهو اسڪرين ٿي ڏئي سگهيو پئي ، جنهن تي ڪن پل کيس رهي پوءِ اوس به ان تان هٽي وڃڻو هو.

پر هاڻي هو زندگيءَ جي اسڪرين تي اچي ڄاڻي ويو آهي ته ، زندگي ، اها اسڪرين آهي ، جنهن جو ڪو به بيڪ گرائونڊ ناهي ٿيندو.

بيڪ گرائونڊ..... جتي پهچي هو پنهنجو ڪاسٽيوم / ٽريجڪ ڪاسٽيوم لاهي ، وڏا وڏا تهڪ ڏئي کلي سگهي!

صنوبر سيد

سايائڻ جي سيج تي

ڪي ڇهرا قدرتي طور تي ڪيڏا روشن، ڪيڏا منور هوندا آهن، جو انهن آڏو مصنوعي روشنيون به مڌم پئجي وينديون آهن. لان ۾ سفيد مرڪري بلبن جي روشنيءَ ڪري، چنڊ جي اڻٽهينءَ جي باوجود چوڏهينءَ رات جهڙو سمان پيدا ڪيو ويو هو. اسٽيريو رڪارڊر تي هلندڙ لاڳيت ميوزڪ، ماحول کي تهائين خوفناڪ بنائي رهي هئي. ياسمين ۽ واجد جي زور ڀرڻ تي اڄ مان به هليو آيو هئو. هونءَ مان گهٽ ئي هنن موقعن تي ويندو آهيان، خاص ڪري جي فنڪشن شاديءَ جو هجي ته اهو انويٽيشن ڪارڊ ئي پاسيرو ڪري رکندو آهيان. پر هڪ ته واجد ۽ ياسمين ٻئي ڪلاس فيلو، ٻيو ته انهن جي پيار جي ڪهاڻي به ڏاڍي ايڊوينچرو جنهن ۾ چڱو خاصو حصو اسان دوستن ورتو هو ۽ جڏهن خدا سندن سچن جذبن جو قدر ڪندي، سڀ رنڊڪون هٽائي، کين ملايو ته ان موقعي تي اسان دوستن جو هٿڻ لازمي هو. جڏهن ته پارٽيءَ ۾ پهچڻ کان پوءِ محسوس ٿيو هو ته هيءُ فنڪشن شاديءَ جو گهٽ، پر ڪو ڪاليج ۾ ٿيل ننڍڙو وراثتي شو هو. جنهن ۾ هر قسم جو موضوع بحث هيٺ هو. ادب، آرٽ، سياست، اسٽيڊيز ۽ فيسچر متعلق پنهنجي پنهنجي منهن ڳروپ ٺاهيو، سڀئي گپ شپ ۾ محو هئاسين.

سامهون واري ٽيبل تي ياسمين ڪجهه ساهيڙين جي مذاق جي موت ۾ وڏا وڏا تهڪڙ ڏئي کلي رهي هئي. اڃانڪ سندس تهڪڙي ڊلائيٽجي ويا. منهنجو توجهه آٽوميٽڪلي سندس اڃانڪ پريور تهڪڻ تي اسٽاپ اچڻ ڏانهن ڇڪجي ويو ۽ منهنجون نظرون هن جي چانڊوڪيءَ جي پرسڪون وجود ۾ گم ٿي ويون. ايئن ئي لڳو ڄڻ چنڊ.... آڪاش مان ٽريل چنڊ، پنهنجي سموري چانڊوڪي هن جي سروپ ۾ پري پاڻ وڃي آرامي ٿيو هجي ۽ منهنجون نظرون ان چانڊوڪيءَ جي سرحدن کي ڇهڻ لڻ ڪنهن چڪور جيان ويون ٿي ڀولا ۾ گم ٿينديون.... هن جي آواز تي منهنجي پلڪن ۾ موو ڪيو، هوءَ ياسمين کان وڃڻ لاءِ اجازت وٺي رهي هئي. مون کي ڪن پل ايئن لڳو هو، ڄڻ سڄي ميڙا ڪي ۽ صرف هوءَ هجي.... باقي چوڏس اوندهه انڌوڪاره سفيد سلڪي لباس ۽ ملبوس، ڪارن ڊگهن وارن ۾ پيل سفيد موتشي جي گجرن جون لڙهيون، سندس نازڪ ڪرايون، موتشي جي

ڪنگڻن ۾ قيد، جهٽ پلڪ ۾ منهنجي خيالن ۾ تضاد اچي ويو هو. مان گلن کي ڪمري جي بند ۾ گهٽيل فضا ۾ شيشي جي گلدان ۾ سڏڪندي، مندرن، درگاهن، يا ڪنهن جسر کي پنهنجي سنڌو وڌائڻ لاءِ، پنهنجي زلفن جي زنجيرن ۾ کين قيد ڪرڻ پسند ناهيان ڪندو. گل ته پس پنهنجي ٿارين ۾ ئي سونهندا آهن. ۽ اڄ هن جي وجود کي گلن سان واسيل ڏسي، ايشن لڳو هير، چڻ گل هن جي ڪومل سروب تي پنهنجو بوجھ وجهي رهيا هجن. اڄ زندگيءَ ۾ پهريون دفعو گلن تي ڪهل نه پو رکڻ محسوس ٿيو هو. هن جي سانوري پھري جي نرملٽا، پرھ ڦٽيءَ جي تڙڙي جھوٽن سمان پاسي هئي. اکين ۾ ويا ڪلتا، نراسائي ۽ ايڏي گھرائي، جو لڳي پيو چڻ انهن نيشن سان يڪن کان شناسائي رهي هجي. ايشن ئي لڳو چڻ سندس اداس نيشن ۾ ميران پائيءَ جي پچنن جو آلاپ رھجي ويو هجي اھڙا نيش بہ هوندا آهن، ڳالھائيندڙ، ڳائيندڙ ۽ پاڻ ڏانهن زوريءَ ڇڪيندڙ..... ۱۱۱

منهنجي محويت شايد انتهائن تي پهتل هئي، جو اوچتو ڪڪ ۾ زوردار ٽونٽ لڪاڏڻي وئي.

"يارا ڇا ڪلاسيڪل پيٽن ۾ گر ٿي، ڪلاسيڪل ميوزڪ جون ڏٺون وڃي ويون اٿئي ڇا دماغ ۾، جو ٻڌين ٿي ڪجهه ڪو نه ٿو. تا - تات - ٿئي - ٿئي....."

محبوب، جيڪو پريڪ ڊانسنگ لاءِ مشهور آهي، پنهنجي ڪنڌ کي جهٽڪو ڏيندي چيو. ان وقت هو پريڪ ڊانسر کان وڌيڪ ڪلاسيڪل ڊانسر لڳو هو. هونءَ به مون کي پريڪ ڊانس ۽ ڪلاسيڪل ڊانس ۾ ڪجهه موافقت لڳندي آهي، جو ٻنهي جو زور پريڪن تي هوندو آهي.

سڄي گروپ ۾ تھڪ وڪري ويا هئا. مان شڪي ٿي گھراھت لڪائڻ لاءِ، زبردستيءَ ڇھري تي نارمل ايڪسپريشنز آڻڻ جي ڪوشش ڪرڻ لڳو هئس. مان، جيڪو دوستن ۾ "اينٽي لو اينڊ گرلز بواء" مشهور هير.

مون کي گھڻيون حسين عورتون الاڳي ڇو ناهن وٺنديون. حد کان وڌيڪ گوريون يا ميڪاڻ جي ٻل تي پاڻ کي حسين بنائيندڙ عورتن / ڇوڪرين مان مون کي وحشت ٿيڻ لڳندي آهي حسن ته اهو آهي، جنهن جي گھرائيءَ کي ڳوليندي ماڻهو پاڻ به گر ٿي وڃي. جنهن کي هٿ لڳندي ميري ٿيڻ جو پش نه هجي. پر هن جي سنڌو، ڌرتيءَ ۽ آڪاش جيان لاڙوال هجي. جنهن کي ڏسي، پنهنجو پاڻ پرھ جي ڪوهيڙي ۾ گر. تڙڙن تڙڙن جھوٽن ۽ واسيل پاسي، جنهن کي ڏسي "مرڻ کان پوءِ به ملڻ جون حسرتون" ڪر ڪٿي جاڳي پوڻ مَن ۾.

هوءَ ڪير هئي..... ڪا به خبر نه پئجي سگھير. دوستن جي جوڪس ۽ هونگ

کان ٻچن لڻه ڪنهن کان به پڇي نه سگهيو.

امتحان ختم ٿي چڪا هئا. سڀئي دوست هاسٽل کي الوداعي سلام ڪري، ڊگريون کڻي مٿين ۾ قيد ڪري کڻي آيا هئاسين نوڪرين جي اميد تي. جن کي اسان جي مٿين ۾ اوترو ٿي عمر جو حصو گذارڻو هو، شايد جيئرو عرصو اسان کين حاصل ڪرڻ ۾ گذاريو هو. امتحان ختم ٿي وڃڻ جو ٿينشن ته لڻو هو، پر هيءُ ٿينشن بيچيني پوئين سڀني بيچينين (امتحان جي) تي حاوي ٿي وئي. مان گهر وڃڻ بجاءِ نانا جن وٽ ئي رهي پيو هيم. جتي صرف رات وهڻ تي نصيب ٿيندي هئي ۽ سڄو ڏينهن ڪراچيءَ جي تاريخ گهٽين ۾ ڇانڊو ڪين جي جهلڪ لاءِ واجهائيندي گهاريندو هيم. امان جو فون آيو:

”ڇا ڪراچيءَ جي هوائن اڀرو نشو ڏئي ڇڏيو اٿئي جو مائٽ به وساري ويٺو آهين؟ امتحان ختم ٿي ڏينهن ٿيا، يڪو ڪهڙي پيو ٿو آواره گريڊي ڪرين؟ جلدي موٽڻ جي ڪرا.“

تڏهن ٻئي سامان سان گڏ ”اميدن“ تان به مايوسيءَ جي دڙ چنڊي کين بيگ ۾ رکي ڇڏيو هيم — من ڪڏهن جي آسري تي.

جهاز، موهن جو دڙو ايئرپورٽ تي لينڊ ڪيو، مان سامان وغيره ڇيڪ ڪرائي

ٻاهر نڪتر ته حيرانيءَ ۾ منهنجي اکين هڪ دفعو وري چنڊڻ وساري ڇڏيو. (عجب منهنجون اکيون يا غضب تنهنجا جلوه ۱۱۱)

هوءَ سليٽي رنگ جي پراڻي فوڪس ويگن ۾ سوار ٿي هلي وئي. مون کان هڪ ڀل به هاڻي هتي پيو نه ٿي ٿيو. گاڏي باوجود اطلاع ڏيڻ جي اڃان ڪو نه پهتي هئي. دل چاهيم پر لڳائي ڏانهن پوريان اڏامي وڃان.

اڌ ڪلاڪ جي ورهين جيڏي انتظار کان پوءِ ”ايڻو پين“ ڏند ڪيندو ڪار مان ٻاهر نڪتو.

”ڪيڏي مري ويو هئين؟“ باوجود غصو پيڻ جي منهنجي لهجي ۾ پريور ڪڙاڻ هئي.

”صاحب! ننڍي بيگر صاحب جي طبيعت صحيح نه هئي، ان لڻه اسپتال ۾ دير ٿي وئي.“

ياد آيو، پاڇائيءَ کي چند ڏينهن اڳ بيبي ڄائي هئي.

”بيبي ڪيئن آهي؟“ مان مطمئن ٿيندي پڇيو.

”بلڪل فرسٽ ڪلاس آهي صاحب!“ ايڻو پين خوش ٿيندي چيو. سندس اصل نالو عمر آهي پر جڏهن اسان وٽ آيو هو، تڏهن تازو ايڻوپيا ۾ قحط آيو هو ۽ هو جنهن حالت ۾ آيو هو، تنهن مان ائين ٿي لڳو ڄڻ ايڻوپيا مان آيو هجي. شيدن جي نسل مان هڻڻ ڪري، بابا کيس ڪوٺيندو ئي ايڻوپين هو، مذاق ۾. هاڻي سندس اصل نالو عمر، ڄڻ سندس ماضيءَ جيان سندس دماغ جي

ڪنهن حصي ۾ ٿي مقيد ٿي ويو هجي.
 ”رستي ۾ ڪا سليٽي رنگ جي فوڪس ويڪن ته نه ڏٺي؟“ مون لهجي
 کي نارمل ڪندي پڇيو.
 ”نه صاحب!“

”گاڏيءَ ۾ ويهڻ کان پوءِ توکي پاڻ کان سواءِ ڪو به نظر ٿوروئي ايندو
 آهي؟“ منهنجي لهجي ۾ اڃانڪ تبديلي محسوس ڪندي هو ڪو به جواب ڏيڻ
 بنان چپ چاپ گاڏي ڊرائيو ڪندو رهيو. سکر پهچندي ئي منهنجي اڻ ٿڌي
 وٽي هئي.

”سکر ايڏو وڏو شهر به ناهي جو هوءُ نه ملي سگهي!“ دل ٿي دل ۾ پاڻ کي
 تسلي ڏئي هئڻ.

هر انسان کي پنهنجي جنم پوميءَ سان محبت هوندي آهي. اها مٽي،
 ڌرتيءَ جو اهو حصو، جتي اسان جنم وٺندا آهيون، ڪيڏو عزيز هوندو آهي؟
 دنيا جي حسين کان حسين ترين شهر کي به پنهنجي جنم اسٽان جي پيٽ ۾
 حقير پائيندا آهيون.

سکر..... منهنجي جنم پومي، منهنجي جيون جي سندر يادن جو
 مرڪز. بابا جي ٽرانسفر جي ڪري اسان ٻين شهرن ۾ به رهياسين، پر سکر سان
 منهنجو عجيب عشق هو. پنهنجي جيون ۾ شهر جو پهريون حصو جتي گذرندو
 آهي، جيون جو اهو حصو عمر ۾ پرياد رهندو آهي. پلي زندگيءَ جي گهڻا گهڻي
 جي دز اسان جي وجود کي لٽي ڇڏي پر ان دور جون يادگيريون اُمت هونديون
 آهن.

مان جيڪي ڏينهن به اتي ايندو آهيان هر شام سنڌوءَ سان گهاريندو
 آهيان. هن انتها سڪ شهر جي پرسڪون فضاڻن کان

پڇندو آهيان ڪيڏاينگ ڏٺا هوندا توهان، ڪيڏن انسانن
 جون تاريخون لکڻ لکڻ آهيان توهان جي سانت ۽ سڪون سيني ۾ پريل — جن
 کي وقت جو وحشي راڪاس ڳڙڪائي ويو آ، سج جي الوداع ڪرڻ کي سنڌوءَ
 جي سينڌ ۾ سيندور جيان پرجندو ڏسڻ لڻ مان هر شام مٽي شيد ۾ اچي
 ويهندو آهيان. ڪيڏو دل فريب هوندو آهي اهو نظارو..... سنڌوءَ جون
 اٿلون- سج جا آرس - مهاڻن جي گهرن ڏانهن موٽ، پڪين جون قطارون،
 ٻيڙين ۾ ٺهيل ملاحن جون جهوپڙيون جن ۾ رات جي پليڪار لڻ هرنڊڙ
 چمنيون ۽ آهستي آهستي لائيڊ برج مٿان روشن ٿيندڙ بلبن جون قطارون....
 ائين لڳندو آ، جڏهن سنڌو زبور پاڻي محو رقص هجي.

سج، چنڊ لڻ راهون استوار ڪندو پاڻ وڃي آرامي ٿيو هو. آسمان
 تارن پريل چنري پاڻ تي اوڙهڻ شروع ڪئي هئي. هينئر مان به مهرون واري
 نظاري مان اکيون ڪڍي پاڻ سان گڏ آئڊل ”تيلي نوڻ لڪ“ تي پنهنجن نظرون

مرڪوز ڪري ڇڏيم.

"ڪاشي! مس هيريسن الاهي دير کان پئي تنهنجو پڇي....."
رينو ڏاکڻ مان تيرس ۾ داخل ٿيندي ٿورو سهڪندي چيو "مس هيريسن ؟....."

"تنهنجي فرينڊ نمبر ون ۽ سينٽ ميريز واري مس."

رينو هيڏي هوڏي ٺهاري ڇڏي.

"اوه..... اڃا، مس هيريسن."

"منهنجي خيال ۾ مان به اهوئي نالو ورتو هو."

رينو تريءَ تي رکيل آخري نمڪ پاري کي وات ۾ وجهندي هٿن کي ڇنڊيندي
ڏاکڻ ڏانهن رخ ڪندي چيو.

"نه، مان هينئر ڪونه ٿو اڃان."

"اڙي..... اڙي.... اها ڪٿي جي فضيلت آهي هينئر هينئر ته ايشن اڃا (اڃا تي
زور ڏيندي) ڪيئي ڇڻ جتي پاڻ پنا، ڏاکڻ ڏانهن ڇنڊين، بلڪه ڏاکڻ
ڏانهن ئي ڇو مون ته ڪن پل لاءِ سمجهيو هتان ئي هيٺ ٽپ ڏئي وڃي ساڻس
ملنديين."

"نه هينئر منهنجو موڊ ڪونهي، ٻئي ڪنهن دفعي....."

"ها، هوءَ ٽولٽ روز روز ايندي - نه. به ٽي دفعا اڳ به آئي آ جڏهن کان هتي آيا
آهيون هر دفعي تنهنجو پڇندي آ. اڄ به ويندي ويندي پڇيائين ته آ ڪاش نه
آيو آهي؟ سو هوءَ وڃڻ لاءِ هونءَ ئي تيار بيٺي آ، گهڙي پل ملي اچينس ڇڙو
سلام....."

"اڙي بابا! چير ته هينئر منهنجو موڊ بلڪل به ڪونهي."

"موڊ ڪونهي، وڏو لات ٿي ويو آ، هون....."

رينو ڪاوڙ ۾ اهل ڪندي، چيپارا ڏيندي هيٺ هلي وئي.

بالجتيءَ کان

منهنجي فطرت انفراديت پسنديءَ ڏانهن مائل رهي آهي. ڪنهن به ڳالهه جو
تسلسل مون کي ناهي وڻندو. مون کان چار پنج سال وڏو ادا، ٽي سال وڏي رينو
اسڪول وڃي وڃي ريگيولر ٿي ويا هئا. امان چوندي آهي، "ڇئن سالن
کانپوءِ تو جڏهن پنجين ۾ پير پاتو هو ته توکي به انگلش ميڊيم
اسڪول ۾ ايڊمٽ ڪيو هيو سين. هڪ ڏينهن وڃڻ بعد تو اسڪول وڃڻ
کان نابري واري ڇڏي هئي. اصل نه ويندو هئين بيمار ٿي پوندو هئين اسڪول
جو نالو ٻڌي."

مون کي به هلڪو هلڪو ياد آهي مان جڏهن پوري ڇي ۽ چوڪيدار جي
پٽن کي هٿن ۾ ڪپڙي جا تيلها کنيو ويندو ڏسندو هيم، ته مون کي به شوق
جاڳيو ته مان به انهن سان گڏ اسڪول ويندم. بابا ڏاڍو چڙندو هو ته انهن سان گڏ
نه ڪيڏ، انهن جي صحبت ۾ رهي تون به ڪٿان ۽ ڪارڪان ڪندين ٻيو ڇا

پڙهندين. ۽ پوءِ هڪ نئين مهر هلائي وئي هئي، جنهنجو اندازو مون کي تمام گهڻو پوءِ ٿيو هو.

منهنجي پرورش جيڪي ڪئي هئي، هوءَ چوندي آ ته هوءَ شروع ۾ اسان سان گڏ نه رهندي هئي. لالي امان سان گڏ ڳوٺ رهندي هئي. هڪ دفعو سندس طبيعت شديد خراب ٿي پئي هئي چڱو ٽائيم اسپتال ۾ رهڻ کان پوءِ

هوءَ هتي رهڻ لڳي هئي. تڏهن منهنجي عمر مشڪل سان ٽي سال مس هوندي. انهن ئي ڏينهن ۾ ڳوٺ ۾ ڪنهر جو قتل ٿي ويو هو، جنهن کي قتل ڪري ڪو اسان جي حويلي ۽ پريان ئي دفن ڪري ويو هو، پوليس جي تحقيق کانپوءِ جڏهن لاش اتان لڌو ويو ته سڌو سنئون ڪيس بابا تي ٿي پيو هو. پر بابا پنهنجو اثر رسوخ هلائي ڪيس وٽ ڊرا ڪرائي ڇڏيو هو. تنهن کان پوءِ بابا کي فڪر هو ته جيڪي ۽ لالي امان ڳوٺ نه رهن، دشمني وڌي وئي آهي. جيڪي ۽ کي ته سختي ۽ سان روڪي هت رهايو هئائون. پر لالي امان پنهنجي حويلي، سنگت ساٿ ڇڏڻ لڏ تيار نه هئي. بقول سندس ته ڪيس وڌڻ شهرن جي زيورن گهرن ۾ ساڻهه گهڻو محسوس ٿيندو هو. مزو ته جيڪي ۽ کي به نه ايندو هو هتي پر الاڻي ڇو هوءَ ان حادثي کان پوءِ ڪڏهن به ڳوٺ نه وئي ۽ نه ڪڏهن خواهش ٿي ڏيکاريندي هئي. بس ڇپ ڇاپ اڪيلي اڪيلي ويئي هوندي هئي. مون کي لڳندو هو جيڪي ۽ جي اڪين ۾ هر وقت سنڌوءَ جهڙي رواني هوندي هئي، گهرائي هوندي هئي پر سندس ان رواني ۽ ڪڏهن به ڇپڻ جي ڪنارن کي عبور نه ڪيو. مونکي سندس وڏين گهرين اداس ۽ ڳالهائيندڙ اڪين جي رنگ ۽ سڄ جي آخري چمي ۽ سان حياءَ سان ريتي ٿي ويل آسمان جي رنگ ۾ ڪوبه فرق نه لڳندو هو.

الاڻي ڇا هو سندس من پوءِ ڪلندي هئي نه روئيندي هئي. گهڻو وقت مٿي تيرس تي گذاريندي هئي. ۽ سندس اکيون ڏور... آسمان جي وسعتن ۾ هر وقت گر ٿيل محسوس ٿينديون ٿيون ڇڻ اوڏانهن ڪنهن جي اچڻ جو اوسيئڙو هجيس. جنهن جي استقبال لاءِ گلن بجاءِ هر ڏينهن هر ڀل پنهنجا نيٺ وڇايو ويئي هوندي هئي. ڪڏهن ڪڏهن چين ۾:
"ايل منهنجو اچڻ اڙانگو
قسمت لايا وڃي ڏينهن"

جهنگاريندي هئي ته منهنجي سڄي جسر ۾ سندس مٿي ۽ نماڻي سر جي ڪري سيٺانڌڙا پئجي ويندا هئا. مونکي پيار به ڏاڍو ڪندي هئي. مان سمجهندو به سندس ڪمري ۾ هيس مونکي جيڪي ۽ جي قربت ۾ اهو سڪون ۽ اپنائيت محسوس ٿيندي هئي جا مان ڪڏهن به امان ۾ محسوس ناهي ڪئي. سندس هستيءَ ۾ اهڙو تقدس هوندو هيو، جڏهن بابا امان ۽ لالي امان وغيره جن کيس مريد ڪري مخاطب ڪندا هئا ته مون کي مس. هيريسن جي گهر ۾ رکيل

مدر ميري (بيبي ميري) جو مجسمو ياد اچي ويندو هو.
هڪ ڏينهن مان شام جو مٿي جيبيءَ سان ويٺو هيس جيبيءَ
بوهي منگ ڇلي پئي ڪارايا، ڪنهن جي اچڻ جو آواز محسوس ڪندي
اسان بوهي منگ لڪائي ڇڏيا هئا ڇو ته نومبر جون سرد ۽ خشڪ هوائون
شروع ٿي ويون هيون ان لاءِ امان بابا اهڙين شين کان منع ڪندا هئا جن
مان گلو خراب ٿئي يا زڪام ڪنگهه وغيره جو خدشو هجي ان معاملي ۾
جيبيءَ کي منهنجي مسڪين صورت تي رحم اچي ويندو هو ۽ اها شئي
ڇپڪا واقعي به صحت لاءِ مناسب نه هوندي هئي ته به الله تي رکي ڪارائي
ڇڏيندي هئي. ۽ مري جي ڳالهه ته ٿيندو به ڪجهه نه هو امان کي ڏاڪڻ ۾ ڏسي
پئي ٿورو جهجهڪياسين پر امان اتائين رکائيءَ مان اهڙو سڏڪيو جو مان
ويهڻ چاهيندي به ويهي نه سگهيم ۽ امان جي پويان هيٺ هليو ويسر
(هونءَ به امان ۽ جيبي پاڻ ۾ گهٽ ڳالهائينديون هيون امان جيبيءَ
جي وجود گهر ۾ تسليم ڪرڻ لاءِ تيار نه هئي. هوءَ شعوري طور کيس نظر
انداز ڪندي هئي سندس هر عمل جيبيءَ کي اهو ٻڌائڻ هوندو هو ته جو هتي
ڪوبه حق يا دخل ناهي ۽ ائين جيبيءَ پنهنجي دنيا پاڻ تائين ئي محدود
ڪري ڇڏي هئي.)

لائونج ۾ هڪ عورت ويئي هئي امان مون کي ڏانهس وٺي
آئي (اصل ۾ اهوئي مهر جو آغاز هو، جنهن کي گهڻو پوءِ سمجهي سگهيو
هيم) هن جي چهري تي اهڙي ته پنهنجائپ واري مرڪ هئي جو مان به ڏانهس
نھاري مرڪي پيو هيم. هن مون لاءِ چاڪليت بسڪيٽ آندا هئا ۽ ائين هوءَ
وري هر پئي ڏينهن ايندي هئي چاڪليت تافيون وٺي، پيئن ۽ ڪاپين جا
تحفا کڻي، پاڻ سان گڏ گهمائڻ وٺي ويندي هئي، منهنجي دوستي به ساڻس
ايتري ته گهري ٿي وئي هئي جو هوءَ ٿوري لپٽ ڪندي هئي ته مان روئڻ
لڳندو هيم، جيبيءَ ڏانهن به منهنجو روپيو ڪجهه گهٽجي ويو هو.

هاڻي هوءَ مون کي پنهنجي گهر به وٺي ويندي هئي، جتي هڪ ننڍڙي
ڇوڪري ۽ ڪورنيس جي پيو ڪوبه نه هوندو هو. اها ننڍڙي ڇوڪري مون کي
ڏاڍي وڻندي هئي، جڏهن هوءَ گهرين گهرين اکين سان نهاريوندي هئي ته دل
چوندي هئي مس هيريسن کان لکي کيس کڻي گهر پڄي وڃان. (گهر ۾
سڀني کان ننڍي ٻار کي آٽو ميٽيڪلي اها شدت ٿيندي آهي ته کائڻس ننڍو
ڪو ٻار پيو هجي گهر ۾) پر مس هيريسن هاڻي باقاعده پڙهائيءَ جو وقت
مقرر ڪري ڇڏيو هو ان لاءِ مون کي اوڏانهن نھارڻ ٿي نه ڏيندي هئي.
آهستي آهستي پنهنجا اصول مڙهڻ لڳي هئي ۽ سندس اصول اهڙا سخت هئا
جو توڙڻ جي هٿ ٿي نه ٿيندي هئي. هونئن به مون ۾ شرارت گهٽ هوندي
هئي. پاڻ وٽ ڪجهه عرصو هيرائڻ بعد هن مون کي اسڪول

پر به ابد مت ڪيو هو. هاڻ ڪڏهن به اسڪول ويندي ڪيپائيندو نه هيس. شايد مس هيريسن جو وجود ئي مون لاءِ هر قسم جي تسلي هيو.

لالو امان ڪڏهن به اسان وٽ ايندي هئي مس هيريسن کي ساڳين ٿانون ۾ گڏيندو ڏسي منهن ڦيرائي ڇڏيندي هئي. روز بابا سان جهڳڙندي هئي ته عيسائين جي گهر ۾ ڇوڪرو هيرائي ڇڏيو اٿو. مس هيريسن جي وڃڻ کانپوءِ سندس استعمال ڪيل ٿانون کي پنهنجي سامهون تي - ٽي دفعا ڏوٽرائيندي هئي. ان ڪرسيءَ تي ڀلجي به نه ويهندي هئي جنهن تي مس هيريسن ويهندي هئي. لالو امان مذهبي ڏاڍي هئي سڄو ڏينهن مڪلي ۽ تسبيح سان سندس رهائڻ هوندي هئي. ڳالهائيندي ٻولهاڻيندي پيا تسبيح جا مٿيا هلندا هئا. اسان وٽ هڪ نوڪريائي ”وينو“ ڪم ڪندي هئي. جنهن تي به کيس اعتراض هوندو هو، پر وري به جيئن ته هن جو ڪم پهاري، پوڄي تائين محدود هوندو هو. ان لاءِ ايدي اعتراض جوڳي نه هئي. ڪڏهن ڪڏهن لالو امان اکين ۾ طنز ڀري، سڀني جي سامهون پڇندي هئس:

”اٿي وينو! اها ماستريائي به ته توهان جي مذهب جي آهي نه، ساڳيسي گرجا ۾ پوڄا لاءِ وينديون هوندي!!“

”جي بيگم صاحبو.“ وينو گهڻيل آواز ۾ فرش کي پوڄي جا گهڪا ڏيندي چوندي هئي. ۽ لالو امان فاتحانه نظرن سان اسان ڏانهن نهاريندي هئي ڄڻ موقعي تي چور کي سڳ سوڌو پڪڙيو هجيئن.

تڏهن بابا سمجهائيندي چوندو هيس:

”امان! مان جي مذهب ۾ اڄ نيچ، تنگ نظري ۽ عربيءَ کي عجميءَ تي فوقيت ڏيڻ کي ننديو ويو آهي. (جنهن جو مثال به قومي نظريو، اهڙو نظريو جنهن مذهب جي به منهن ڪاٽي هٿ ۾ کڻي سر ڏڙڻ کان ڌار ڪرڻ ۾ ڪنهن به قسم جي جهڪڻ ڇاهت محسوس نه ڪندي وسيع القلبي ۽ وسيع النظري جو مظاهرو ڪيو). قرآن پاڪ ۾ بار بار اهو ذڪر ڪيل آهي ته، جيئن ته اسين پنهنجي پيغمبر حضرت محمد مصطفيٰ ﷺ کي نبي آخرالزمان ڪري مڃون ٿا، پر سندن کان پهرين آيل پيغمبرن جي حيثيت کان انڪار نه ڪريون. ڪنهن به هڪ جي حيثيت کان انڪار سڀني کان انڪار آهي لالو امان اڪثر چڙي اٿي هلي ويندي هئي ۽ جلد ئي ڳوٺ وڃڻ جي تياري ۾ شروع ٿي ويندي هئي، جي روڪڻ چاهيو هيس ته چوندو، نه مون کي ڪيئن به ڪري وڃڻو آهي، فلاڻي ڀلاري رات اچڻي آ، ڪڏهن شب معراج آهي ڪڏهن نوروز شب، ڪڏهن عيد عزيز آهي ڪڏهن ليله القدر، نه ته هر جمعي جي رات ڀلاري آهي ئي ۽ هتي ته ختمي جي ماني ڏيڻ مسئلو آهي، ان لاءِ ڳوٺ هلي ويندي هئي جتي وڏي اهميت سان ڏاڏا سائين ۽ ٻين محروم عزيزن قريبن کي پئي ختم ڏياريندي هئي.

جيئريءَ جي طبيعت اڃانڪ خراب ٿي وئي هئي. (اڃانڪ ٻين لاءِ پر مان ته جيئريءَ کي راتين جون راتيون جاڳندي، ڪنجهندي، لڇندي ۽ تڙيندي

ڏٺو هو، جنهن لڙچ ۽ تڙپ کي هوءَ حيرت انگيز طور تي صبح جو خاموشي ۽ سانت جو لباس پارائي ڇڏيندي هئي. (بيماريءَ ايتري مهلت به نه ڏني هيس جو هاسپيٽل تائين وڃي سگهجي ها، آخري لمحن ۾ لالي امان کي ويجهو سڏي آهستي آهستي خشڪ چين کي چورڻ جي مشڪل سان ڪوشش ڪندي ڪجهه

چيو هئائين، لالي امان معنيٰ خيز نظرن سان بابا ڏانهن ڏٺو هو. جيبيءَ کي پنهنجي خانداني قبرستان بچاءَ حواليءَ پويان ان جڳهه تي دفن ڪيو ويو، جتان گهڻو اڳ پوليس جي تفتيش تي لاش لڌو ويو هو، جنهن جو الزام بابا تي لڳو هو. هر ڪنهن کي تعجب ٿيو هو ته پنهنجي خانداني قبرستان کي ڇڏي، جتي هر قبر جي پنهنجي سڃاڻپ آ، سنگ مرمر جي تريت ۽ قطبن واري قبرستان کي ڇڏي اسان کيس هيئن مسافرن جيان واٽ تي ڇو دفنايو؟ ڪوبه ڪوئي واضع جواب نه ڏئي سگهندو هو، لالي امان تڏهن پنهنجي منهن چين ٿي چين ۾ چوندِي هئي، ”جيئري نه سهي مٿي پڄاڻان ته ڪا خواهش پوري ڪئي مانس.“ ۽ پوءِ ڪو ٻيو ويندي هئي پنهنجي لڙڪن کي پنهنجي رٿي ۾ جذب ڪندي. اڄ به هتي مٿي اچي مون کي ائين پاسندو آ ڇو انهن ڏور آسمان جي وسعتن مان ڪنهن ڪسي بند پڇي اچڻو آهي..... الاتجي ڪنهن کي!.....

هيٺ وڪريل تهڪن جو آواز هوا ۾ تحليل ٿيندو مٿي مون تائين اچي رسيو هو، مان لا شعوري طور وڌي وڃي ڪٿڙي وٽ پئسن. جهڪي هيٺ نهاريم ڪافي پاڻي هاريل هو، شايد نل بند ڪرڻ وسري ويو هو مالهيءَ کان، شايد گهڻي پاڻي هڻڻ ڪري. سليلتي فوڪس ويگن گيت کان ٻاهر بيٺي هئي، جنهن جي رڳو مٿين ڇت نظر پئي آئي. ان لئه منهنجو گمان ٿي نه پيو ته اها ڪا ساڳي فوڪس ويگن آ، جنهن لئه منهنجي من ۾ اڃا تائين اٿڻ متل آهي. مان هيڏي هوڏي نهاريو ته تهڪ ڪٿان پيا اچن، تڏهن آهستي آهستي هو هلنديون گيت ڏانهن وڃي رهيون. امان ۽ رينو سان گڏ ٻه ٻيون عورتون، جن مان سفيد وارن ۽ سفيد ساڙهيءَ ۾ ملبوس مس هيريسن کي سڃاڻڻ ۾ مون کي دير نه لڳي. پر ٻي جيڪا ڇپ چاپ اڳتي وڌندي پئي وئي، مون ڏانهن سندس پني هڻڻ ڪري مان کيس سڃاڻي ته نه سگهيس پر الائي ڇو مون کي لڳو ڄڻ مان کيس به سڃاڻندو هجان. هنن گيت وٽ پهچي رواندي ۾ وينل پاييءَ سان هٿ هلائي خدا حافظ ڪيو ته منهنجو چرڪ نڪري ويو..... هوءَ ٿي ته هتي جنهن لئه مان هيڏو سرگردان قريو آهيان، کن پل لئه دل ۾ پڇتاءُ ٿيو ته ڇو نه رينو جي چوڻ تي هيٺ وڃي پر ان ٿي پل ذهن ۾ خوشيءَ جي گيت جيان ”مس هيريسن“ جو نالو گونجڻ لڳو.

مان ڪڏهن سوچيو به نه هير ته منهنجي زندگيءَ ۾ به ڪا ڇوڪري ايندي، ۽ جي ايندي ته اهڙي جو مون کان پنهنجو پاڻ ٿي، ڪسي ويندي!..... شهر ڪيڏو به ننڍو ڇو نه هجي، ملڻ وارا جڏهن ملڻ تي ايندا آهن ته

زمين جي اندر به وستيون ٺاهي وٺندا آهن، پر جي ظاهري طرح سماج پنهنجي فطرت کان مجبور- بندش جا چار وڃائي ڇڏيندو آ ته پوءِ پريس ڪرڻ وارن جي من اندر جون وستيون ته هونءِ ئي آباد هونديون آهن جتي ملڻ لڌ ڪنهن به انريستيجيشن بيورو جو ڊپ ٺاهي هوندو.

اسان ڪيئن هڪ ٻئي تائين رسيا هئا سين؟ مون کي اڄ به سمجهه ۾ ناهي ايندو، بس دلين جي لبيڪ اسان جي قدمن جي رفتار کي به وڌائي ڇڏيندي آهي، جيڪي دلين جي ڏيڏي ۾ اڙانگين کان اڙانگين راهن تي هلندي به پنهنجي رفتار ناهن گهٽائيندا، راهن ۾ وڃيل ڪنڊن سان پٿون ٿيندي به پنهنجي همٿ پست ناهن ڪندا.

اسان ملندا رهندا هئا سين. جنهن ڏينهن نه ملندا هئا سين اهو ڏينهن ائين لڳندو هو جيئن اسان جي عمر جي تخميني ۾ داخل ٿي نه ٿيو هجي. مان نه ٿي ڄاتو ته ڪو منهنجي ساهن جي سلسلن کان به وڌيڪ منهنجي هٿن جو ڪارڻ بڻبو. ساڻس ملي مون کي ائين لڳندو هو، اڄ نه، ڪلهه نه، پر هن سان منهنجو سڱ ته سوين صديون اڳ جو آ: ”ڪن فيڪون ته ڪل دي گل اي اسان اڳي پريت لڳائي اي.“

چاندوڪي رات پيڙيءَ جي هنج ۾ اسان ٻئي سنڌوءَ جي سيني تي پنهنجي پيار جون امت نشانين وکيريندا - اڳتي وڌندا ٿي ويا سين. چنڊ ڪنهن باڊي ڳارڊ جيان اسان سان گڏ، اسان جي هر موومينٽ کي ڏسندو، مرڪندو موت ۾ پنهنجي چاندو ڪيءَ کي اسان مٿان آشيرواد طور هاريندو گڏ گڏ هلندو پئي هليو. اسان هڪ ٻئي ۾ گهر هئاسين، لهرن جي تهڪن ۽ شور کي به پنهنجي وچ ۾ مغل نه ٿي ٿيڻ ڏٺو سين، اوچتو ناڪئي جي آواز تي چرڪجي، هڪ ٻئي جي نيٺن مان نيٺ ڪڍي ناڪئي ڏانهن ڏسڻ لڳاسين. ”سائين ارات ڪافي ٿي وئي آ، رات جو نڪرندا به ناهيون، ان لڌ پوئتي موٽجي.“ هن فيصلا ڪن انداز ۾ رڙ ڪندي چيو.

”به ٿي پل ساءِ پيلي وٽ ترس، اڃا ته ۹ به ڪونه ٿيا آهن“ مان جيڪو رات ڏينهن جي تفرق کان بيخبر پنهنجي دنيا ۾ گهر هيس، ناڪئي جي اوچتي آواز تي چرڪي پيو هئس ۽ لهجي ۾ التجا آڻيندي کيس چيو.

گهٽ روشني ۽ ناڪئي جي پٺتي مهڙ سبب سندس تاثرات ته نه ڏسي سگهيو هئس پر مون کي لڳو هو چڻ کيس منهنجي التجا نه وئي هئي. سنڌوءَ جي سيني سان جهٽيل پنهنجي جهول ۾ ڪئي صديون لکايو ويران ۽ سنسان عمارت ڪڏهن ڪنهن مهاراجه جي ذوق جو مظهر رهي هوندي، جنهن ۾ رات ڏينهن پوڄاريون من ۾ ڪئي مرادون سمائي، چانديءَ ۽ تامي جا

ٽاله گلن سان ڀريو شو جي مورتيءَ آڏو سجائي جهڪي جهڪي پرلڙائون
ڪنديون هونديون. سريلا الپ ڪري ڀڳوان جي مهانتا جا ڀڄن ڳائينديون
هونديون ۽ اڃا اهي مندر، شيوال، باغ ۽ بهاريون ويرانيءَ جي ڇيهون ڇيهون
لباس ۾ ويڙهجي پنهنجي سندرتا وڃائي چڪا هوندا. ۽ اهي اسٿان جن مان
گلن، لويان ۽ اگرتين جي مهڪ پئي ايندي هوندي.

سي اڃ ڄمڙن جي رهائش گاه بنجي چڪا هوندا.

ڪجهه ڏينهن اڳ

هڪ ڪهاڻي پڙهي هير، جنهن ۾ به پريمي دنيا جي فڪرن کان تياڳ وٺي
ڪنهن جبل جي چوٽيءَ تي اچي ٿا پنهنجي پريم ورڪا ڪن هڪٻئي تي، اڃانڪ
پريميءَ جو پير ٿڙي ٿو وڃي ۽ هو جبل جي ٽڪريءَ تان بولاتيون کائيندو ڪنهن
گاهيءَ ۾ وڃي ٿو ڪري ۽ سندس پريمڪا رڙيون ڪندي رهندي کيس رات
ڏينهن ڳوليندي ٿي رهي. تڏهن کيس ڪنهن ٻڌايو هو ته جنهن ماڻهوءَ جو
اوجھو موت ٿي ويندو آ. ان جي روح ۾ ڪا حسرت ڪا پياس رهجي ويندي آ ته
اهو روح پٽڪندو رهندو آ. ۽ گھڻو ڪري وقت کان اڳ اجل جي چنبي ۾
جڪڙجي ويل انسان ڄمڙن جو روپ ڌار ڪري ويرانيءَ ۾ پناه وٺندو آ ۽ رات جو
پنهنجي ويڙي ويل ساٿيءَ کي ڳوليندو رهندو آ. ۽ ان ڏينهن کانپوءِ اها
پريمڪا، ويران مندرن، ويران ۽ قتل هنڌن ۾ اڳن تي پنهنجي پريميءَ جي روح
کي تلاش ڪندي رهندي آ.

ڪن ڀل ۾ مون کي ايئن لڳو هو، ڄڻ سڄو ساڌ ٻيلو پريمين ۽
پريمڪائن جي روحن سان ڀريل اسٿان هجي، جيڪي پنهنجي پنهنجي خواهشن
جي تڪميل لاءِ ڄمڙن جو روپ ڌاري پنهنجي پريمين کي ڳوليندا هجن.

مون کي لڳو ڄڻ ناڪشي ۾ اهو سڄو سماج سماجي ويو هجي جيڪو
ٻن دلين کي پنهنجي وحشي چنبن ۾ جڪڙي ڇپائي ماري ڇڏيندو آ. مان سنڌوءَ
جي ڀاتالن ۾ گر ٿيڻ کان اڳ ڄمڙي جو روپ ڌار ڪري ساڌ ٻيلي جي مندر ۾
وڃي پناه ورتي آ. ۽ منهنجي انيتا، منهنجي انيتا کي هو ٻيڙيءَ ۾ چاڙهي ڏور
ڏسائن ڏانهن گھليو پيو وڃي. فضا ۾ چوڌس منهنجون رڙيون گونجنديون ٿيون
رهن انيتا..... انيتا..... انيتا.....

انيتا جي تعليم ختم ٿي چڪي هئي. ميس هيريسن جو خيال هو ته
انيتا ساڳئي ئي اسڪول ۾ سروس ڪري سندس نقش قدم تي هلي پر انيتا
ماضيءَ جو تسلسل بڻجڻ نه ٿي چاهيو. اسان جي قربت جي خبر مشڪل جي ڀرڻ
تي سوار ٿي گهر تائين به اچي پهتي. ڄڻ ته طوفان اتي ڪڙو ٿيو.
”عيسائين سان شادي ڪندين؟ جوانيءَ جي اند توکان سڀڪجهه
وسارائي ڇڏيو آ. مذهب جون تقاضائون - خانداني نيمر تولءَ ڪا اهميت ٿي نه

ٿا رکن؟“

بابا جيڪو لالي امان بيان سيڪولرزم تي ليڪچر ڏيندو هو سو پاڻ لالي امان واريون ڳالهيون ڪرڻ لڳو. ”آڙي خبر اٿئي آيتا جي، سندس حيثيت ۽ حقيقت جي - هوءَ گناهه جي پيداوار آ - صرف ماءُ جي ڌيءَ آ - ڪنواري ماءُ جي! هيريسن سهارو نه ڏيس ها ته هجي ها ڪنهن گتروات پر.“ امان نفرت مان چيو هو.

”سواءِ ڪرائسٽ جي ڪوبه ٻاريءَ پٺيان پيدا ناهي ٿيو. ڪابه ماءُ ڪنواڙي ناهي هوندي، توهان جي نالن ڏيڻ سان ڇا ٿو ٿئي ماءُ ته ماءُ ٿي هوندي آ، ديويءَ جيان پويتر ۽ مقدس“

”هيءُ به مريم تي ويو آ، اها به ته ان کان نفرت نه ڪندي هئي نه“ مان هنن جي بحث ۽ ڪراهنٽ پيرل رويي کي اتي ئي ڇڏي مس هيريسن ڏي هليو آيو هير. جيڪا پنهنجي مخصوص سريلي آواز ۾ چند ٻارن کي سمجهائي رهي هئي ته

God lives in our hearts

one should not hurt

the heart of others

”مي آئي ڪر مس!“

”تون..... ڇو آيو آن تون هتي، مان توکي پنهنجي اولاد جيان پيار ڏنو ۽ تون..... مون کان منهنجو آخري سهارو به ڇڻڻ ٿو چاهين؟ ۽ تنهنجي ماءُ ڇاڻي سمجهي ته مان توکي ائين ڪرڻ تي مجبور ڪيو.....! بيوقوف عورت هن کي ڪهڙي خبر ته اسان جون زندگيون اربيل هونديون آهن اسان جي ڏهن ٽن کي ڪرائسٽ اسان جي ڊووشن کان خوش ٿي اسان لاءِ سهارو موڪلي ڏيندو، منهنجو سهارو آ، آيتا منهنجو تسلسل آ، آيتا جو دل مان خيال ڪڍي ڇڏ، هوءَ ڪڏهن به شادي نه ٿي ڪري سگهي. ڇو ته منهنجو خيال کيس ”تن“

Nun بنائڻ جو آ تون وڃي سگهين ٿو..... آئي سيد گيت آٿو.“

مان پاري پاري قدم وڌائيندو ٻاهر نڪرڻ لڳم آيتا پنهنجي ڪمري جي دريءَ مان پڙو هٽائي لڙڪن پيرل نيشن سان مون ڏانهن ڏسي يڪدم پردو ورائي ڇڏيو. سامهون گرڇا مٿان نظر ايندڙ صليب مون کي ائين لڳو هو جڻ منهنجي مٿان اچي ڪريو هجي ۽ منهنجو سمورو وجود ڪرچيون ڪرچيون ٿي

ويو هجي.

سکر مان مون کي وحشت ٿيڻ لڳي هئي ٻئي ڏينهن ئي مان ڪراچيءَ هليو ويو، ڪراچي جنهن شهر مون کي هن جي جهلڪ ڏيکاري مون کي چيو ڪري ڇڏيو هو تنهن وري هڪ دفعو مون لاءِ مهريائيءَ جا دروازا کولي ڇڏيا ۽ هن جو سندر هٿ منهنجي مضبوط هٿن ۾ ڏئي مرڪندو رهيو. اسان ٻنهي ڪورٽ مٽريج ڪري ڇڏي. ڪجهه ڏينهن اتي رهڻ کانپوءِ مون کي ائين لڳو ڄڻ ڪو ٻانهون ڦهلايو اسان کي سڏيندو هجي پنهنجي سيني سان لائڻ ڇاهيندو هجي. ائين ئي لڳو ڄڻ هي شهر زبردستي پاڻ کان پري ڌڪيندو هجي، عجيب پريشان ڪن ڪيفيت هئي. تڏهن مان ڳوٺ وڃڻ جو فيصلو ڪري ورتو. (هونءَ به جڏهن من تي بوجھ محسوس ٿيندو هو ته جيڪي امان جي تربت تي چند گهڙيون گذارڻ ضرور ويندو هيم. ائين لڳندو هو ڄڻ ڪنهن منهنجي من تان پارِي پٿر لاهي ڦٽو ڪيو هجي.) حويليءَ جي اڱڻ ۾ قدم رکندي ڪن پل لاءِ قدم لرزيا، انيتا ته ايندڙ لمحن جي خوف کان ٻنهي پيلي بڻجي وئي هئي ۽ تيشن وڌيڪ سندر. هونءَ به هوءَ اداسيءَ واري ڪيفيت ۾ وڌيڪ سندر يا سندي آ، مان سندس وجود جي سندرتا ۾ کوٽجي سڀ فڪر ۽ خدشا وساري اندروڻ ڳهر سندس نهل ۽ سرد هٿ کي زور سان پڪڙيو.

ورائدي ۾ لالي امان سفيد رڻي ۾ ويڙهي سيڙهي نماز پئي پڙهي. اسان ٿورو اڳتي ٿيا سين ته لالي امان به سلام ورائي اسان ڏانهن نهاريو ۽ وري دعا ۾ مصروف ٿي وئي. ورائدي مان نظر ايندڙ اندر لالي امان جي ڪمري ۾ تنگيل جيڪي امان جي مرڪندڙ تصوير ڏسي منهنجي حيراني انتها جي حدن کي ڇهڻ لڳي هئي. جيڪي امان جي قوه جوانيءَ جي بيجان تصوير ۽ منهنجي پر ۾ بيٺل انيتا ۾ مون کي تر جيترو به فرق نه ٿي لڳو، جيڪي امان جون اداس ۽ ڳالهائيندڙ اکيون. ڪن پل لاءِ مون کي ائين لڳو ڄڻ فريز جي پريان انيتا وڃي پئي هجي ۽ پنهنجي ڪومل چهر ۽ اداس نيشن سان مون کي پاڻوھ مان ڏسندي هجي.

لالي امان خلاف توقع اسان تي ناراض نه ٿي، مصلو ويڙهي، پنهنجي مخصوص چال سان هلندي، وڏي اچي مون کي سيني سان لاتو ۽ سندس ڌڪندڙ وجود کي مان مضبوطيءَ سان جهلي، سندس لڙڪا اڳهايا، هن وڏي پاڻوھ سان انيتا کي سيني سان لاکي سندس پيشاني چمي. انيتا سڌڪي سندس ڪلهي تي ڪنڌ جهڪائي ڇڏيو. لالي امان کيس پيار ڪندي رهي، لالي امان جي روپي مون کي گهڻو ڪجهه سوچڻ تي مجبور ڪري ڇڏيو. لالي امان اسان کي وهاري پاڻ اندر وڃي ماڃيس ۽ اگر تيون ڪٿي آئي ته جيئن اسان پهريون جيڪي امان جي تربت تي حاضري پري اچون.

اگر تيون خوشبو ڦهلائينديون پنهنجو اڌ وجود ختم ڪري چڪيون هيون. پر انيتا اڃا به تربت تي ڪنڌ لاڙيو سڌڪندي رهي هئي. ڪنهن لاشعوري

جذبي تحت سندس لڙڪن سان جيڃيءَ جي تربت جو ڪجهه حصو آلو ٿي ويو هو. مان کيس ڪلهن کان وٺي اٿاريو، سندس لڙڪن کي هٿن ۾ جذب ڪري آگر سان سندس خاموش چپن تي مسڪراھٽ جو شپ ٺاهڻ جي ڪوشش ڪئي ۽ هوءَ مرڪي پئي.

جيت به منهنجي هار

پراڻي اخبار جي ٽڪري تي راتوڪي بچيل چانورن کي لاهيندي، هوءَ ايئن چوڻيءَ کي لمڪا ڏيندي اندر وٺي هڻي، چڻ پنهنجي ملڪيت جو اڌ حصو ڪنهن کي دان ڪيو هجيس. ماڻس، اخبار ۾ پيل پاروئن چانورن ۾ آپريشن ڪلين اپ جو ارادو ڪندي، کين هيڏي هوڏي ڦهلائيندي منجهان ڪيئي هٽن تان ڇڪيل ڪڪڙ جي تنگ ڳولي ورتي هئي. جنهن کي ڪن پل ڏسي هڪ هنڌ ڇڪ هڻي، هن ڏانهن وڌائيندي، پاڻ وري چانورن جي پيلي ۾ جاچ مهر کي لڳي وئي هئي.

اڳوڻي ۽ ڏسڻي ڇيڇ ۾ جهليل ڇڪيل (ڪن پل ۾ کيس لڳو هو چڻ ماڻس ڪٿي جي وات مان ڦري آئي هجي.) تنگ تي لڳل رنگين چانور کيس پنهنجي ڇيهون ڇيهون ٿيل وجود سان جهليل ننڍڙن ننڍڙن رنگين سپنن سان لڳا هئا. هن حقارت مان تنگ ماءُ جي پڪ ۾ جهليل چانورن سان پريل (جن مان ڪجهه حصو اخبار جو پيٽ خالي ڪري، ماڻس جو پيٽ ڀرڻ لاءِ وڃي تانيڪو ٿيو هو.) اخبار ۾ ڪري ڦٽي ڪٽي هئي. ماڻس جو پڪ لڏي ويو هو. کيس ايئن ڪروڙ مان گهرويو هئا ٿين، جيئن پڪڻي شينهن جي وات مان ڪو گوشت جو ٽڪرو ڇڪي ڪڍندو هجي. ننڍي لاءِ، ٻين جي ٻارن کي ڏسي ماڻس کي به شوق جاڳيو هو کيس پڙهائڻ جو. پڙهڻ جو ٻڌي هن جي اکين ۾ چڻ شب ڀرات لهي آئي هئي. چڻ طرف ننڍڙيون ننڍڙيون ڏيپاتيون ٻرنديون پاسيون هئس ۽ پاڻ چڻ انهن ڏيپاتين ۾ محو رقص هجي. پر پوءِ جلد ئي انهن ڏيپاتين کي ڪنهن ڦوڪ ڏئي وسائي ڇڏيو هو ۽ هوءَ رقص ڪندي ڪندي، اوندھ ۾ ٽاهڙجي ڪنهن گند جي گتر ۾ وڃي ڪري هئي.

هن کان ڪڏهن به اسڪول جي چند ڏينهن وارو زمانو نه وسرندو هو. چڻ طرف نغرتن ۽ ڪراهن سان پريل نظارن جو سيلاب ... ٻارن سان گڏ ماستريائي به ساڻس ڳالهائيندي ڪٿرائيندي هئي. صورتخطي ڏيکارڻ لاءِ جڏهن هوءَ سندس ڀر ۾ اچي بيهندي هئي ته هوءَ کيس دڙڪو ڏئي پري هڻي بيٺل لاءِ چوندي هئي. هن جي صورتخطيءَ ۾ ڪيئي غلطيون هئڻ جي باوجود هوءَ کيس ماريندي نه هئي ۽ جڏهن هوءَ پنهنجي لکڻيءَ جي ٻين ڇوڪرين سان پيٽ ڪندي هئي، جيڪي تازو مار کائي ويٺيون هونديون هيون پنهنجي غلطي تي، تڏهن هوءَ مار نه ملڻ جو سبب ڄاڻي وٺندي هئي. تڏهن هن ڄاڻي وائي غلطيون ڪرڻ

شروع ڪيون. جيئن مجبور ٿي ماستريائي کيس ماري ۽ سندس هٿ هن جي اڇوت بدن کي ڇهن. پر چند ڏينهن ۾ هن کي ميز تي ننڍڙو رول ڏسي ڪجهه حيرت ٿي هئي. جيڪو صرف هن جي مارڻ لاءِ هو ۽ نيٺ کيس اسڪول مان ڪڍيو ويو هو ته چوريءَ کي اچي ڪجهه ڪونه ٿو.....

هوءَ سمجهي نه سگهندي هئي ته هر گهر ۾ هن جي وهڻ لاءِ فرش ٿي چڪو ڇو ڏيندو هو. جڏهن گهر ۾ اچي هنڌ وڃيل ڪٿ تي سمهندي هئي، تڏهن سڄو ڏينهن سندس بدن سان چھتيل فرش جو لمس وساري نه سگهندي هئي. هوءَ وساري نه اها ماري نه سگهي هئي، جڏهن هن بيخبريءَ ۾ ٻيبيءَ جي مخصوص

نامي جي وٽي ۾ پاڻي ڀيٽو هو. ان ڏينهن کان پوءِ کيس ايئن لڳندو هو، ڄڻ سڄي دنيا جو پاڻي پوتر بڻجي ويو هجي. جيڪو هن جي ڇهن سان اڀوتر ٿي ويندو. هوءَ بهاريءَ ۽ مٽيءَ جي دڙ پڄاڻان پنهنجي خشڪ ڇنڇن ۽ خشڪ نڙيءَ کي من جي چشمي ۾ ڀريل لعاب کي زوريءَ ڇڪي نڙيءَ مان پار ڪري، ڇنڇن تائين آڻيندي هئي. جنهن لاءِ سندس زبان ٿي آبڪش بڻبي هئي.

هن کي پاڻ کان هزارها درجا اتر ۽ واڙي ۾ ٻڌل ڪٽو لڳندو هو، جنهن کي رئيس پاڻ وڃي پنهنجي هٿن سان مصري پيل بسريون ڪارائيندو هو. وهنجاريندو هو. هن کي سڄي رات سڄو ڏينهن من ۾ لوڇ، اڻ ٽڻ ۽ بيمقاراري هوندي هئي. دل چوندي هئس، جڏهن سڀ سمهي پون ته هوءَ سندن هر ٿانو کي پنهنجي زبان سان چٽي اچي. هر شئي کي اوڀر ڪري اچي. اندروڻ پلنگن تي، جن جا اسپرنگ، رئيسن ۽ رئيسيائين جا ٻار نه سهي سهي ساڻا ٿي جواب ڏئي سمهي پيا هئا، انهن تي وڃي لپتي، ٿپا ڏئي. ڪڏهن ڪڏهن کيس ماءُ جي ٻي حس وجود مان ڪرپ محسوس ٿيندي هئي. جيڪا زماني جو گند ميوڻندي ميوڻندي پاڻ ان گندي گتر جيان بڻجي پئي هئي. جنهن جي ڪوبه ويجهو ناهي ايندو. تڏهن هوءَ پاڻ کي ان گندي گتر جو ڪيڙو محسوس ڪندي هئي. پنهنجي وجود مان ڪرپ ايندي هئس. تڏهن شايد سندس اڀوتر وجود کي پوتر ڪرڻ لاءِ لڙڪ لارون ڪري، سندس چهرن کي ڏوڻيندا، جسر ۾ جذب ٿيندا ويندا هئس.

اڄ سڄي رات برابري ۽ اڻ برابريءَ جي ساهميءَ ۾ ٽرندي ٽرندي هن هڪ گس ڳولي ورتو هو. ٻئي ڏينهن ڪم تي وڃڻ مهل هن پاڻ کي صابن سان ڪي پهر ويهي ملبو هو. نئون عيد وارو وڳو ڪڍي پاڻو هٽائين. سرخي پائوڊر هئي، جڏهن پٽ ۾ لڳل آڏائيني جي ٽڪر ۾ پاڻ کي ڏٺو هٽائين، پنهنجي جسر مان ايندڙ هلڪي هلڪي صابن ۽ پائوڊر جي گڏيل سرهاڻ کي محسوس ڪيو هٽائين، تڏهن لڳو هئس، گل ميونسپل جي باغ ۾ نه پر سندس جسر تي ٿئي پيا آهن. جڏهن ٿلندي ٿلڪندي اچي ڪم تي پهتي هئي ته باوجود هيئن هٻڪارن جي

کيس محسوس ٿيو هو، ڏانهس اٿندڙ نظرن ۾ ساڳي ڪراحت هئي، جيڪا هميشه سندس وجود سان ٽڪرائجي رهي هئي سواءِ هڪ نظر جي.....

بيبي ميلاد شريف ۾ وڃڻ لاءِ تيار ٿي پر قمو پاڻي، ٻاهر نڪري وئي هئي. مائٽس وڏي بيبيءَ جي دالان جو فرش پي ڌو ٿو. جيڪو وڏي بيبي پنهنجي موجودگيءَ ۾ ئي ڏوٽرائيندي ۽ پوڄو ڪرائيندي هئي.

هن جيئن ئي بيد رور جو دروازو کوليو. پريل لائيت آف ٿي وئي. سواءِ هلت بند ٿيڻ جي ٻئي ڪنهن به آواز خلا ۾ گونجڻ جي ضرورت محسوس نه ڪئي. روشني سان وهنتل ڪمري ۾ جڏهن هن پاڻ کي بيبيءَ جي پلنگ تي پکڙيل ڏٺو هئائين. تڏهن من وڃ ۾ وڏا تهڪ ڏئي کلڻ لڳي هئي. کيس لڳو هو ڇڻ بيبي سندس پر ۾ هيٺ فرش تي ويٺي آهي. هوءَ کيس چئي رهي آهي ته، ”ڪيڏي به مون کان ڪراحت ڪر، پراج ڏس، مان تنهنجو سڀ ڪجهه اوڀر ڪري ڇڏيو آ. سڄي عمر مان تنهنجي اوڀر ڪائيندي رهي آهيان، اڄ کان پوءِ تون منهنجي اوڀر"

کيس محسوس ٿيو هو، سندس ئي تهڪن جو پڙاڏو. سندس ڪنڊر وجود سان ٽڪرائجي ٽڪرا ٿي سڙڪن ۾ تبديل ٿي ويو آهي.

نہ ڌرتي نہ آسمان

راتوڪي پَتَ ۾ ٿڌيل جست جي ٿالهيءَ کي مليندي مليندي پانهون ساڻيون ٿي پيون هئس ۽ جڏهن آخري دفعو مٿي چار مان ٻوڙي ، ٻه ٽي رهڙا ڏئي گرم پاڻيءَ ۾ ٻوڙي ٿالهي ٻاهر ڪڍي هٿائين تڏهن ٿالهيءَ جي تري ۾ پنهنجو عڪس ڏسي دل ۾ آيو هيس .

”جيڪر قبول جو من به جست جي ٿالهي هجي ، جنهن کي پنهنجي سڀني جي چار ۽ لڙڪن جي گرم پاڻيءَ سان ڏوٽي ، رهڙي ، صاف ڪري ڇڏي ۽ پوءِ سندس من جي آئيني ۾ رڳو ٿي رڳو پنهنجو عڪس پسندي رهي!“
سس جي آواز تي ميري پاڻيءَ جي پاڻلي هٿ ۾ کنيو ٻاهر نڪري آئي . اندر ڪوئيءَ ڏانهن ويندڙ دائيءَ کي ڏسي ڪجهه حيران ٿي .

”ماڻي ، سوير ساڄهر ماني ٽڪيءَ جي گروڻين تي هڪ ڪر کي ته سڄو ڏينهن ان ۾ پوري.“ چوندي هوءَ به دائيءَ جي پٺيان اندر ڪوئيءَ ڏانهن هلي وئي . جيڏي زور سان هن ڪوئيءَ جو در بند ڪيو . هن کي لڳو ، ڇڻ ٻئي زوردار طاق . هن جي مٿي ۾ اچي لڳا هجن

”ٿئي تان مانيءَ کي اٿلائي ، جيڪا ضرورت کان وڌيڪ پڇي وئي هئي ، مانيءَ جي سڙيل داغن مان نڪرندڙ ڏونهين جون لارون ، کيس پنهنجي من جي ڦٽن اندران نڪرنديون پاسڻ لڳيون ، ڇڪري تي ٻي ماني وڌائي هٿ تي کڻي اڃان ٿئي تي وجهڻ جي ٿي ڪٿي پئي ته ”اوٿان اوٿان...“ جي آواز تي هٿ رکجي ويس . اندران ايندڙ اوٿان اوٿان جو آواز مسلسل وڌندو ، هن جي من جي خالي اڀواڻن ۾ پڙاڏا ڪري گونجڻ لڳو... ننڍڙي معصور وجود کي نرس جي وحشي چنبن ۾ ڏسي ، هن يڪدم ذهن کي جهٽڪو ڏئي خيالن جي ڌڻ مان پاڻ کي ڪڍڻ چاهيو ، پر سندس من جا پير ٻاهر نڪرڻ بجاءِ ويا ٿي ڌڻ ۾ ڇڪبا نرس جي سٺي لڳڻ سان هو جنهن ماءُ جي لمس کي به محسوس نه ڪيو هو ، احتجاج طور ڇپ ڪوٺي ، اوٿان اوٿان جا پهريان . آخري شيد هن جي ڪنن تائين پهچائي ڦٽڪي ڦٽڪي شانت ٿي ويو هو .

”شايد مون کي مدد لاءِ سڏيندو هجي.....!“ هن اکيون بند ڪندي ڪندي سوچيو ۽ پاسو ورائي ڏانهس ڏٺو ، جيڪو ڪنهن به جان گڏي جيان ميز تي پيو

ٺٺاڻ، هي وٺ ۽ هي سڀ، ائين سمجھڻ ڪو پيانڪ خواب ڏٺو هجي؟
جيڪي سَوَ سَوَ جا ڪجهه نوٽ نرس جي هٿن ۾ ڏيندي چيو هو.

جوا، منهنجي معصوم ٻچڙي کي آڻي ڪيئن ان راه تي وٺي وئي. هو ته صدقو وچانس گلاب جو گل آه گلاب جو گل پر ماڻهن ۽ ڪوهن جا وات به ڪنهن بند ڪيا آهن ڇا؟ سوچيم چوري آهي چوري چئي جي ان حالت ۾ ٿا ڪيونس ته وجهندي فلم ڳچي ۽ پر شڪر آخدا جو، وقت سر وٺي آئي مانس هيڏي، عزت ٻچي. ڳوٺ هجون ها ته هاڻ رڳو هلڻ جهڙي ٿئي، ٻڌايانس ٿي ٿڀڙ، جڏانهن وٽيس، وڃي ڌڪا کائي، جيبيءَ جي لفظن جو زهر به هو ۽ پنهنجي سور ۽ ڌڪ جيان چپ چاپ بي وئي.

هن محسوس ڪيو پئي رڳو گهر منبو هو .
حويلي ڇڏي ، جهوپي ۾ اچڻو پيو هو . پر سندس حيثيت ساڳي ئي هئي .

34

توکان ٹیندی ڈار

جڏهن ، ”پوڙي آهين ، ڪانه ٿي ٻڌين“ چئي رڙ ڪري چڙپ ڏيندو هئس تڏهن تپ ڏئي اٿندي هئي .

جڏهن هن ننڍڙيون چوليون ۽ ڪچا سبڻ شروع ڪيا ، تڏهن ، ان ڄاڻي خوشيءَ سان گڏ ڪنهن اهڙي پيڇتا۽ جون لڪيرون به اڀري اينديون هئس مڪ تي جن سان ايندڙ لمن کي دڙ ۾ لٽجندو پاسندي هئي . ڪيڏي ذهني ۽ جسماني ڪرب مان گذري هئي ۽ جڏهن دائيءَ جو آواز ڪن تي پيو هئس ”مثلاً“ تڏهن پنهنجو وجود ڪارونجهر تان ليڙيون پائيندو ، ڪرندو محسوس ڪيو هئائين .

پنهنجي هٿن سان ٺاهيل ننڍڙا چولا ۽ ڪچا ، لڙڪن ۾ ڌوئي ، ورائي پيئي ۽ ۾ بند ڪري ڇڏيا هئائين ، مڙس ۽ سس کي هاڻي ڄڻ بهانو ملي ويو هئس زيادتي ڪرڻ جو . رات ڏينهن باڏايو هئائين رب کي . راتيون جاڳي جاڳي نيزاريون ڪيون هئائين . جلد ئي خدا ڄڻ ٻڌي ورتي هئي سندس . هڪ دفعو وري پيئي ۽ جو ڪلف لٿو هو ۽ ننڍڙيون چوليون پيئي ۽ جي قيد مان آزاد ٿيون هيون . پر ”هن“ ته ماءُ جي پيٽ جي قيد ۾ ئي پسا پورا ڪري دنيا جي زهريلي هوا ۾ ساهه کڻڻ کان ناڀري واري ڇڏي هئائين ۽ جڏهن هيل به دائيءَ ساڳيا لفظ چيا هئا ”مثلاً“ تڏهن هو ۽ پنهنجي من ۾ يگن کان روڪيل ڪيهون روڪي نه سگهي هئي تنهن جو هڪ ئي وقت ماتر ڪري ، شانت ٿي وئي هئي .

هو ۽ سمجهي نه ٿي سگهي ته ان ڪيل ڏوهن جي سزا رڳو کيس ئي چوڻي ملي ، سڀ ڪجهه ته دنيا کائس ڦريو هو ، پوءِ خدا به؟!!

جڏهن ڪنهن کان ٻڌو هئائين ته سائين ننڍو ٽن پٽن جو پيءُ بڻجي چڪو آ ته هو ۽ ڪٿي سوال ، ڪٿي شڪايتون اکين ۾ سمائي رڳو آسمان طرف گهوري سگهي هئي .

قبول کيس ڪجهه به نه ڏنو هو ، پر جيڪي به ڏيندو هئس ان ۾ ورهاست هو ۽ برداشت نه ڪري سگهي هئي . عورت مرد جو آڏو ناهي قبولي سگهندي . هو ۽ چاهيندي آ ، هو سڄي جو سڄو هن جو هجي ، پر هن وٽ ته هاڻ آڏو به نه رهيو هو

!.....

هٿ ۾ جهليل ماني وڌي هيٺ لڙڪي وئي هئس ۽ مانيءَ جي وچ مان سندس آڱرين جا پورا ، منهن تي اڀري آيل ڏک جي تاثرن جيان چٽا ٿي پيا هئس . ۽ سامهون آڱڻ ۾ سس زوريءَ پٽ جي وات ۾ ڳڙ جو ٽڪرو وجهندي چوندي وئي ”هن نياڳيءَ کان ته پهريون ئي هن صدوريءَ جا پير پون ها گهر ۾ ته جيڪر خوشيون الاڻي ڪيڏو اڳ پير چمن ها تنهنجا!.....“

هن جا لڙڪ چلهه مان ٻاهر نڪري آيل ٽانڊن تي ڪرندا سندن جوت ۽ تپش وسائڻ لڳا .

آخري دعا

غلط لڳي ويل چولي جي بخيبي کي سٺيءَ سان اڪيلي ، ٻئي حصا الڳ ڪري ، ورائي پاڻ ۾ ٺاهي ، نئين سر سبندي ، هوءَ سوچڻ لڳي ، ڪاش ! زندگيءَ جي شروعات وري نئين سري کان ڪري سگهي!

”خير جو چوٿون سال به اچي پورو ٿيو آ ، اڃان ڪيڏو انتظار ڪبو ، مڙدن کي ته چار شاديون جائز آهن ، تون هڪڙي به نه ٿو ڪري سگهين ؟“
سس جي آواز تي مڻين جي هٿي کي زور زور سان هلاڻ لڳي ، جيئن ڪيئي دفعا ٻڌل جملي جي زهر کان پاڻ کي بچائي سگهي .

”امان ! الله مالڪ آ ، جي ٻي شاديءَ کان پوءِ به اولاد نه ٿيو پوءِ؟“

”پوءِ ٿين ، چوٿين ۽ ڇوٿين ۽ ٻين پهرين ٻي ڪرڻ لاءِ ته ها ڪر ، ڪيستائين هن جي منهن ڏي ڏسندا سين ؟“ پٽ جي لهجي ۾ اڄ شوخي ڏسي ، ٿڙي پئي ، لڳيس پيو ، سندس چئنڱ اڄ وڏي وڏو نه ته ننڍڙو شعلڙو ضرور ٻاريندي .

”امان ! جي اولاد هوندو نصيب ۾ ته انهيءَ مان ئي ملندو . الله جي ذات وڏي آ . نيٺ ته ٻڌندو ! باقي ٻي شاديءَ جا خفا مون کان ڪونه پچندا .“ هن چڻ فيصلو ڪن لهجي ۾ چيو . پٽ جي لهجي جي گنجيرتا کي محسوس ڪندي سندس من ۾ هريل چئنڱ ، آخري پساهه کڻي خاڪ ۾ گهرائي وئي .

”هيءَ ماڻهي به ته ڏس ! ڪو احساس ئي ڪونهيس ! الائي ڇا جو روح پيل اٿس . مايون ته چٽيون ٿي پونديون هن اولاد کان ! اولاد کان وڌيڪ پهچاڇڻ جي پوک کان پيون پير پيئنديون ، وهڻ ولوڙينديون ، پر هيءَ پيرن ، فقيرن کان ته اڻين ٿي وڏي وڏي چڻ پهچاڇڻ ٿي اتي ويئي هجي . ڪافريائي ڏهسان ڪافريائي !“

”ڪافريائي اسلام ۾ ڪافر کان وڌيڪ منافق کي ننديو ويو آ ، پوءِ مان ڇاڻي وائي منافقي ڪيان ؟.....؟“ سٺي لڳڻ سان چيچ مان وهندڙ رت جي ٽپي کي رڻي جي پلٽ سان اڳهندي سوچي ٿي .

”سپاڻي جمعو آ ، مان به واندو“

آهيان . سوير ساڄهه رتبار تڄان ته هلندا سين قلندر جي درگاهه تي !“ مڙس ڪٽ تي لپتندي ، اڄ کانئس راءِ وٺڻ بجاءِ پنهنجو فيصلو ٻڌائي ڇڏيو هئس .

”پر نثار! منهنجي دل نه ٿي چوي ، مان ڪهڙي نيٺ سان هلاڻ الله مالڪ آ ، اسان به ته سندس ئي پانها آهيون . پنج وقت کيس سجدو ۾ ڪري ٿا

باڏايون . اسان جي نه ٻڌندو ڇا ؟
 " هاڻي گهڻو ٿي چڪو آءُ امان جو افسوس به اڃا به ڪونهي . ٺيڪ آءُ مڃان
 ٿو ته مرضي مٿئين ذات جي هلندي آ پر هي پير پيغمبر به ان جا پيارا ٻانهن آهن
 . اسان جي بنسبت انهن جي سڏ جي وراثي جلدي ڏيندو آ . اسان گهنگار ته انهن
 وٽ رڳو سفارش لاءِ ٿا وڃون . تون به پنهنجي نيت هاڻ صاف ڪر ! " لهجي ۾

رڪاڻي .
 " سفارش خدا کي به سفارش جي ضرورت پوندي آ !!! "

سوچي ٿي ڪچي ڪجهه ڪونه ٿي .
 " مان ته هميشه امان کي تارڻ جي ڪوشش ڪئي آ . ماءُ جي دل آ ۽ مائون
 هميشه پتن جو وسيل گهر ڏسڻ چاهينديون آهن . جي تنهنجو اهو ساڳيو ٿي
 ضد ۽ لاپرواهي رهي ته ٿي سگهي ٿو ، امان پنهنجي ڳالهه مڃرائڻ ۾ ڪامياب
 ٿي وڃي ! " هن لهجي ۾ آڳيندي جي خوف جو عنصر شامل ڪندي ڏانهس
 گهوريندي چيو .

هن چڻ سندس جملو ٻڌو ٿي ڪين هو . ڪٿ جي واڻ کي ساڳسي روءِ ۾
 کوٽيندي رهي . هو ٻئي سڏي يا اڻ سڏي طرح جڏهن به کيس ٻي شاديءَ جو ڊپ
 ڏيندا هئا ، تڏهن هوءَ دل ٿي دل ۾ کلي ڏيندي هئي .

" عورت لاءِ ۽ ڀروءَ ۾ ڀڄڻ جو ڊڄ / ڊڙ ڪو هوندو آ ۽ مرد لاءِ ؟ "
 صبح سان تيار ٿي گاڏيءَ ۾ ويهڻ کان پوءِ جيئن جيئن گاڏيءَ جا ڦيٽا اڳتي
 وڌي روڊ کي پوئتي اڇليندا ٿي ويا ، تيئن تيئن کيس پنهنجو پاڻ ڪنهن
 سيڪڙا تاروءَ جيان ٻڌندو ٿي محسوس ٿيو . هن کي محسوس ٿيندو هو چڻ
 هوءَ گاڏيءَ ۾ پيل ماندائي هجي ، جنهن کي ڦيرائڻ لاءِ رسيءَ جا ٻئي سرا
 سسٽم جي پنهنجن هٿن ۾ هوندا هئا پر سندس وجود کي ويڙهيل رٿي جو هڪ
 سرو مڙس جي هٿ ۾ ۽ ٻيو ؟

درگاه جي ڇاتل سڃاتل پيچرن کي اورانگهيندي مڙس پويان هلندي پئي
 وئي . کيس ائين لڳي رهيو هو . چڻ رستو لوھ جو بڻجي ويو هجي ۽ سندس
 پير چڱي جا

گھنڊ جي ٽن ٽن ٽن تي هوءَ محسوس ڪرڻ لڳي ، لوھ لوھ سان به پر اهو
 پارِي پارِي گھنڊ ڪير سندس مٿي سان ٽڪرائي رهيو هجي ، جنهن مان
 نڪرندڙ ٽن ٽن جو آواز هڪ احتجاج بڻجي پيو هجي ، اهڙو احتجاج ، جيڪو
 هن درگاه جي واليءَ سان ڪرڻ چاهيو هجي . پنهنجي زندگيءَ جو احتساب ، ان
 زندگيءَ جو ، جنهن جو ڪو ڪيس هن ننڍي عدالت ۾ پيش ڪندي ، وڏي
 عدالت ۾ پيش ڪندي ، وڏي عدالت ۾ پهچائڻ لاءِ وينتيون ڪيون هيون ،
 گڙگڙايو هو هن کي خبر نه پئي ته هوءَ ڪيئن اچي مزار جي چاريءَ وٽ بيٺي
 هئي شايد سوالين جي ڌڪڻ سان هوءَ به ڌڪجي اٿي هجي

سڀني جا پڪ مٿي ۽ منهن مزار ۾ هو پر هن جا هٿ ڌرتيءَ ڏانهن ۽ مٿو
 چاريءَ ۾ ڪٽل هو . يگن کان بند ڪيل لڙڪن جو رستو ، اڄ پاڻهي پاڻ کلي پيو
 هو . پر يگن جو رڪيل پاڻي ، اکين رستي ڳلن تي نه پر اندر ئي اندر ٺهيل من
 جي ڪڏ ۾ ڪري ڪري سينوارجي ويو هو ۽ اڄ اڄ جڏهن اکين جا بند ٿئا ها
 ، تڏهن نيٺن مان لڙڪن بجاءِ وهندڙ سينور سان سڄو فرش سائو ، دڳ دڳ
 بڻجي ويو هو ۽ جڏهن هن مڙس کي روضي جي چاريءَ جي سوراخن ۾ مراد جو
 ڏاڳو ٻڌندي ڏٺو ، تڏهن هوءَ چاريءَ ۾ ٻڌل ٻن رنگن وارو اهو ڏاڳو چوڙڻ لڳي ،
 جيڪو هن ، تڏهن ٻڌو هو ، جڏهن سندس دل تي سائي سينور جا تھ ته ڇا پر
 لڙڪن جو ٿيو به نه ڪريو هو .

ٻه رنگ ڏاڳو هڪ رنگ ، سندس سڀن جو ، پيو رنگ ”هن“ جي خوابن
 جو ... هوءَ ڏاڳي کي مٿ ۾ جهليو ، انيڪ ڀل ، خلا ۾ گهوريندي رهي ، جڻ خلا
 ۾ پيدا ٿيندڙ ٻي رنگ دائرن ۾ ڪو عڪس ٺاهڻ جي ڪوشش ڪندي
 هجي

۽ جڏهن مڙس اولاد جي دعا لاءِ هٿ مٿي بلند ڪيا ها ، تڏهن هن جا هٿ به
 پاڻهي پاڻ خلا ۾ بلند ٿي ويا هئا . ٻن مختلف هٿن جي پڪ ۾ گهريل ”هڪڙي
 دعا واپس وٺڻ لاءِ جيڪا هتي ئي ڪنهن ڪنڊ ۾ گر ٿي ، چپاٽجي چپاٽجي
 سسڪي رهي هئي .

توکان ٿيندي ڌار

جڳهه جي ايراضي ايندي گهڻي به ڪونه هئي پر ڪنستريڪشن اهڙي صحيح منصوبه بنديءَ سان ٿيل هئي جو به ٽي فيمليون آسانيءَ سان رهي ٿي سگهيون. وڏو دالان، جنهن جي چوڌاري ڪمرن، ڪمرن مٿان ڪمرن جن جي آڏو گيلريون، دالان ۾ ٻنهي طرفن کان گيلريءَ ۾ ويندڙ ڏاڪڻيون مٿين ڪمرن مان ٻاهر بالڪنن، اترئين طرف هڪ بالڪنن سوڙهيءَ گهٽيءَ ۾ هئي، جنهن مان اڳتي ڪا اتفاق سان گاڏي لنگهندي هئي ته ماڻهوءَ کي پاسو ڏئي، سوڙهو ٿي اڳتي وڌڻو پوندو هو. بالڪنن ۾ نڪرڻ سان، سامهون ٿي اهڙين پراڻين جڳهن جي قطار، جن جون دونها ٽيل ڪاريون پٽيون، ساوا، ڪارا، در دريون پڳل شيشا، جن مان اندر رهندڙن جي اقتصادي حالت جي پري کان ٿي ڄاڻ پئجي پئي وئي. اولهه پاسي ڏانهن لڳو لڳ جڳهه هئڻ ڪري اوڏانهن ڪا به دري يا بالڪن نه هئي. ساڳيو حال اوڀر ڏانهن به هيو. البته ڏکڻ واري پاسي ڏانهن اترئين جي بنسبت ويڪري بالڪن، جنهن مان هيٺ نظر ايندڙ اترئين پاسي جي بنسبت ويڪرو روڊ هو. روڊ جي پوئين ڇوڪري مسجد، جيڪا ڪنهن دور ۾ پهريون مندر هو. مسجد سان لڳو لڳ پراڻي ڊنل عمارت، جيڪا ورهين کان جيئن جو تيئن پئي هئي. ان سان لڳو لڳ چند عام استعمال جي شين جا دڪان ها، جن جي آخر ۾ ننڍي گهٽي هئي، جيڪا اڳتي هلي مڃن روڊ تي ختم ٿي ٿي.

اسان جي هيءَ جڳهه شروع ۾ سڀني جي ڪٺي رهڻ ڪري سڄي استعمال هيٺ هوندي هئي، پر جڏهن ڪنهن چاچي الڳ بزنس شروع ڪيو. ڪو نوڪريءَ سانگي ٻئي شهر هليو ويو ته باقي وڃي اسان جي ڇهن فردن تي مشتمل فيملي ٻچي ۽ ائين جڳهه جو مٿيون پورشن بند ڪري صرف هيٺئين کي استعمال ڪندا هئاسين. ڪڏهن ڪڏهن هوا خوريءَ لاءِ مٿي بالڪنن ۾ ويڃڻ ٿيندو هو ته ته بس! هر فالتو، ”آٿو آف ڊيٽ“، ”آٿو آف پوز“ شئي مٿين ڪمرن ۾ پهچائي ويندي هئي، جن کي ڪمرن بجاءِ هاڻي اسٽور چوڻ مناسب ٿيندو.

اسان اسڪول ۾ هٿ جي ٺهيل شين جي نمائش منعقد ڪئي ۽ هر نمائش جيان ان ۾ به شاگرد پائين جي هٿان ٺهيل شيون گهٽ، ريڊي ميڊ ورتل شيون وڌيڪ هيون. هر ڪو ان ڪوشش ۾ هو ته هن جو اسٽال وڌيڪ مقبوليت حاصل ڪري اسان مان چند ٽيچرس، اها ذميواري پاڻ تي کڻين ته ڪجهه اوريجنل، ڪلچرل قدِيم ۽ پراڻيون شيون هٿ ڪجن. گهر اچڻ کان پوءِ ڪافي سوچيم ته

ڪيئن ڪٿان اچن ، اهي شيون اڻوچو نظر مٿي گيلريءَ مان نظر ايندڙ ڪنڊ واري ڪمري تي پئي . جنهن جو در آڌ ڪاٺ جو ۽ آڌ ۾ چار شيشي جا فريئر پيجيل هئا . جن مان ٽن جا شيشا ته هميشه پڳل ٿي ڏنا هئاسين ، باقي هڪ فريئر جي ڪنڊ کان شيشي جو رهجي ويل حصو پنهنجي ڪڏهن سڄي هٿن جو ثبوت ڏئي رهيو هو .

پنهنجي زندگين جو دائرو ڪيڏو محدود ڪري ڇڏيو ائين جو ان مان ٻاهر نڪرڻ لاءِ گهڙيال جي ڪانٽن جو محتاج ٿيڻو پوندو آ . وقت جي گهٽتائي ، زندگيءَ جون مصروفيات ، ڪيڏو پري ڪري ڇڏينديون آهن ، هڪ ٻئي کان ا حال جي مسئلن کي حل ڪندي ڪندي اهو ٿاڻو ٿي ناهي ملندو ته ڪڏهن ماضيءَ ڏانهن پٺ ورائي به ڏسجي ايئن پنهنجي ”عد ۾ الفرستيءَ“ سبب سال ٿي ويندا هئا ، انهن ڪمرن ڏانهن رخ ڪئي . مان ڏاڪا چڙهندي ، گيلريءَ کي اورانگهيندي وڃي ڪنڊ واري ڪمري جي پڳل در وٽ پهتس ، جنهن جي

ڪڙي کي لڳي ويل زنگ مان ٿي معلوم ٿي ٿيو ته عرصي کان هن در کي نه کوليو ويو آ . هلڪي ڪوشش کان پوءِ در کولي ڪمري ۾ اندر گهڙيس . مٿيءَ دز جي هڪ لهر منهنجي نڪ وٽان گذري دماغ تائين پهچي وئي . نچ ايندي ايندي نڪ ۾ ٿي رهجي وئي .

ٻٽڻ کوليس ، بلب پيل ڪونه هو ، يا فيوز ٿي چڪو هو شايد ! سامهون ٻاهر ڪلندڙ بند ٿيل روشنڊان جي سيرن مان ڪجهه روشني آئي پئي . منهنجي اڳتي وڌڻ تي ڪا شئي هيٺ ڪري ، منهنجي پيرن کي ڇهڻي وئي . هتي پئتي ٿيس . ڏهر ته مٿيءَ ۽ دز ۾ لٽيل ”هاڪي“ هئي . جهڪي هاڪيءَ جي وڪڙ واري پاسي ۾ هٿ وجهي ، روشنڊان کوليس . جيڪو ٿورڙي ئي شش و پنج کان پوءِ پاڻهي کلي پيو . روشنڊان کليل سان ، مٿيءَ جو هڪ ننڍڙو طوفان ، روشنيءَ تي اندر ايندو محسوس ٿيو . ڪمري جي اوندا هيءَ ۾ گر ٿي ويو . هاڻي هر شئي چٽي ٿي پئي هئي . منهنجي نظر سامهون پراڻي ميز تي پيل ”زين جي ڪور“ سان ڪيل ڪاٺ جي پيٽيءَ تي پئي . اڳتي وڌي ، ڪڙي تان مٿي لاهي کولڻ جي ڪوشش ڪيس . ٿورڙي ئي ڪِر ڪِر کان پوءِ هلڪي دز اڏائيندي هوءَ کلي پئي . پيٽيءَ ڪلندي ٿي منهنجي ڪنن ۾

”نار ماتا نار ، پنهنجي ٻچڙن کي نار.....“

جا سر پڙاڏا ڪري گونجڻ لڳا . تڏهن ياد آيو ، هي اهو ئي فونو گراف هيو جيڪو ننڍڙي لاءِ جڏهن ارڙي يا ماتا جي ويا ڦهلي هئي ، جنهن هلندي هلندي اچي اسان جي به سار لڏي هئي ، تڏهن امان اچا مليل جا پهراڻ پهرائي سمهاريندي اهو فونو گراف کولي ڇڏيندي هئي ، جنهن ۾ هلندڙ اها لولي جنهن سان ارڙي ماتا کان رحم جي بيڪ هوندي هئي ، ڪيڏو سکون ڏيندي هئي . چڻ امان ، پنهنجي هنج ۾ سمهاري لوليون ڏيندي هجي .

منهنجو ذهن لوليءَ جي متن سرن ۾ گهر هو جو منهنجي هٿن ، زين جي
 ڪور ۾ پاسي کان ٺهيل ڪپسن کي ڇاڇي ورتو هو . جنهن ۾ پيل پنن جي ڪڙ ڪڙ
 ، منهنجو تجسس وڌائي ڇڏيو ، پڙهيل ماڻهوءَ سان اها وڏي تربيدي هوندي آ
 ته ڪنهن به لکيل شئي / تحرير کي جيستائين پنهنجي اکين جي ساهميءَ مان نه
 گذاريندو ، تيستائين چين نه ايندس ! مون کان اها ڳالهه ٿي وسري وئي ته هيءُ
 هيڏو ايڏو پنجر ڇا لاءِ ڪيو هير . دڙ ۾ لٽيل ، اصل رنگ مٽي پيل ٿي ويل پٺا
 ڪٿي ، سامهون ڏکڻ واري بالڪنيءَ ۾ اچي ويٺو . چنڊي ڏنر ، اهي خط هئا .
 ڪنهن ان ڏنل تحرير ۾ ! گهر ۾ ، متن مائٽن يا دوستن جي تحرير کان ته واقف
 هجيو آ . تجسس تهاڻين وڌي ويو . هڪڙو خط کولي پڙهڻ لڳو .
 منهنجا پريم !

مان نه ٿي ڄاتو ته وقت ۽ قسمت هيئن به وڇوٽيون آڻيندي ... !
 اسان جي تباري تقريبن مڪمل آ . ڪالهه دادا ٻڌايو ته اوهان سنڌ ڪو نه پيا
 ڇڏيو !

ڪاش ! مان به نه ڇڏيان ، تو سان ئي رهان ، پر وقت ، اسان کي ان پنڌ ٻڌڻ جي
 مهلت ٿي ڪٿي ڏني آ !

تون ، ڪا ڪا وارن کي سمجهاءُ ! داد پئي چيو ته جيئن پوءِ تيشن حالتون وڌيڪ
 خراب ٿي وينديون . ڌرتي ماما سان ، پنهنجي گهر در سان اسان کي به موهر آهي
 . ڪاروبار ۽ ملڪيتون وري به ٿي پونديون پر سرن کان وڌيڪ ڪا شئي اهم
 ناهي . ڀڳوان ۾ وشواس آ ، ضرور ماڳ موٽائيندو وري ! تون پاڻ ٿي ڪوشش
 ڪر ، هو تنهنجي ضرور ٻڌندا ، مون کي ته سمجهه ۾ نه ٿو اچي ، ڪيئن رهي

سگهنداسين پاڻ هيئن فاصلن تي ڪجهه ڪر پريم ! ڪجهه ڪر !
 تنهنجي رتئا

بشي خط تي ڪيئي هنڌن تي پاڻيءَ جا چنڊا لڳڻ سبب ڪٿي ڪٿي لاهيون
 ڊنل هيون ، جنهن ڪري تحرير سمجهه ۾ نه ٿي آئي ، دل مان ڪٿان آواز آيو
 ، ”تحرير پاڻيءَ سان ڊنل آ يا لڙڪن سان ؟؟؟؟!!“
 ٿئين خط کي کولڻ بعد ٻين ٻن کي مون کي کولڻ جي همت نه ٿي ، منهنجي
 روڻءَ روڻءَ لرزي وئي خط ۾ هيو .

”منهنجا پريم !

منهنجي ٿل همتن کي ساهس ڏياريندڙ منهنجا وشواس !

منهنجي آتما کي شانتي ڏيندڙ منهنجا ڀڳوان !

رات ڏينهن ڀڳوان کان پرار ٿائون ڪيون اٿر ته ”اي ڀڳوان ! جي پرتويءَ ۾
 دين ڌرم ٿي سڀ ڪجهه آ ته پوءِ هي دليون ٺاهڻ جو ڪشت ڇو ڪيو هيشي؟ جي
 دليون ٿي نه رهيون ته تنهنجي اپاسنا ڪرڻ وارو ڪير هوندو؟

خدا ، ڀڳوان کي ته مهاشڪتي هوندي آ ، پوءِ هو پنهنجي مندر ، مسجدن

جا بنياد پنهنجي اڀاسڪن جي سينن سان چوڻو پري.... ڌرم جو گات اوچو
ڪرڻ لاءِ انسانن جون سسيون چوڻو ڪپرائي. هر ڌرم اسٽان جي اڃ انسان جي
خون سان چوڻو اجهائي، سرير جي شانت ٿيڻ کان پهريون ئي اٽمائون چوڻو
الڳ ڪري....!

اي ڀڳوان! سنڌ جي حد ڇڏڻ کان پهرين منهنجي سرير مان آتما ڪڍي ڇڏجان!
مان توکان ڏور ڪيئن وڃي سگهندم..... ان کان ته اتر هٿيا ڪريان، مون
کي اجازت ڏي پريم....!

تنهنجي پتر مون ۾ ڪيڏو وشواس به جاڳايو آ. جنهن کان پوءِ ڪنهن ڪنهن
ويل سوچيان ٿي ته هيءَ وير تنهنجي چوڻ مطابق ڇنڊ لحن جي آ. ڀڳوان سڀ
آپرائون دور ڪندو ۽ سندس ديا سان، سڀ ڪجهه ساڳيو هوندو. پر ڪنهن ويل
، من ڏاڍو ملول ٿو ٿيهر، جو اتر هٿيا جو طريقو سوچڻ ٿي لڳان..... پر
تنهنجو چيو ته هوءَ ئي گيتا جي پرشن سان پيڻندي آهيان. تنهنجي چئي ڪي
ڪيئن ٿي رد ڪري سگهان، پر تون پنهنجي وچن تي قائم رهجان پريم!
جيئن ٿي حالتون صحيح ٿين، مون ڏي هليو اچجان، پوءِ گنجي، پنهنجي
ديش ورنڊاسين! ڪيڏي خوشي ٿيندي آ پريم! ڪنهن شئي کي وڃائي پاڻ جي
.....! مان واپس ايندي ٿي پنهنجي مائٽن پوميءَ جي مٽيءَ کي چمنڊس پنهنجي
گهر، پنهنجي جنم پوميءَ تي سر نواڻيندس.

هينئر جيئن وڃڻ ۾ وڃي ڪي لمحا ٻچيا آهن، مان هر شئي کي، ڊرن ڊرين
کان ويندي پتين کي، رڳو پاڻوهه مان آئين اکين سان گهرويو اٿم. کين
سرگوشين ۾ وينتي ڪئي اٿم ۽ شرط وڌو اٿم ته سڄي دل سان پنهنجي هن
سڪيءَ کي ياد ڪجو ته موٽي اچي اوهان کي مٺيون ڏيندم. پريم! اچين ته پاڻ
سان پنهنجي ڄاڻڻ جي مٽي ضرور کنيو اچجان. پر ساد طور کنيو ته مان به ٿي
ويان پر تو واري آندل، سيندور سمجهي سيندڙ ۾ لڳائيندس.

وقت جي بيهرحم وٽ جتي به پهچايو، هر پراڻي گهر ۾ در تي هيءَ نيٺ منهنجا
تو لاءِ پيا واهائيندا. ڪنهن ماڳ رسي تو کي ايدرس لکندم تون جلد ئي
اچڻ جي ڪجان جيئن سگهو ٿي واپس ورون.

هر اڳتي وڌندڙ وڪ سان پوڻان تنهنجي راه ڏسنڌر، هزارين جنمن تائين
تنهنجي منتظر
رتنا

خط پڙهي منهنجو هيانءُ ٻڌڻ لڳو. اکين ۾ ايڏي تپش محسوس ڪيم
جڻ سج سوانيزي تي لهي آيو هجي.

امان کي مٽي ايندو ڏسي رليڪس ٿيڻ جي ناڪام ڪوشش ڪندي، خط
ڏيکاريو مانس، امان خط هٿ ۾ وٺي پڙهڻ کان سواءِ ئي ٿڌو ساهه ڀريو، ائين
ٿي لڳو جڻ کيس خط لفظ بلفظ ياد هجن
”امان ڪنهن جا آهن هي خط؟“

”چا تي پڇين ڏي! دنيا ڏاڍي ظالم آهي، مذهب جي آڙ وٺي پنهنجي ذاتي مفادن لاءِ انسان چاڇا نه ٿو ڪري.... هي جڳهه اسان جنهن کان ورتي هئي، اهو هن جو اصل مالڪ نه هو، هن جا اصل مالڪ هندو هئا. ورهاڱي دوران، هن راتو واھ سڄي خاندان کي قتل ڪرائي، ڪوڙو ڪليم ٺهرائي، هن جاءِ تي قبضو ڪيو هو.“

جڏهن اسين ڳوٺان لڏي آياسين، تڏهن چڱي خاصي قيمت تي هيءَ جاءِ اسان کي ڏني، پاڻ نجاڻ ڪيڏانهن هليو ويو.

اهو فونو گروٿ جنهن مان هيءَ خط توکي مليا. اسان جو ناهي، نه ئي هن جو هو، پر ان جا اصل مالڪ شايد اهي ئي آهن، جن جي هيءَ جاءِ هئي. جن ڏانهن هي خط لکيل آهن. نه صرف فونو گروٿ پر پيا به ڪيترائي سامان سٿيا پيا آهن. انهيءَ اسور پر... شل نه ڪنهن جو اجهو ڪسجي!....!

منهنجو دماغ چڪرائڻ لڳو. پنهنجو پاڻ کان نفرت ٿيڻ لڳي. سامهون اڳوڻي مندر ۽ هاڻوڪي مسجد مان مون کي ڪيئي بيگناهه جو خون سوسرائيون ڪري وهندو نظر آيو. مون کي جڳهه مان وحشت ٿيڻ لڳي، ائين ئي لڳو جڏهن پرڻ ۽ رتنا جي پير کي ڪنهن پئي نه، مان ئي پنهنجي هٿن سان قتل ڪيو هجي!!

جکڙيل وجود - آزاد سينا

"تو پنهنجن منهنجا رب! (رب تي زور ڏيندي) الائي ڇا ٿيون رنون ڳالهائين. ڪٿ پٽ ڪٿ پٽ، اٿي تو ڪجهه سمجهيو سوني، ڇا پئي چيائون؟"

"نه سائڻ! منهن ڦليلهو ڪندي."
 "ڇو، توکي ڇا ٿيو آ، ڳوٺ ياد آيو اٿئي ڇا؟"

"نه سائڻ! اوپاسي ڏيندي."
 "اٿي چوري، نه کان سواءِ به ڪجهه ڳالها! اسان جو آجواڳ به ٿي هن ڪڪڙ جي ڪڏي، جيتري ڦليلت به اچي ساهه منجهيو آ، مٿان تون به ٻوٽ سڄايو ويٺي آ. اٺ ۽ وچ هوڏانهن ڇاٽي نالو ڪچن (ڪچن) مان وڃي باڪس کڻي آ. الائي پاڻ وارو ڪٿي ڪير به! هيڏانهن هوڏانهن ڦٽڪندي ٿي چوي."
 "سائڻ بورجي نه مان تي کلي پيو، چوي ڪچن نه چئو، چئو ڪچن!"
 ڏند ٽيڙيندي ٿي چوي.

"اٿي ڪچن جان (يا) ڪچن پر آهي ته ساڳو رڌو ٿو ٿي نه، وڃ هاڻي تر. ڏاڍي پاڙ ٿي اٿر پيڙي جي. مٿو پيو ٿو پنوا ٿيون کائي، مان واري نهن چئي سگريٽ پي. سگريٽ ٿي پيان انهيءَ ڏينهن ٿي صدقو وڃانس پيڙي جي پاڪيت مان به ٿي سگريٽ آئي ڏنئين ته مهمانيون ٿيون اچن. انهن جي منهن تي اها پڻ جي پيڙي نه هيءَ سگريٽ پيڄو. مان به کڻي پي ته وڃ پر پيڙيءَ جهڙي لٽ سگريٽ به ڪٿي اٿي سڄو ڏينهن جو ٿي ويءَ به اڪيون وجهيون ويئي هوندي آن، سمجهي ڪين ته ڇا پئي ڳالهائين پاڻ به ... پيڙيءَ جو سوٽو هڻندي رازداريءَ واري انداز به ٿي پيڄس."
 "سڄو ته ڪو نه سمجهير پر چيائون پئي:" ڪڏهن ويندي؟ "شڪر ڪر رڳو سس اٿي اٿي"

"ڇو سندن ڪمپئن جي پيءُ جو ٿي ڪانوان، يا هن ڌارئيءَ جو! اٿي پنهنجي پيڙي جي ڪماڻيءَ مان ٿي ڪانوان، ڪو يتو ڦاٽي رن جو. رخ ته مان به ڏسيون ويئي آهيان ماڻهن جو اندر نهن جي ڪمري ڏي اشارو ڪندي "پر مٿو ڊاڪٽر به چڏي نه، گورين جا پڪ کائي ڪاڻي هاڻي ته منهن جو ساهه ٿو منجهي. حق تي مان به چوان ته ڇو چوريون مون سان نه آيون، اڳئين گهمري اچي سڄو لڪاءُ ڏسي جو ويون هونديون. پر ڇا ڪجي پنهنجو رت خراب نه ٿئي ته هنن

ڌارين کي همت آ، هيئنن اسان تي هلائ ڪرڻ جي پنهنجن جي واڙ پري پئي آ ۽ هنن لاهي پاھي ڪري مارو ڪيو آ ڌارين تي . اندر ته جيڪو منهنجو ٿو سڙي نين ، پت آ ، نپاڻي آ ، مان ڪين سوچيندي هوندم ته اڄ جو ”هنن“ نه ورتيون ته سڀاڻي ”هو“ سندن پيٽر وٺندا . اهي به آئيندا ڌاريون اچو ڪرين ته اسانجين جي حياتي وه ٿي نه . نه پڙهيون . نه پڙهيون ڌارين ۾ ته ڪين ڪبي ، ويندي واڙ ڪنوارين سان پري آ“

■ هوڏي هوءَ ، وڏي ڪاٺ جي ڪپٽ جي آئيني اڳيان (جنهن جي عمر جو اندازو مٿس چڙهي ويل ڪاري چيڙه مان ٿي ٿي ويو) تري تيل جي پري، پنهنجن هٿن ۾ مهٽي ، وارن کي هڻندي ٿورو چرڪي ٿي. آئيني جي اڃان ويجهو وڃي وارن کي هيڏي هوڏي اٿلائي پٿلائي ڏسي ، مطمئن ٿيندي ٿي چوي .

”تيل جي چمڪ آهي“ چين ۾ پٺڪي وارلسا ڪري ، ڪپٽ جي خالي مان نئين موتين تي ٺهيل سڳي ڪڍي چوٽيءَ کي وڪڙ ڏيندي ٻاهر ورائندي ۾ نڪري ٿي اچي . ڪنڊ ۾ پيل ڳاڙهي جنڊيءَ جي پينگهي ۾ ويهي لڏندي ، نظر سامهون ڪوٺ جي ڪونگرن تي ٿي پوي . طنز مان مرڪي اکيون ٻوٽي سمهي ٿي پوي ، چهري تي ايڏو اطمينان ، چڻ اهي ڪوٺ جا ڪونگرا ، هڪ هڪ ٿي ، سندس نظرن اڳيان ڪري رهيا هجن ۽ انهن ڪوٺن جا مقفل دروازا پاڙئون پٽجي پيا هجن . هونءَ به هن کي انهن ڪوٺن جي اوچائي ۽ ڊرن کي ڏنل وڙني قلفن جي پرواهه به ڪئي هئي . چاهي جو سندس پر ڪٽيل ها پر سندس سڀن ۾ ايڏي سگهه هئي ، جو هو هر رات انهن کان اوچو تعام اوچو اڏي ڪنهن دور ديش ۾ اڏيل پنهنجي گهرڙي جي اندر منتظر نئين جو پيغام کڻي ايندا ها . اهو گهر جنهن ۾ ڪوبه دروازو نه هو .

دَوَ بنا دِوليا

"ڪهڙي آسان جي به زندگي ڏينهن رات تنگون هڻي هڻي ، ايترو به نه تو ملي جو موت ۾ مليل ڦٽن جو مرهر ٿي وٺي سگهجي!" دلشاد سڄيل پيرن تي چيئي جي پٺل چار جا تهه رکندي ، پٽيءَ ۾ مليل پئسن ڏي حقارت مان گهوريندي چيو .

"تڙي به ته ويهي وئي اٿئي.....؟" ماڻس سندس پٺ پٺ ڪي نظر انداز ڪندي پنهنجيءَ روءِ ۾ چيو .

"تڙيءَ پيرن جو علاج ٿي ويندو آ امان ! پر هن من جو علاج ڪير ڪري ، جيڪو ڪر سين تي وينل سونن زيورن سان جهنجهيل ، گهورون گهوريندڙ رئيسائين کي ڏسي ڪڙهندو اسان جي من ۾ پيا" سائين ثابت علي شاھ جا مرثيه گونجندا ۽ هو نوٽ بن آگرين ۾ لٽي سان جهلي چونديون ، "اٿي ڪو ڊسڪو ڳاءُ" ڊسڪو ڳاءُ..... منهن سڄائي هنن جي چيل لفظن جو نقل ڪندي پيرن کي ڪٽ تان هيٺ لاهيندي سوست نڪري ٿو وڃيس .

"لهين ڪاڏي ٿي ، گهڙي سوا ترس ته خاک سڪي ، تون ويهه ته چلهه ۾ تانڊو هوندو اڃان ، لوڻ پاڻي ڪوسو ڪري آڻي ڏيان ته گروڙيون ڪر ، سياڻي ڳائڻ جهڙي ته ٿيئي تڙي !" ماڻس ڪنجهندي ٻاهر نڪري وئي .

دلشاد ، سمجهه سان ٿي ته پاڻ کي ، ماءُ ۽ ماسين جي وچ ۾ دهل جي ڀر ۾ وينل ڏٺائين . ماءُ ۽ ماسين کي ڏسي ، جڏهن هوءَ به ضد ڪري ماڻس کان پيرن ۾ چير بڌرائيندي هئي ، تڏهن هن کين ٿي ڄاتو ته اهي ئي پيرن جا گهنڱهرو اڳتي هلي ، ڳلي جا پارِي طوق بڻجي ويندس ! شروع ۾ ته نچڻ ڳائڻ جو اهڙو شوق هوندو هئس جو ريڊئي کي فل آواز ڏئي پئي پنهنجي منهن ٺسڪا هڻندي هئي . اڌ رات تائين جاڳي ڪلام ياد ڪندي هئي .

هاڻي هوءَ ايڏي پڙ ٿي چڪي هئي جو سندن ٽولو . هن کان سواءِ اڻ پورو هوندو هو . پهريون ماڻس جي نالي سان سڏيو ويندو هو ، پر هاڻي هيءُ ئي سڀني جي سڃاڻپ بڻجي وئي هئي . هر خوشيءَ جي محفل ، دلشاد کان سواءِ ٻاڙي پائيندي هئي . ڳائي ڳائي ، چند پئسن جي عيوض پراون درن تي ڪا ڪا ڪاڻي ڪاڻي ، جڏهن ساڻي ٿي اچي گهر ڪرندي هئي ، تڏهن کيس ائين لڳندو هو ، جڻ هيءَ ڊٻڻ کيس آهستي آهستي ڳڙڪائيندي پئي وڃي ، جنهن ۾ پاڻ ئي اڻ ڄاڻائيءَ ۾ پير وڌو هئائين . پر اها سندس ڀل هئي ، پاڻ چاهي ها ، نه چاهي ها

پر ماڻس ڪو ڇڏيس ها ڳارائڻ بنان! ان جي آئيندي جو آڻت به ته اهي ڏيون ئي هيون نه !!!

جڏهن هوءَ ٽڪجي ٿڌي ايندي هئي ، تڏهن ڪيڏي دل چاهيندي هئس ته ڪو اهڙو مضبوط ڪلهو هجي ، جنهن تي پنهنجو ڪنڌ رکي به ٿي لڙڪ هاري ، ڪي گهڙيون سڪون پائي سگهي ٻين جي شاديءَ ۾ وڃي ، ٻين جي حقيقي خوشين ۾ پنهنجي مصنوعي خوشين جو رنگ پري ، دل ڀرجي ايندي هئس . ڪيئي دفعا ، اشارن اشارن ۾ ماڻس کي چيو به هئائين ، پر اها هينئر ئي هن مان ڪيئن ٿي آسرو پلي سگهي . جڏهن ”گليءَ“ به ڳائڻ شروع ڪيو هو ، تڏهن هوءَ پاڻهي جهڪي ٿيڻ لڳي ، پر ماڻس محسوس ڪيو هو ، هن جي جهڪي ٿيڻ سان هنن جو اڳهه به جهڪو ٿيڻ لڳو هو . پلا گليءَ ۾ هن جهڙي ڳالهه ڪئي !!!

دلشاد ، صفا هاڻي وڃڻ کان پڙ ڪڍي بيهندي هئي ، نيٺ ماڻس مجبور ٿي سندس هٿ مينڊيءَ رتا ڪيا ، جيڪي لاشڪ ته کيس ، پنهنجي ئي جگر جي رت مان ٻڌل نظر آيا ها .

دلشاد ، فيضوءَ کي پائي چڻ آسمان تي اڏڻ لڳي هئي . ڏينهن ڪيئن ٿي گذريا ؟ کيس چڻ ڪا ڪل ئي ڪونه هئي . شروع ۾ ٻه ٽي مهينا ته سير سڀاتن ۾ ئي گذري ويا . آهستي آهستي وقت گذرڻ سان گڏ فيضوءَ جي پيار جي گرمي به سرد پوڻ لڳي هئي . ڪيستائين پنهنجي فطرت لڪائي ها ، نيٺ اهي ڏينهن به آيا ، جڏهن هو نشي ۾ رت ، اڌ رات جو ٿيڙ ڪائيندو اچي ڪرندو هو ڪت تي ۽ ٻئي ڏينهن پراڻي سج جي تتل ڪرڻ جي تپش کان ، اک کان اڳ ۾ گارين جي زهر ۾ ٻڌل وات کولي اٿندو هو .

جنهن ڏينهن فيضوءَ هن کي وري ڳائڻ لاءِ مجبور ڪيو هو ، تنهن ڏينهن کيس ائين لڳو هو ، چڻ ڪو پار ٿي لوهي گهنگهرن جي زنجير سان مٿس وسڪارا ڪندو هجي . هن جي سڀني جو محل ٽٽي پيو هو . گهنگهرن جي ”چنن چنن چن چن“ ڏهن جي ڪرچيون ڪرچيون ايوانن ۾ گونجڻ لڳي هئس ۽ هن اها سڄي جا سڄي گونج ، پنهنجي وجود ۾ سمائي ڇڏي هئي ، جنهن جو هلڪو آلاپ به نه ٿي چاهيائين ته سندس ڏيءَ جي ڪنن ۾ پوي . هن ته سدائين سڀني ۾ ڏيءَ جي هٿ ۾ ڪتابن جو ٿيلهو کڻي اسڪول ويندي ڏٺو هو ۽ هن پنهنجي ان هڪ سڀني کي پڇائڻ لاءِ ان جي ساڀيان ماڻس لاءِ ، ٻيا سڀ سڀنا چور چور ڪري ، هڪ دفعو وري گهنگهرن کي پيرن جي زينت بڻايو هئائين .

هوءَ هر پراڻي گهر ۾ پنهنجو پگهر وڪڻي فيضوءَ جي پيٽ ڀرڻ لاءِ مجبور ٿي پئي . فيضوءَ جو انود جي گڏ جهڙو پيٽ ته نه ڀريو پر هو هن جي پگهر جي موٽ ۾ مليل چند ڪاغذ جي ٽڪرن کي به هڪ تيليءَ جو نشانو بنائي قتيل ڦڦڙن جو

ڪاڇ بڻائي ڇڏيندو هو ، تڏهن دلشاد کي ڏي ڇڏي پنڌ مڙن پيرن ۾ ٻڌل ياري گهنگرن جو آواز ڪاٽي وڃندو هو ۽ ڇنڇن ڏيئي گهي اوچي مقام تي پهچائڻ جو خواب اکين ۾ سمائي ، هميشه هميشه لاءِ فيضوءَ جي گهر کي پئي ڏئي اچي ماءُ جو گهر وسايو هو .

دلشاد ڇا موٽي هئي ، هڪ دفعو وري محفلن جي رونق موٽي آئي هئي ، پر دلشاد جي من جي رونق تي ته من مٽي ۽ جا ڄمي ويا هئا ، هاڻي هن جي دل گهنگرن ٻڌڻ تي نه چوندي هئي ، هوءَ چوندي هئي ته ڪو چوي ته ، ”مارئي ڳاءُ“ ”پنپور“ ٻڌاءِ ۽ جڏهن ڪا اهڙي محفل ملندي هئس ته هن جا چيهه ڇڄي پوندا هئا . گهٽيل ڳلي ۾ به اهڙو سوز اچي ويندو هئس جو ڏکويل دلبن ۾ گڏ ٿيل پاڻي ، اکين جا بند اورانگهي ايندو هو ، جڏهن هوءَ ڳائڻ شروع ڪندي هئي :

”الا! اولي آئينين ، جي نيا پائين ،

آئون انين جي آهيان ، توڻي مون نه مڃين ،

مس منهنجي هٿ ۾ ڪاغذ ڪي آئين ،

لڙڪ نه لکڻ ڏين ، ڪريو پون قلمر تي !“

تڏهن ظاهري بهڪندڙ ڇهرا پنهنجي اصليت ڏيکارڻ تي مجبور ٿي پوندا هئا .

گلا ڪار ڪري ، لکيو تاز نه ٿري

ٻڙي! جيڏيون! منهنجي ووا شهر پنپور ۾ ،

جو سينگار سرتين ، سومون ناه ڳري .

منهنجي ووا شهر پنپور ۾

جهڙي تهڙي حال سين ، وڃان پير پري ،

منهنجي ووا شهر پنپور ۾

جنهن وڻ هيٺان هليا ، سڄڻ سانگ ڪري .

منهنجي ووا شهر پنپور ۾

هن جو درد پريو آواز ، ٻڌندڙن جي ڏڪندڙ رڳ کي ڇهي ، ان جي رفتار وڌائي ڇڏيندو هو . پرييت جي باه ، هر ٻي باه تي حاوي ٿي ويندي آ ، پنهنجي ڏک کي بيتن ۾ گيٽن ۾ ڪڍڻ کان پوءِ به موت ۾ اڃورو ڏک ٿي ملندا هئس ، جنهن سان هوءَ پيٽ جي باه نه ٿي وسائي سگهي ، ڏيئي جو آڻيندو نه ٿي خريدي سگهي ۽ جنهن طاقت سان هوءَ پنهنجي آخري پڄيل سڀني کي رنگ ڏئي ٿي سگهي ، اها طاقت اڃان به هزارين ميل کيس پاڻ کان پري نظر ايندي هئي .

”شدي!“

”هون!“

”خبر ٿئي ، هو بيگي ۽ واريون هاڻي مڙن ۾ ٿيون ڳائين!“ گلي ، جيڪا

راتوڪي وهانءَ جي اوڇاڳي ڪري ، ائين پئي هئي ، ڄڻ گهري تند ۾ ستي پئي

هجي ، اوچتو ياد اچڻ تي ، پاسو ورائيندي چيائينس .

"مان به چوان ، حق تي هائي اسان پارين تي اڳ نه ٿي ٻڌين! دلشاد حيران ٿيندي چيو .

"لٽي به ته اٿن ، هڪ رات جو هزار ٿيون ڪمائين ۽ اسان به ٿي سو به مشڪل سان ، تنهن ۾ به پتيون ته ڳڻ!"

"توهان کي ڇاهي؟ توهان ته سر ملائيندي به پيون او پاسيون ڏيندڻو ، ساهه ته منهنجو نڪرندو آ ، جڏهن تڙي سان گڏ ٽنگون هڻي هڻي ساڻي ٿيندي هان . مٿان وري هنن جي ، "ڊسڪو ڊانس ڪرا" "ڌمال هڻ!" ٻڌايان ته ماڻهن جي نوڪرياڻي آهيان ، پئسن ڪيڻ مهل پتن کي تالو ماسي جو به ٻوٽ خراب هو ، چڙي وئي آڇا؟"

"ها" امان کي پئي چيائين ، "دلشاد کي به ٿي روپيا وڌيڪ چو؟ دهل وڄائي وڄائي ، منهنجون به آڱريون ٿيون ڦٽجن!"

"دلشاد واه امڙ! الڳي ڇا دل ۾ سوچي اهو نالو رکيو هوندي؟ دل شاد ته ڪو نه ٿي ، ورنه به هڪ جي بجاءِ ٻن جيئن جو گهائڻو اچي وڌو ٿي مان ۽ ڳچي ۽ ۾!" تنو ساهه ڀريندي ڪلي ۽ جي ڳالهه کي نظر انداز ڪندي ٿي چوي .

"اٽي الله پاڳن وارو ڪندو ، چو دلگير ٿيون آهيو!" مائٽس پنهنجي مخصوص ڳاڻن واري نوع ۾ چوندي لوڻ مليل گرم پاڻي جو وڏو هٿ ۾ کنيون ، اندر گهڙندي چيو .

"ٻڌايشي ڪلي ته ٻيگي ۽ واريون"

"ها ، پوءِ؟ "چوندي سندس جملو اڌ مان ڪٽيندي وڏو هٿن ۾ وٺندي چيو .

"پوءِ وري ڇا ، مٿو خراب ٿيو آرن جو ، هلين به ته اهڙي ٿي پئي ٿي نه تورو ڪي گهڻو ، پنهنجي عزت جو ڀلو ، ڪير رکندين رهائيندين جهڙين سان ، اسان وانگي ته ڪونهن جو خاندان جي لڄ جو لحاظ رکن ." مائٽس رواني سان چوندي وئي .

"خاندان لڄ! ڀلي آن امان هي ته اهو ڪر ٿيو ته توڻي ڪري عزت ٻچي! اسان جهڙين جا نڪو خاندان هوندا آهن ، نڪو عزتون ، اهو خيال تون به دل مان لاهي ڇڏا هڪ ٿا مرون ته هٿون ٿا دهل تي ڏونڪو . آهي ڪو ان مهل ڀڄڻ وارو ته بکيون آهيون ، ڪي ڏکيون ، ڪو اسان کان ته اچي ڀڄي ته محرم جو سڄو سارو مهينو ڪيئن گذرندو آ؟ پڙو ماهر ڪندي ، پيت تي به هٿ ته سيني تي به هٿ!" ماءُ جي ڳالهه تي مڃرجي پئي هئي .

"ها محرم تي ياد آيو ، ڪالهه محرم منشي وري ساڳيو نياپو آندو هو . رئيس غلام عليءَ جو!"

ٻئي پٺيان ڳالهائڻ جي نوعيت سمجهندي ، سواليه نظرن

"جيئن چئين ا زور ڏاڍو ڀريو اٿائين!" مائس

سان ٿيون ماءُ ڏانهن گهورين .

لالچ جا آثار لڪائڻ جي ناڪار ڪوشش ڪندي ، معنيٰ خيز نظرن سان پنهنين ڏانهن ڏسندي چيو .

"هو جڏهن مڙدن ۾ وڃي ٿيون ڳائين ، ڏينگ ڏئي نمائش ڪرائين ، انهن جو ڇا پگڙيو آ جو اسان جو دنيا تماشاڻي آ ، امان ! ڳوڙهن اکهن مهل ڪو واندو ڪونهي ، تهڪن مهل سڀ رڙهي ويجهي ويندا ."

"پوءِ جيئن تنهنجي راءِ؟"

تنهن هڪٻئي ڏي معنيٰ خيز نظرن سان ڏٺو ■ پوءِ ڄڻ نظرن تي نظرن ۾ فيصلو ٿي ويو .

رات جو جڏهن ننڍڙيءَ اتي ماءُ کي سڏيو ، تڏهن گليءَ ۾ ٽٽڪا

هڻي ، اهو چئي سمهاري ڇڏيس ته : "بس ڪري سمهي پئو ، سهرن تي وٺي آ ، اجهو آئي!"

ننڍڙيءَ جي آواز تي مائس جي اک کلي پئي ، جيڪا سٺو ، هن جي اوسپڻڙي ۾ اڌ کليل دروازي ڏانهن کڄي وئي . سامهون کليءَ ۾ تنگيل چير جا گهنگهرو ، کيس هڪ هڪ ٿي چر چر ڪندا ، پٺ تي ڪرندا محسوس ٿيڻ لڳا .

سيتي بابو پري وڃائج

ڪمونءَ جي گهر ۾ پير رکندي ئي ، هن جي ڳاڙهن گلاب ڳلن ۾ الائي ڪيئن سرنهن جي پيلن گلن اچي واسو ڪيو هو . سندس منهن به گلاب مان ڦري سرنهن جي گل جيان سسي زردِي مائل ٿي ننڍڙو ٿي ويو هو .

پيرن ۾ پاتل ڇانديءَ جي پازرين سان جڏهن هوءَ چر چر ڪري ، هلندي هئي ، تڏهن اها چر چر ، جتي ڪمونءَ جي دل جو سڪون ڦٽائي ڇڏيندي هئي ، تنهن کيس پنهنجو پاڻ ، سندس ان چٽڪري ٻڪريءَ جيان پاسندو هو ، جنهن جي ڳلي ۾ پيل گهنگهرن جي چر چر سڄي گهر ۾ پئي وڃندي هئي . کيس به ته پئس ، ان ٻڪريءَ جيان ، بنان ڪجهه پيڇڻ جي چند ڏوڪڙن جي عيوض ڪمونءَ جي حوالي ڪيو هو . تڏهن هن ست ڏئي خار مان پازيب لاهي ڦٽ ڪيا هئا .

سندس من ۾ لڪل اڏوهي کيس ڏينهن ڏينهن کائي ، ڳاري ڇڏيو هو . هر ڪو ڏسڻ وارو سندس پهريون ڏينهن وارو جوين ۽ هاڻوڪي لٿل منهن کي ڏسي حيرت کائيندو هو .

”اٿي ڇوڪريون ته پرڻي کان پوءِ مڇي ، مينهنون ٿي پونديون آهن . سندن مٿن مان ڪري رت جا وٽا پر ۽ تون وڃين پئي ڏينهن ڏينهن ڳرندي ...؟“

هن

جي ڳارائي جو ڪهڙو سبب هو ... ڪيئن ٿي ڪنهن کي ٻڌائي سگهي . ڪمونءَ جي گهر کي ڪا پٽ ڪو نه هئي . ڪو پاري دروازو ڪو نه هو ، صرف لوڙهي سان گهر جي حد مقرر ٿيل هئي ، جنهن جي اندران ٻاهران سڀ ڪجهه پڌرو هو .

هر عورت جي پيرن ۾ هڪ ان ڏئي زنجير هوندي آهي ، جنهن کي هوءَ چاهڻ جي باوجود به لاهي نه سگهندي آ ، اهڙي ئي زنجير سندس پيرن ۾ پيل هئي جنهن جي جڪڙ ايڏي مضبوط هئي ، جنهن کي چاهڻ جي باوجود به هوءَ لاهي ، لوڙهو عبور نٿي ڪري سگهي .

هاڻي هوءَ ڪمونءَ جي ٻني تي ويٺ ڪانپوءِ ، ڏانهنس ماني کڻي ويندي هئي . موت ۾ مال لاءِ گاهه ڪري پري کڻي ساڻي اچي پوندي هئي .

هر ڏينهن ساڳي روءِ ۾ هلندي هلندي ، هوءَ چاڪيءَ جي ڏاند جيان پتي هڻڻ جي باوجود سندس پير پاڻهي وڃي ٻنيءَ تي پهچائيندا هئس . هن جي سون جهڙي رنگ کي رنگ لڳڻ لڳو هو ، پر هن ته چڻ هاڻي آئينو ڏسڻ ئي ڇڏي ڏنو

جڏهن کيس خبر پئي ته شاديءَ کان پهريون ڪمونءَ جو "مٺان" سان واسطو هو، اهڙو واسطو، جنهن لاءِ شاديءَ جو بند ضروري ناهي هوندو. هونءَ "مٺان" پٽن ٻارن جي ماءُ جو هئي! ڪمون "مٺان" بابت ٻڌي کيس حيرت نه ٿي هئي. نه ئي خاڻ يا ساڙ جو تاثر محسوس ڪيائين من ۾. ائين ئي لڳو ڇڻ هن جو ڪمونءَ سان ڪو رشتو ئي نه هجي. ڇڻ اهي ڳالهيون ڪنهن ٻئي مرد لاءِ ٻڌيون هجيئن! ڪمونءَ سندس رڪائڻيءَ کان پيڙار ٿي وري مٺان سان وراڻي تعلق جوڙڻ شروع ڪيو.

ڪمونءَ کي به هن سان ڪو چاه نه رهيو هو پر پئسن تي ڳنڀيل نشئي کي وڃائڻ به نه ٿي چاهيائين. هڪ ڏينهن ميلي تان هن، سندس لاءِ ڳاڙهيون چوڙيون آنديون. هن جي پاڻڻ تي دل نه پئي چيو. هونءَ به هاڻي کيس اهي ٺٽ ٺانگر اڃا پيا پائيندا هئا، پر جڏهن ڪمونءَ زوريءَ پنهنجا واسطا ڏئي سندس ڪرائين ۾ وڌيون هيس ته هوءَ انڪار نه ڪري سگهي. جڏهن ٻئي ڏينهن اهڙيون ساڳيون ئي چوڙيون مٺان جي ٻانهن ۾ ڏنيون هئائين تڏهن هن پٺان احتجاج ڪرڻ جي چپ چاپ "لاهي ڇڏيون هيون پنهنجي ٻانهن مان".

جڏهن به پنهنجي منهن سان ويهندي هئي، اندر جي آڌمن کي ٺارڻ لاءِ ڪو نه ڪو گيت جهونگاريندي، من جو بار هلڪو ڪندي هئي. اڄ به هوءَ پنهنجي منهن ماني پڇائيندي جهونگارڻ لڳي.

"جيجل جتن جي، لڳي جيءَ ۾ جهوري"
هن کي خبر ڪو نه پئي هئي ته ڪيڏي مهل ڪمون اچي ڪٿ تي ويهي کيس گهوڙ لڳو هو. جوڙ جي ماني اٿلائيندي، آڌا ٿي پئي هئس. جيئن ئي سڙي وڃڻ جي پَو کان تڪڙ "اٿلاڻ جي ڪيائين، هڪ آڌ هيٺ وڃي ٽانڊن تي ڪريو هئس.

"الاڻي رن جا خيال ڪٿي هن... ڪهڙو پڙهين هينئر اويلو ياد پيو ٿئي...
انڌي رن انڌي.... جي اهڙي لاڏلي هئينءَ مائٽن جي ته هيئن هن ٽڪن تي وڪڻين ڪو نه هان!"

ڪمونءَ جي اوچتي رهڙ "طعني تي هن جي رونه رونه ڏڪي وئي هئي. منهن جي هيڏي رنگ تي ڇڻ وڌيڪ هيڊ هاري وئي هئس.

اوچتو ئي اوچتو سندس منهن جي رونق، واپس وٺڻ لڳي هئي. سرنهن جا گل ڦولار ڇڻ لڳا ۽ ڏسندي ڏسندي گلاب جي ڏيڪ ڏيندي ڏيندي گلاب پئجي پيا. ائين ئي لڳو بهار، سرءُ کي زوريءَ ڏڪي هن جي وجود کي پاڻ ۾ ويڙهي ڇڏيو هو. هوءَ پهرن جا پهر، ائيني "منهن وجهي پئي پاڻ سان ڳالهيون ڪندي هئي. هان ڪمونءَ جي ڇڙن تي هوءَ ڏڪندي ڪو نه هئي. لاپرواهيءَ

مان پني ورائي ائين اڳتي وڌي ويندي هئي ڇڻ هن ڪجهه ٻڌو ئي ڪونهي.
روز صبح سان معمول مطابق آئي، تڙ تڪڙ ۾ ڪم لاهي، مائڻائيءَ کي به
تي گهو ماڻيون هٿ ۾ ٿڌ ٿڌ ڪري به وڌا مڪڻ جا چاٽا ڪڍي ڏي جي چوڻري
پري، ماني رکيون، اوسيٽري ۾ ويٺي هوندي هئي ۽ جڏهن گاڏيءَ جي سيني
ڪنن تي پوندي هئس، پوءِ ڇڻ جتي به هٿ ڪونه ايندي هئس. ماني کڻي،
ايئن هلندي ويندي هئي، ڇڻ گاڏيءَ جي انجن تي پير هجنس منجهند
جو ڏينهن تتي جو گاهه جي پري مٿي تي گنيون. اهڙي شانت ايندي هئي، ڇڻ
ڪنهن مٿي ٻارن جا مٿي تان لاهي ڇڏيا هجنس. سج جو ٿڌ، پرهه جون ٿڌيون
هيرون ۽ پگهر ۽ شل جسر ڇڻ ماڪ پتل پاسندو هئس.
هائي هيءُ ته هن جو معمول بڻجي چڪو هو، هوڏانهن گاڏي سيني هڻندي
هئي. هيٺانهن سندس پيرن جي انجن بهه بهه ڪندي دڙ جا دونهان ڪيندي چالو
تي ويندي هئي.

”هيدر!“

”هون!“

”تون روز روز نه ايندو ڪر!“

”ڇو؟“

”تو کي روز تيشن تي ڏسي، ڪنهن کي شڪ نه پوي!“

”تيشن ته مسافرن جي ملڪيت هوندي آ، ڪير شڪ ڇو ڪندو.“

”پر به، روز روز ساڳي ماڻهوءَ کي، ساڳي ٿهر تي، ساڳي هنڌ ڏسي“

”ساڳو ٿهر ڪٿي هوندو آ ڇري، اڄ به ڏس ويل ڪيڏي ڏهر سان آئي آ، ٻيو ته
هن ڦٽل تيشن تي ڪير هوندو ڪٿي آ، جو مون کي ڏسي!“ هيدر سندس مان
جملو ڪٿي هٿ هٿ ۾ وٺندي چيو.

”پوءِ به“

”ٻيڙا تي آهين مون مان؟“ گوڏي تي مٿو رکندي کيس پاپوهه مان
گهو ويندي مائو ٿو ڪريس.

”تو مان تنگ ٿيندو مون کان ڀڄ منهنجي رات ڪيئن گذرندي آ؟ پر ڊهان
ٿي ڪٿي ڪو تو کي“ سندس وارن ۾ هٿ ڦيريندي، ڪمند ۾ پريان
ٿيندڙ سر سر تي چپ رکجي ٿا وڃن.

”ڇري پيار جا ٻيڙا پل صراط کان گهٽ ڪونه هوندا آهن. وڃ پل صراط تي
ٻهجي، پوئتي موٽڻ کان بهتر آ، اڳتي قدم وڌائجي، جو منزل ته آڏو ئي
هوندي آ نه؟“

”منزل ڪهڙي آسان جي منزل؟ آڳ ۽ هيٺ ۾ ڪيڏو فرق اچي ويو آ
هيدر!“

”ڇڱو جي تون چئو ٿي ته هاڻ مان نه ايندو!“ هورسي گوڏي تان ڪنڌ هيٺ
لاهي ٿو ڇڏي.

”مون سان ٿو رسين ... رسي سگهندين؟“ سندس گوڏي تان لاهي ڇڏيل ڪنڌ

کي ورائي ڳوڏي تي رکندي ، آئين اکين ۾ ملائي ٿي پڇيس . هو مرڪي ٿو ڏٺي .

”هاڻ ويان؟“

”ڪجهه ته ويو.“

”هو ڪمون“

”سڄو ڏينهن رات ته هوندي آهين ڪمون سان . به پل به هن مسافر کي نه ٿي

بخشي سگهين؟“

”منهنجو نه وس پڇي ته“ چئي ڇپ تي وٺي هڻي .

”اڄ گاڏي جي سڀني گاڏن ۾ واجهائي واجهائي ساڻي ٿي هڻي پر ڪنهن به گاڏي مان هو ڪو نه لٿو هو . گاڏي ڌڌڪا ڏيندي هلي وئي . کيس لڳو ، گاڏي پٽريءَ تان نه ، سندس سرير تان گذري وئي هجي .

”بس مان تو سان ڪو نه ڳالهائيندم . ايندو ستائيو آ... تو کي خبر آ ڪالهه سڄو ڏينهن مان ڪيئن گذاريو آ ، رات جو به اڪ لڳڻ جون ٿي نه وئي ، الامي ڪهڙا ڪهڙا وسوسا پئي آيا من ۾ نه“

”ته سو پر ٿي هليو ويو مٿي؟“

”تو کي ٿئي ڪجهه ڪو نه ٿو ، مان اڳتي اڌ مثل ، مٿان اهي ڳالهيون“
هو سڌڪي ٿي پوي .

”اڙي چري! رس ته نه نين ... تو کي ڇڏي پلا مان وڃي تو سگهان ڪڍي . مان ته موت سان به ويڙهه وڙهي به پڇي ايندس توڏانهن ، ٿيو ڏينهن تو پاڻ ته چيو هو ته روز روز نه ايندو ڪر ... مون کان نه ٿي پڇين ته مان ڪيئن ڏينهن گذاريو هوندو!“

”بس ڪجهه به وڃي ٿئي“

”روز اڃان؟“ شرارتي انداز ۾

”ها!“ مٿون سڃاڻيندي ، فيصل ڪن انداز ۾ .

”ڪمون؟“

”انهي کي به وٺي ايندم ته اسان جي ٻاهران ويهي چوڪيداري ڪري . جي مان ٽڪيس ته اهو ويهي تو سان مٿيون مٿيون ڳالهيون ڪندو!“ چڙندي تو کيس ٿي!

”ڏاڍي ڇيڙا ڪ ٿي پئي آهين!“

”ها ، جي ائين نه ڪالهه وانگر به ٿي گهو پيون پيون هڻي ته پوءِ ڏسجان منهنجي اها چڙ!“

”معافي سائين!“ ٻئي هٿ جوڙي ، اٿي ٿو ويهي ۽ ٻئي کلي ٿا پون .

”ڇو ڇڏي آئين؟ اتي اڪيلو مون کي دل ٿي چوي ، هتي ٽيشن تي ٿي جهريو اڏي ويهي رهان!“ گنپير ٿيندي ، نماڻائيءَ مان ٿو چويس .

هوءَ پنهنجن هٿن ۾ سندس هڪ ڏينهن جي ويڙهي ۾ پيلي ٿي ويل مڪ ڪي جهلي ، پاڻوھ مان ٿي گهروڙي ۥ هو سندس هٿن جي پيالي ۾ منهن لڪائي سدڪي ٿو پوي .

راتوڪي لڳل مينديءَ وارن هٿن کي تيل سان مهتي مهتي ۥ جڏهن پاڻيءَ سان ڌوئو هٿائين تڏهن مينديءَ جا ڳاڙها ڇٽ ، سندس سفيد کير جهڙين ترين تي ، سندس پيار جي رنگن جيان نروار ٿي پيا هئا . سومي جون ٻه ٻه سرايون پاڻي ، نئين ڳاڙهي شيشن تي ڀريل گج تي ، مٿي تي انڊيل رنگن جو کنهنيو پاڻي ، آخري ڀيرو ننڍڙي آئيني ۾ پنهنجو مڪ ڏسي شرمائجي وئي هئي .

اڃ ڳاڙهيءَ جي سڀني سوير ٿي ٻڏي هٿائين ، من ۾ ڪتڪڻايون ته سڀني ٻڌندي ئي محسوس ڪيون هٿائين ۾ سڀاڻي عيد جي ڪري اڃ ئي تيار ڪئي هٿائين جو سندس عيدون ته حيدر جي دڙ سان هيون ۽ سڀاڻي ڪو گهران نڪري سگهي ها ! دل ۾ کلي به ٿي ته اڃ پلي پاڻ به تربتي ، ڪري ڪجهه انتظار ته خبر پئيس ..!

رڻي جي ڪنڊ ڏندن ۾ چٻاڙيندي ، نئين جسيءَ جا چيڪاٽ ڪڍرائيندي

جيئن ئي ، لوڙهو اورانگهيو هٿائين ، پريان ايندڙ ڪمونءَ کي ڏسي دل دهلجي وئي هئس . هو ڪلهي تي ڪهاڙي کنڀون واپس گهر پئي آيو .

”تون؟ هن کان گهوماٽيون کائيندي اهو لفظ نڪري ويو .

”چو ڳالهه ڪا نه وڻيشي ...؟“ ڳاڙهين اکين سان حقارت مان نهاريندي طنز مان ٿو چويس .

.....

”هي هار سينگار ڪيون ، ڪهڙي مڙسهن کي ڏيکارڻ ٿي وڃين؟“

”چو ، تون مڙس ناهين ڇا!“ معاملي کي سنڀالڻ جي ڪوشش ٿي ڪري .

”پاڻ کان بچ؟“

”پر تون هينئر ئي!“ ڳالهه نٿائيندي

”ڇا ڪاٿي ڪونهي ، هاڻ هل گهر .“

”پر تون ماني ڪٿي هلي گهر ڪا؟“ مان گاهه ڪري جود ۾ ٿي اڃان ”

سندس هٿن مان ڏاڍو وڻڻ جي ڪوشش ٿي ڪري .

”تنهنجي وڃڻ جي ضرورت ڪونهي ، نئين پنهنجي گاهه سان ، اسان جو به کنڀو ايندو .“

هن کي ڪمونءَ جي هٿ ۾ جهليل ڏاڍو پنهنجي هيانه کي چيريندي پاسيو هو .

اڃ عيد هئي ، پر هن جي اندر ۾ ڪنهن اڻ ڄاتي ڏک کان ڄڻ ته ماتر لڳو پيو هو . هوءَ سين جو ڪارو ڪٽي اچي چلهه جي ڀر ۾ ويئي هئي . ڪاري جي ڪنارن تان سئين جا ڇڳا لاهيندي نين ڪمونءَ کي هراسيل آواز ۾ چئي رهيو هو .

" ڪالهه وڏيري ڏنل جي ڪمند مان هڪ لاش هٿ آيو اٿن . هنن وڃي پوليس کي اطلاع ڏنو پوليس لاش ته ڪٿائي وئي پر ماڻهو جي سڃاڻپ ڪا نه ٿي سگهي . ڪو ٻاهر يون پيو ڏسجي . سڄي جسر تي ڪهاڙين جا ڌڪ هڻس . پوليس وري شڪ ۾ وڌيري جي ماڻهن کي ٻڌي وئي"

هن جي هٿ ۾ جو لکيل سٿين جو چڱو پري ، پور پور ٿي ويو . نهن جي پوري ڳالهه نه سمجهندي / ٻڌندي به کيس ائين لڳو هو چڻ ڪنهن سندس من تي ڪهاڙيون هڻي کيس چينهون چينهون ڪري ڇڏيو هجي . سندس اکين مان ڳڙندڙ لڙڪن جي پاڻيءَ سان سٿين جو آڻو سندس من جيان ڳڙڻ لڳو هو . پر ٻه ٻاه جو پيڙ ٻريل هو . پر سندس جسر برف جيان ٽٽو ٿي هڪ پاسي ڍوڪڻ لڳو هو .

هاڻ سندس وار به سندس ٻيٽن جيان رنگ ڇڏي ٻي رنگ پئجي ويا هئا . منهن تي وقت جي ڌوڙ ، پنهنجون ڪيئي لڪيرون ڇڏي وئي هئس . پر سندس من ۾ پيار جو رنگ تهاڻين پڪو ٿيندو پئي ويو . هن وٽ ته رڳو هاڻ اوسيٽري جي مند هئي . جنهن تي ڪا به ٻي مند حاوي نه ٿي ٿي .

اڄ به گاڏي جي سيني ٻڌندي ئي چرين جيان وٺي اسٽيشن ڏانهن پهچندي هئي . هر هڪ گاڏي کي اميد ٻريل نظرن سان ڏسي نراس ٿي چوڙي ۽ ٻريل مڪڻ جي پن چاڻن مان هڪ ڪڍي ، کيس حسرت مان گهروي ، ڏور خلاڻن ۾ اڇلائي ڇڏيندي هئي . هر ڏينهن هن جي اوسيٽري ۾ راهه ٽڪيندي ٽڪيندي پيرن سان گڏ اکين ۾ به توهه چمي ويا هئس ، پر هر ڏينهن جڏهن کيس نه پاڻي نراس ٿي موٽندي هئي ته وري سهائي جي اچڻ جي اميد تي اکين ۾ وري جوت ٻري پوندي هئس .

رسي ويل پل

"ڪيڏي عرصي کان پوءِ مليا آهيون ، آس ! هن پئنجي تي هن کان ٿوري مفاصلي تي ويهندي ، سامهون وٺڻ ڏانهن نهاريندي چيو .

"اسان جي لاشعور ۾ ڪڏهن ڪڏهن ، ايندڙ لحن جي ڪرڪ پئجي ويندي ، شايد ، تڏهن اهو ڪجهه اڃا چڻي ڪري ويهندا آهيون جيڪو ، سڀاڻي اوس ٿيڻو هوندو آ . چيئن تنهنجو مون کي "آسيه" مان "آس" چوڻ "آسيه" چوڻ سندس جملو پٺو ئي هڪو نه هو . هٿ ۾ جهليل سڪل پيلي پڻ . گهرويندي گهرويندي طنز انداز ۾ چيو

"آس ئي ته پنججي چڪي آهيون تون مون لاءِ . ڪالهه اڃا ۾ ڪيڏو وقت ، مفاصلو ويهي ڇڏيو آ . ياد ٿئي گهڻو عرصو ٿيو آ اسان کي آخري دفعو مليئي؟"

"مون لاءِ زندگي ، هاڻ رڳو ڏينهن رات جو تسلسل آ ، ڪٿلنپور جي زبان مان وساري چڪي آهيان . سال ، مهينا ، ڏينهن ، شايد اڃان به ساڳي رولن سان هلندا رهندا هجن ! تڏو ساڻه ڪٿندي ، پڻ کي هوائڻ . اڃا پئجي ٿي چوي .

"مان توکي ڪيئن پڇيان ، مان هينو عرصو ڪيئن گذاريو آهي ، صدين تي محيط هر پل " آهي پل ، رڳو تو وٽان ئي ئي نه گذري ويا آهن . ٻين جو به گهڻو ڪجهه شامل ٿي ويو آ انهن پلن ۾ " هن جي ڪالهه آڌ ۾ ڪٽيندي ٿي چوي .

"اڄ ، انهن پلن جو ، انهن لحن جو احتساب ڪريون ، جيڪي ڪجهه به ڏيڻ پٺيان گهڻو ڪجهه اسان کان ڪسيوندا رهيا آهن . ان کان اڳ جو اڃان به ايندڙ پل اسان تي حاوي ٿي وڃن ، اڄ پئي گڏجي هڪ ڏاهي ، کين هميشه هميشه لاءِ پاڻ وٽ قيد ڪري ڇڏيون .

"زندگي پٿر يا تين جي ٺهيل سلپٽ ناهي . جنهن تي چوڙ ، هڪٻئي يا وڏو ذريعو وقت جو حساب ڪري انگ مٿائي پڙهن . زندگي جي انهن تلخ لحن جو تعداد اڏو آ جو ، اسان جي سڀني اندر نصب ٿيل سلپٽ کان به هيٺ وهيو ٿو وڃي ڪنهن ڪنهن جو حساب ڪڍين ؟ " لهجي ۾ نراسائي .

"پليز آس!"
 "مان تو کي ڏاڍو مجبور ڪيو آ ته فلوق!؟ صرف پنهنجي ئي مجاير، ڪجهه
 به تنهنجي ٻڌڻ کانسواءِ!"
 "ائين ناهي چري!" اکين ۾ پيار سمائي، گهرائيءَ مان ٻاهر نڪرندي چرڪندي ٿو
 چويس."

"تو اهو ڪجهه ڪري ڏيکارو، جنهن جي بدلي ۾ مان ڪيئي دفعا تنهنجي
 آسپهه پنهنجي جنم وٺان ۱۱ هر دفعي تنهنجي خواهشن تان ائين پاڻ کي اڀيڻ
 ڪريان جيئن تون"

"محبت بدلو نه چاهيندي آ چري، مان ته پاڻ کي ڏوهي ٿو سمجهان، منهنجي
 ڪري ئي اهو سڀ ٿيو آ، مان ته ڪجهه به نه وڃايو آ، پنهنجي ڌرتي، پنهنجن ۾
 آهيان ۽ تون سرءُ جي ڀن جيان هيڏو ڏور اڏري آئي آهيان"
 ڳالهه اڌ ۾ ڪٽيندي ٿو چوي.

"تنهنجي نظر ۾ پنهنجا رڳو اهي آهن، جن سان رت جو رشتو هجي؟"
 "نه پر، منهنجو مطلب ان پنهنجائپ سان آ، جنهن کي دل جي گهرائين سان
 تسليم ڪجي، تون دنيا جي ڪنهن به حصي ۾ وڃ پر توکان تنهنجي جنم پومي
 ڪڏهن به نه ورندي، جنهن ڌرتيءَ تي، جنهن ماحول ۾ انسان پالجي، کان
 وٺي شعور جي سرحدن کي ڇهڻ جي حد تائين پهچندي، قدر رکيا هجن، هو ان
 کي ڪڏهن به پراڻو ناهي سمجهندو، ننڍپڻ کان جوانيءَ تائين جو سفر ڪنهن
 ققنس جيان اڪيلي ناهيون ڪاٽيندا، پر ان سفر ۾ اسان سان گڏ جيڪي
 همسفر هوندا آهن، اهي پنهنجا ئي نه هوندا آهن، هيءُ جو تون هيئن پنهنجن
 کان پري اچي وئي آهيان، ڇا هتي سڀ فرشتا آهن؟"
 "فرشتا ته ٻاهرن ۾ هيءُ ڪيڏو به ڏکڻين، اهڙو ڏک نه ٿيندو."

"معنيٰ ته سمجهين ٿي ته ته اجنبي آهن. ڇو ته ڏک پنهنجن جو ٿيندو آ، غير
 جو نه."

"ان ۾ ڪوشڪ ناهي."

"پوءِ هن تياڳ جي معنيٰ ڇا سمجهان؟"
 "اڃان مان تو کي معنيٰ سمجهايان هيءُ جيڪو ڏوهه ڪجهه ٿي ويو، ان
 کان پوءِ به تون مون کان ٿو پڇين؟"

"مان ته تو کي شروع ۾ ئي چيو هو، صفيه ايبنارمل آ، جذباتي آ، هن جي
 جذبات ۾ چيل ڳالهين تي اسان کي پنهنجون زندگيون پرياد نه ڪرڻ گهرجن."
 "نه هوءَ حساس هوندي هئي، مان هن کي چڱيءَ طرح سڃاڻان. اگر گهر ۾
 ڪنهن جي ٿوري به طبيعت خراب هوندي هئي ته هوءَ راتين جون راتيون جاڳي
 دعائون گهرندي هئي. اگر ڪو ٿورو به تڪو ڳالهائيندو هيس ته هفتن جا هفتا
 ماني نه کائيندي هئي. ڪنهن سان به نه ڳالهائيندي هئي، سواءِ امان جي،
 پنهنجي هر شئي سان چريائپ جي حد تائين پيار هوندو هئس. اگر امان هن جي

پيٽ ۾ ڪڏهن مون کي پيار وڌيڪ ڏيندي هئي ته هوءَ ، ڪنهن نه ڪنهن ڳالهه تي کيتو ڪري رهندي ضرور هئي ، حالانڪ سڀني ۾ ننڍي هئڻ ڪري ٻين سڀني جي بنسبت کيس ئي پيار گهڻو مليو هو . بس هوءَ پنهنجي ڪنهن به شئي ۾ حصيداري نه قبوليندي هئي ، ساڳيو اصول پيار ۾ به هئس . ائين مان هن جي عادتن کي سمجهندي ، پاڻ ئي پاڻ انهن شين کان پري ٿي ويندي هيس . جنهن سان ڏسندي هيس ته هن جو چاهه آ .

”ها ، تڏهن ته تو مون کي به ڪاشي سمجهي پاڻي پاڻ کي پري ڪري ڇڏيو آ“
 ”نه فاروق ، اها تنهنجي مونسان محبت جي انتهائي هئي ، جو تو منهنجو اهو فيصلو ، منهنجي خوشي سمجهي قبول ڪري ورتو پر حقيقت اها به هئي ته صفيه جي حقيقت ظاهر ٿيڻ کان به مان ڪڏهن به تو سان خوش رهي نه سگهان ها ، نه ئي تو کي خوشيون ڏئي سگهان ها ، ان لاءِ سوچيو هيس ، ”نه پاڻي ، پاڻي جو احساس پاڻي ، وڃائڻ کان هزار دفعا بهتر هوندو آ“ .

” ۽ جيڪا هيءَ سزا پيشي

ڏين ، ان کي ڪهڙي ڪاٽي ۾ لکندين ؟“

”هيڏي ڪجهه ٿي وڃڻ کان پوءِ به اتي هجان ها ؟“

”مائينڊ نه ڪجان آس ! صفيه تنهن جي پيڻ هئي ، پر مان هن ۾ ۽ تو ۾ رات ڏينهن جيڏو فرق تو محسوس ڪيان ، توهن لاءِ ڇا نه ڪيو هوءَ تون ئي چئ ، مان ڪيئن برداشت ڪريان ها ، هن جي واٽان تنهنجي خلاف هڪ شيو به ؟ محض شڪ جي بنياد تي ، هن ڇا ڇا نه چيو هو ، تنهنجي جهلڻ جي ڪري ، الاڻي ڪيئن مان دل تي ضبط ڪري خاموش ٿي ويو هيس نه ته سوچيو هيس ته چوانس ، اسان ٻئي هڪٻئي جا ڇا هئاسين ، ڇا آهيون ، تون ان جو ڪاٿو به نه ٿي ڪري سگهين . تون ته هروڀرو ”انٽر“ ٿي آهين ، ٻارڻ ۾ نڪري ايندڙ اس جيان“

”بس ڪر فاروق پليز ! الاڻي ڇو مان هن جي خلاف ڪجهه به ٻڌي نه ٿي سگهان آ“
 ”عجيب شئي آهي محبت به !“ فاروق ٿڌو سا ه پريندي اتي وڃي ٻي ۾ وڃي ٿو

ٻيئي .

”هاڻ به ته سڀ ڪجهه ممڪن آ نه آس !“ وينتي .

”نه ، ان موضوع تي هڪ لفظ به نه ٿي ٻڌڻ چاهيان !“

”اڳ تو پنهنجي محبت جو واسطو ڏنو هو ، اڄ مائٽو ڏيانءَ“

”پليز فاروق ، مون کي مجبور نه ڪر ، منهنجي حالتن کي سمجهڻ جي ڪوشش ڪر ، مان جنهن انسانن جي جهنگل کي ڇڏي ، ڏور هتي اچي سڪون ۽ شانتيءَ جي تلاش ۾ نڪتي آهيان ، ان شئي کان مون کي محروم ڪرڻ جي ڪوشش نه ڪر . هونءَ به مان اها ڪاٿي رهي آهيان ، هنن نون ڏهن سالن جي عرصي ، گهڻو ڪجهه ڪسيو آ ته موت ۾ سوغاتون به آنديون آهن ، مون لاءِ هيءَ چهر ي

جون افسرده لکيرون ، وارن پر چانديء جون تارون ، چين تي مسڪراهنن بدلي
سنجيدگي ، ڇا هي باقي بچيو مون وٽ جيڪو توکي ڏئي سگهندم . ڏس
منهنجي چاهي پر غور سان

" تڏهن به اسان جي دلين ، هڪٻئي کي سڃاتو هو . هي ظاهرِي صورتون محظ
منزل تي رسائڻ جو سهارو هونديون آهن . تون ته نون ڏهن سالن جي ڳالهه ٿي
ڪرين ، مان پنجاه سالن کان پوءِ به اڃان ها ته ساڳي ڳالهه ڪريان ها .
" افسانوي ڳالهين کي ڇڏ ، حقيقتن جي تلخين کي ڏس
" حقيقتن کي اڪثر اسان به تلخ ڪري ڇڏيندا آهيون ، پنهنجي اصولن جي
ڪسوٽي تي رکي !

" پليزا مون کي منهنجي حال تي ڇڏي ڏيو .
" توکي ، تنهنجي حال تي ڇڏي ڏيان ، تون جيڪا دنيا کي تياڳڻ پنهنجو
مقصد سمجهي ويئي آڻ ، ٺهڪ آهي ، تون منهنجي نه مع ، پر هيئن دنيا کان

منهن ورائي ڇڏڻ ۱۱؟
" مان سڪون تي چاهيان فاروق ، گوتم به ته جيستائين دنيا کي تياڳ نه
ڪيو هو ، تيستائين نرواڻ نه پاتو هو ، نرواڻ گهڻو ڪجهه ويڃائڻ کانپوءِ ئي
ملندو آ

" گوتم جي اڄ جي دور ۾ پيدا ٿي ها ته پنهنجي جيون جا اصول شايد
ڇهينج ڪري ڇڏي ها ، اڄ جو انسان ڏاڍو بي رحم آهي ، سڃاڻيءَ جو مک ڏسڻ
لاءِ ڪوتيار ناهي ، هن کي رڳو مٿي تيار مٿي اڏڻ جو ڪريز آ . اهو ايتو
مٿي پهچي به چڪو آهي ، جو خلاڪن جي دنيا ۾ هن لاءِ سوڙهي ٿيڻ لڳي آهي .
" انسان کي بهرحال پنهنجي وجود پنهنجي هستيءَ کي مڃائڻ کپي ،
جيڪڏهن هڪ انسان ٻئي انسان تي پنهنجو تسلط ڄمائي ٿو وجهي ته اهو ٻيو
انسان ڇو نٿو زبان کولي ، پاڻ پتوڙي . صرف پوڳڻ سان ته مسئلا حل ناهن
ٿيندا . اسان اهائي ته خاصي وهي آ ، جو ڪيڏو به پوڳيون ڪيڏو به سهون
دنياجي هڪ چوڙي کان ٻئي چوڙي تائين زنجيرون ۾ ٻڌجي گهليا وڃون ، پوءِ به
عارضِي آزادي ملڻ تي ان ڏک کي رڳو محسوس ڪري سگهندا آهيون عملي
طور انهن پوڳنائن جو بدلو وٺڻ يا چوٽڪارو پائڻ جو سوچڻ ئي چڻ ڏکائي
وڃهندو آ . هن زندگي جو هر پل موت ڏانهن گامزن آ . ان کان پهرين جو موت جا
چنبا زندگيءَ کي پنهنجي جڪڙ ۾ وٺي وڃن . ڇو نه تا زندگيءَ کي امر بنائڻ جو
سوچيون ۱۱؟

هي رشتا ، هي نانا چوٽا اسانجي پهرين جي زنجير بنجن ، جڏهن ته ڄاڻون تان
اهي به ڪن پل ڇا سهارا آهن . اصل سهارو ، اصل رشتو جيڪو اسان ۾ لڪل آ ،
ان کي تلاش ٿي نٿا ڪريون ، ڄاڻون تان اسان جون دليون " بيت الله " آهن پوءِ ڇو
تا روز خدا جي گهر کي مسمار ڪريون ، ان جو قتل ڪريون . اسان ڏينهن رات

لوهي تجوڙين پڙ جي فڪر ۾ آهيون اهو نٿا ڄاڻون ته اسانجي دليين جون
 تجوڙيون خالي ٿي رهيون آهن. ڇو نٿا انهن جو سامان تلاش ڪريون. اسان وڳو
 پاڻ ۾ گر آهيون پنهنجي خواهشن جي ڪن ۾ ٻڌل، پاڻ مان نڪرون ته سامهون
 ڪو نظر اچي، اسانکي ان ڪن مان نڪرڻ جو دستو تلاش ڪرڻو پوندو.
 پنهنجي مفادن کي ڇڏي، هڪٻئي جي مفاد لاءِ سوچڻو پوندو.
 مان جڏهن مقصد لاءِ پاڻ پتوڙيو آ، پليز مون کي واپسيءَ جون صلاحون
 نه ڏي. مان انسانن جي جهنگل مان پري رهي انهن جي ئي ڏکڻ کي من ۾ سمائي
 لفظن جي جهنگل ۾ پناهه ورتي آهي.
 مون کي محبت جو واسطو نه ڏجانءِ جو مان سمجهان ٿي، هيءُ شايد محبت
 جوئي هڪ انداز آ.

اڌري ويل مڪس

جنهن ڪولڊ ڪارنر تي هميشه هو ايندا رهيا هئا، اڄ اهو سندن پهچڻ کان اڳ ئي بند ٿي چڪو هو.

"هو ڏس، پريان جيڪو پورو پيو چمڪي، اهو نئون آئس ڪريم پارلر، چند ڏينهن پري ڪليو آهي، اوڏانهن ٿا هلون." امتياز بيڪ مرر مان ٽريفڪ جو اندازو ڪندي ڪندي چيو.

"نه پليز، اڄ منهنجو موڊ ناهي، دير به ٿي وئي آهي، بس هاڻ مون کي گهر ڇڏيو."

"نيلو، ڇا ڳالهه آهي، تون ۽ آئس ڪريم ڇڏين، اهڙو حادثو ٿيو ته ناهي، ڳالهه ڇا آهي؟"

"ڳالهه ڪا به ناهي، دراصل اڄ مهمان اچڻا هئا، انهن کي ڊيل به ڪرڻو آهي، گهر ۾ امان اڪيلي هوندي، منهنجو وقت تي پهچڻ لازمي آهي."

"پر يار، تون موڊ ته نيڪ ڪر، جنهن مون کي تشويش ۾ وجهي ڇڏيو آهي، مهمان ئي اچڻا آهن نه منهن اهڙو ٺاهيو اٿئي ڇڻ....."

"تشويش جي ڳالهه ته آهي نه سندس ڳالهه ڪٽيندي شيشي مان ٻاهر نهاريندي، سڀاڻي لهجي ۾ ٿي چوي.

"ڪهڙي؟" مرڪندي پڇيس ٿو.

"ڪهڙي.....!!!"

"ڏس نه نيلو، هي محبتن جا اڙانگا پنڌ جي ايڏا ئي سولا هجن ها ته، اڄ تائين جن نوي فيصد عاشقن کي ناڪاميءَ جو منهن ڏسڻو پيو آهي، نه ڏسڻو پوين ها.

ڪي نه ڪي دشواريون ته اينديون ئي آهن نه، جي انهن کي ائين (کاڌي) تي ڏسڻ اگر سان زور ڏيندي، ڪلاڪن جي ڪوشش ٿو ڪريس.) منهن ڏٺو ته پوءِ مڙشي خبر آهي!"

هوءَ ٿورو مرڪي، وري ڇپ چاپ ٻاهر ڏسندي ٿي رهي. رستي تي ٻرندڙ رنگين روشنيون، لمحن جيان پوئتي ڊوڙنديون ٿيون وڃن، گاڏي فل اسپيد ۾ هلندي ٿي رهي.

"ٻاءُ دي وي ڪير مهمان آهن؟"

امتياز ڇپ ڪي ٿوڙيندي پڇيس ٿو.

"اڏي، لڌ، شايد هيل رشتو ٿي وڃي!"

"پر جي هيل به تون سامهون وٺين ته يقينن هوءَ ويچاري ته رجسڪٽ ڪئي

ويندي. ڪلندي چيڙائيس ٿو.
”پر هن کي ڪير چوي، بلڪل به نٿي مڃي، ٿورو وڌيڪ چئڻ ته دماغ ٽوڙ
فلسفو ڪير ٻڌي. ”ٿيلو ساڳئي منجهيل انداز ۾ چيو.“

”چاهي ڇا ٿي آخر؟“
”مان ڪا نمائش لاءِ رکيل بيجان شئي ناهيان، جو ڪوئي پسند ڪري ته نيڪ
نه ته نه.“

”پوءِ پاڻ ٿي ڪنهن کي پسند ڪري نه!“
”ڪو سندس معيار جو چوڪرو پيدا ٿي ناهي ٿيو شايد ڌرتيء تي.“
”آسمان تي ڳوليو؟“ امتياز ويجهو ٿيندي سرگوشيءَ جي انداز ۾ ڪندي
چيو.

”چڏ مذاق، مان پريشان آهيان“
”ته جيئن جلدي شادي ڪري وٺي ته تنهنجو وارو اچي؟“ اڄ کيس چيڙائيندي
مزو پيو اچيس.

”جي نه اهڙن هڪواس رشتن کان مان ائين ئي چڱي آهيان، جيڪي رشتا
گهٽ، زنجير وڌيڪ هوندا آهن.“
”اوه ماءُ گاڏا! پوءِ منهنجو ڇا ٿيندو؟“ مٿي کي هٿ ڏئي، پريشان ٿيڻ جي
اپڪنگ ٿو ڪري.

”جيڪو شادي ڪرڻ کان پوءِ ٿيندو آهي، ان کان بهرحال سٺو ٿيندي.“

گهر ۾ داخل ٿيندي، سڌو ڪچن ڏانهن هلي ٿي وڃي، پرس ميز تي رکي، چولي
جون ٻانهون مٿي ڪري، ماءُ سان گذرڻ پڇاءِ ۾ شروع ٿي وڃي ٿي.

”تون وڃ، منهن هٿ ڌو، ٽڪجي پئي هوندين، مان تيسين ڪري ٿي وٺان
سڄو ڏينهن اسڪول، ليبارٽري ۾ ٿي هڻ هڻان ڪرين، گهر ۾ به آرام نه!“
”اٿي به آرام ٿي ته هوندو آهي امان.“

”خير آهي، ڪهڙو آرام هوندو آهي“ مائٽس چانورن کي ڏوڻيندي، پنهنجي
منهن چوندِي رهي.

سڀ ٻار اچي توتي پيا آهن، هوڏانهن هو چوڪرو آهي جو خرچ ته خرچ جي ماڳ
، ماڳهين خط جي جواب کان به ويو آهي هليو. غزاله ته غزاله، چوڻ جي ڪونهي
، چڱي خاصي نوڪري هليس پئي، اجائي ڪٽ پٽ ڪري نوڪريءَ تان ٿي هٿ
ڌوئي اٿي، مون کي ته سمجهه ۾ نٿو اچي ته قرض ڇا مان لهندو، جڳهه جي
مسواڙ، گهر جو خرچ، اهو سڀ ڪٿان ايندو؟“ مائٽس پريشان ٿيندي، چهري جي
گهنجن ۾ مزيد اضافو ڪندي، چوندي رهي.

”امان، چوي پئي جلدي بحال ٿي ويندي، سڀ نيڪ ٿي ويندو، تون ايڏي
فڪر مند نه ٿي.“

”نوڪري ته وڃي ڪڏجي تري ۾ پويس، خدا ڪري رڳو هاڻي وشتي کان انڪار نه ڪري، نه ته اڄ به وري پراون ماڻهن آڏو پيڙتو ٿيڻو پوندو.“
 ”الله تي رک اسان، الله چڱي ڪندو.“ ٿيلو ماءُ جي ڪلهن پٺيان ٻئي هٿ رکندي، منهن ويجهو ڪري، تسلي ڏيڻ جي انداز ۾ چويس ٿي، ماڻس ٿڌو ساهه ڀري

، ڇپ چاپ چانورن ۾ ڇمڇو گهمائيندي ٿي رهي.
 ”تون وڃ، غزاله کي ڇڻ ڪپڙا بدلائي تيار ٿي وٺي.“
 هوءَ غزاله جي ڪمري ۾ آئي ته هوءَ ڪمري ۾ ڪا نه هئي، ٻاٺ رومر مان ايندڙ، شاوور جي پاڻيءَ جي آواز تي هن سوچيو ته پاڻيهي خيال ٿيو اٿس، هوءَ پاڻ به مطمئن ٿي تڙ ڪرڻ هلي وئي.
 اندر جي گهٽيل ماحول مان نڪري، ڪن پل ٻاهر، بالڪونيءَ ۾ وڃي بيٺي، ٿڌي جسر تي ٿڌي هوا لڳي، هن جي جسر تي سيٺانڌڙا وجهي ٿي ڇڏيا، پر پوءِ به عجيب سرور پئي محسوس ٿيس.

ڪال بيل جي آواز تي هن ڊوڙي وڃي دروازو کوليو، مهمانن کي ڊرائنگ روم ۾ ويهاري، پاڻ ماءُ کي ٻڌائڻ هلي وئي. چئن ڪمرن جي مختصر فليٽ ۾ پلا ڪو ڪيئن ٿو ڪنهن کان لاعلم رهي سگهي، ماڻس ڪال بيل جي آواز تي اچي ٿي ان طرف اچي رهي هئي، هوءَ مهمانن جي ڪارائڻ پيارڻ جو انتظار ڪري، وري غزاله جي ڪمري ۾ وئي.

”اڃا تائين ٻاٺ روم ۾.....“ هن غزاله کي ڪمري ۾ نه ڏسي، ٻاهر ايندڙ شاوور جي آواز تي ڪنائيندي، حيران ٿي چين ۾ چيو. ۽ وڏي اچي در کڙڪا بائين، جواب نه ملڻ تي هيٺل گهمايائين ته در کلي پيو، شاوور مسلسل وهي رهيو هو. غزاله هن دفعي به پنهنجي من ماني ڏيکاري وئي هئي. مٿو ڇڪرائڻ لڳس، ڪاوڙ جي شديد لهڙ سندس من ۾ آئي، پر مصلحت تحت ڊٻائي وئي. زهر ٻڌل نظر، ٻيڊ ساڳيو ٿي رکيل سندس مرڪندڙ تصوير تي وجهي، هيٺا قدم کڻندي اچي ڊرائنگ روم ۾ ويئي هئي. ماڻس سندس چهري جي تحرير کي چڱيءَ طرح پڙهي ورتو هو.

اڄ وري سندس ڪنن ۾ ساڳيا لفظ زهر پئجي اوتڙجڻ لڳا هئا.
 ”آدي اسان کي ته تنهنجي هيءَ ڌيءُ به ايڏي وڻي آهي جو..... خير اسان جي ڳالهه تي غور ڪجو.“

ٺيلو کي لڳو هو ڇڻ هوءَ سعين آسمان تان ٻولا ٿيڻ ڪائيندي اچي زمين تي ڪري هجي، اڄ کيس غزاله کان شديد نفرت ٿيڻ لڳي هئي، جيڪا نه ماءُ جي ڏک کي سمجهي ٿي سگهي ۽ نه پيڻ جي پريشانين کي. دل ۾ ٻيهر ڪيو هئائين ته اچي ته ست سرويوز تي ٻڌايانس، وڏي نواب زادي ٿي وئي آهي اسان لاءِ، پر ماءُ جي تينشن جو سوچي، ڪمري جي لاکيت بند ڪري غصو پيئڻ جي ڪوشش ڪندي رهي هئي.

ڪجهه دير کان پوءِ ٻاهران ايندڙ آواز ٻڌي، پاسو ورائي ڪن تي وهائڻو رکي
چڏيو هٿائين، جوماتس ۽ غزاله ڀرئيندڙ، ڪيئي دفعا ورجايل ساڳئي بحث
ٻڌڻ جي منجهنس همت ڪو نه هئي.

"ستن ۾ ڏهه منت آهن، ڏهن منتن ۾ ڪير ايندو، هل ته هلون. امتياز وڃ ۾
ڏسندي چيو.

"ڊيوٽي از ڊيوٽي سڙا"
"مان به ته اڳ هليو آيو آهيان."

"تنهنجو پنهنجو ٻڙس آهي مسٽر، تون تيسين گاڏي ۾ هلي ويهه، مان اجهو
ٿي اچان."

نيلو فر اير اي ڪرڻ کان پوءِ ڏاڍا نوڪريءَ لئه هٿ پير هڻيا، سرڪاري ته نه
ملي هئس پرائيويت هن جڳهن تي ڪم ڪندي هئي، صبح جو هڪ اسڪول ۾
ٽيچنگ ۽ شام جو لئبار ٽري هلي ويندي هئي، جتي رسيشنسٽ هئي. امتياز
آفيس مان موٽندو هو ته لئبار ٽري رستي ۾ پوندي هيس، نيلو کي پڪ ڪندو
ويندو هو.

زرين، نيلو جي بهترين دوستين مان هڪ هئي، بلڪه زرین ٿي هن جي بهترين
دوست هئي، زرین سٺي فيمليءَ سان تعلق رکندڙ هئي، جڏهن ته نيلو جو تعلق
اهڙي فيمليءَ سان هو جو هوءَ ڇاهيندي به ڪڏهن ڪنهن دوست کي پنهنجي گهر
اچڻ جي دعوت ڏئي نه سگهندي هئي. ان ڪري پاڻ به سندن گهر گهٽ ويندي
هئي. بس سندن دوستي ڪاليج تائين محدود هئي.

زرين کي هونءَ ته ڊرائيور ڪاليج ڇڏي ويندو هو، پر ڪڏهن ڪڏهن هوءَ
پنهنجي ڀاءُ سان به ڪاليج ايندي هئي.

هڪ ڏينهن ٻارڻ جي ڪري، نيلو کي گهر وڃڻ لئه سواريءَ جو مسئلو درپيش
اچي ويو، زرین جي گاڏي آئي ته انهي زبردستيءَ پاڻهن کان چڪي پاڻ سان
ويهاريس. نيلو کي ڪنهنجو ٿورو احسان ڪرڻ به پرو محسوس ٿيندو هو،
پر مجبوري هئي. جي ضد ڪري بيهي رهي ها ته خواجوهاه مينهن ۾ پسي
ماڻهن جي آڏو تماشو بڻجي ها، ان لئه مجبورون ويهي رهي، مينهن انتهائي زور
شور سان وسي رهيو هو، حالاتڪ صبح ڪاليج ايندي وقت موسر ليڪ ٽاڪ
هئي. ماحول چوڌس ايتو ته اونداهو بڻجي ويو هو، جو منجهند هوندي به سڄ
لٽي جو گمان ٿي ٿيو. ڪار جا شيشا کليل هڻڻ ڪري مينهن جون، هوا جي
زور تي ايندڙ هلڪيون ٻوندون، هنن جي چهرن کي پسائي رهيون هيون، نيلو
جي وارن جون ڪلپن مان ڇڏائجي آيل چڱون هر هر سندس چهر تي لهي ٿي
آيون.

هن هڪ به دفعا وارن کي ڪلپن ۾ قابو ڪرڻ لئه جيئن ڪندڻ مٿي ڪيو هو،

محسوس ڪيو هئائين ته گاڏي ڊرائيو ڪندڙ رڳو پيرن جي زور تي ئي گاڏي هلائي رهيو هو. سندس گهيرون نظرون، بيهڪ مٿي مان گهڙيءَ گهڙيءَ ڏانهن ڏسنديون رهيون هيون. جڏهن هن ڪنڌ مٿي تي ڪيو ته اهي هتي سامهون روڊ تي مرڪوز ٿي ويون. نيلو انهن نظرن جو تاءُ ڪشي دفعا گاڏيءَ کان ٻاهر هوندي به محسوس ڪيو هو. پر اڄ

"زرين پليز شيشو بند ڪر." نيلو ٿورو ڪنفيوڙ ٿيندي چيو.
"توبه! - ڏاڍي بد ذوق آهين، هيڏي پياري موسر ۾ به لطف اندوز نٿي ٿين، ادا سامهون ڪولڊ اسپاٽ تي پهچو ٿڌي ٿڌي موسر ۾ ٿڌي ٿڌي آئس ڪريم به ٿي وڃي ته مزو اچي ويندو."
زرين هڪ ئي وقت نيلو کي ڇنڀينديءَ پاڻ کي فرمائش ڪندي سوست ڀريندي چيو.

"نه پليز زرين، مون کي دير ٿي ويندي، امان هونءِ ئي الاهي پريشان هوندي."
"پريشان ته منهنجي امان به هوندي. آڙي، اسان جون امائون رڳو اسان لاءِ پريشان ٿي ته هونديون آهن. ڇڻ پتڪڙا ٻار هجن، وس پڄين ته اسان جي چيچ وٺي گڏ گڏ گهمائين. ٻار ڪجهه ته عمر ۽ موسر جو به خيال ڪر. هونءِ به توڻو ٻارون بهانو ته آهي ئي، ته مينهن ۾ سواري نه پئي ملي وغيره وغيره"
"چڱو هاڻي پڪو شروع نه ٿي وڃ. هٿ ڊهاڻيندي سامهون ويٺل جي موجودگيءَ جو اشاري ۾ احساس ڏياريندي آهستي ٿي چوس."
"ميد ۾ ادا جڏهن گاڏي هلائيندو آهي نه، ته پٺيان ڇا پيو ٿئي؟ نه ڏسي سگهندو آهي نه ٻڌي ٿي سگهندو آهي. اوه - ماءُ لونگ برادر!"
(Oh, my loving brother)

زرين سرشار ٿيندي، اکيون ٻوٽيندي ۽ مانيون پڪوڙيندي چيو: "نيلو سندس خوشفهميءَ تي دل ٿي دل ۾ کلي چپ ٿي وئي هئي. ٽپ ۾ هلندڙ گيت:

"تڙي پوندا تارئين، جڏهن ڳاڙها گل الا - تڏهن ملنداسين."
هنن جي خاموش ٿيندي ٿي، سندن سماعتن جي وسعتن ۾ پنهنجي جڳهه ٺاهڻ لڳو هو.

ان ڏينهن کان پوءِ هن کي سٺو نه لڳندو هو ته ڪنهن مجبوريءَ تحت ٿي سهي، پر زرين جي گاڏيءَ ۾ چڙهي حالات ڪ انيڪ دفعا سواريءَ جو مسئلو به ٿي پيو هئس. ڪٿي دفعا هن شيشي اندران چمڪندڙ اکين ۾ التجا ۽ بي قراريءَ به محسوس ڪئي هئي، پر شايد اهو ئي سبب هو جو هوءَ زرين جي دعوت قبولي نه سگهندي هئي.

اڪين جو اهو ٽڪراءُ انيڪ دفعا ٿيو هو. تن ڏينهن هوءَ اير اي جي امتحان جي تياريءَ ۾ مڱن هئي، امتحان جي ڏينهن ۾ کيس دنيا جهان جو هوش نه

رهندو هو. ڪتاب ٿي ڪتاب، ڪاليج کان گهر ۽ گهر ۾ به سڄو وقت ڪتابن ۾ منهن.

ان ڏينهن سانجهي ۽ سمي، ماڻس پوري خانگي ۾ هئي، غزاله ڪنهن سهيلي ۽ ڏانهن ويل هئي، هوءَ پڙهائيءَ ۾ مڪن هئي. فون جي رنگ ٿي پهريون ته هن نٿا ٻيو ته هوندو ڪوئي رنگ نمبر ۽ اجايو پڙهائيءَ جو تسلسل ٿئي دماغ ۾ دسترڻس پيدا ٿي پوندو ان لٽه گهٽي وڃي وڃي پاڻهي بند ٿي ويندي، پر مسلسل رنگ وڃڻ ڪري، هن اتي وڃي بيدليءَ سان رسيور ڪنيو. پريان ڪوبه آواز نه آيو، هوءَ من ٿي من ۾ فون ڪنڌڙ کي ٻرو ڀلو چوندِي، اڃان ويٺي ئي مَس ٿي ته وري رنگ ٿي. هن به ٿي دفعا هلو هلو ڪئي پر ساڳي ڪار پريان آواز ٻڌ.

”جي ڳالهائڻ جي همت ناهيو ته خواهمخواه فون ڪري دسترڻ چوڻا ڪريو سڀ توهان جيان واندا، وقت ۽ پئسي جا دشمن ته ناهن.“ چئي هن فون رکي ڇڏيو. پڙهائيءَ مان پري ٿي پئي ان ڪري چانهه ٺاهڻ لاءِ، ڪتاب سهيڙي اتي ٿي ته وري رنگ ٿي، هينئر پهرين فون کي ڪلاڪ کن گذري وڃڻ ڪري، سندس من مان پهرين ٿيندڙ فون وارو خيال لهي ويو هو.

”هيو ڪير؟“

”ڳالهائڻ جي همت ڪريان؟“

”ايڊيٽ“ چئي رسيور رکي هلي وئي.

چانهه جو ڪوپ ٺاهي، وري اچي پڙهائيءَ ۾ شروع ٿي. اڃا ڪتاب کوليائين ته وري رنگ. هينئر فون جي گهٽيءَ جو آواز ٻڌي، ٻي ٻاهر ٿي وئي، ٽڪڙ ۾ اتي اچي رسيور کنيائين.

”تنهنجو دماغ خراب ٿي ويو آهي، پڙهڻ ڏيندين يا نه؟“

(پڙهائيءَ جو پوٽ سوار هئڻ تحت، ٻيو ڪجهه چوڻ بجاءِ پڙهائي جو احساس ڏيارڻ لڳس.)

”نيلو پليز - ڪڏهن ته ڪتابن جي دنيا مان ٻاهر نڪري به ڏسندي ڪر.“ چئي هو رسيور رکي ويو هو ۽ ڏٺي ويو هو نيٽو کي حيراني، ته هڪ ته سندس نالو ڪيئن ڄاڻائين ۽ ٻيو آواز ائين لڳو هئس ڄڻ ڪئي ڀيرا ٻڌو هجيئن. سوچي سوچي ٽڪجي پئي ته ڪير ٿي سگهي ٿو، پر سمجهه ۾ نه آيس ۽ وارن کي جهٽڪو ڏئي پڙهڻ ويٺي ته ڪنن ۾ پيل جملو ريمٽ ٿيڻ لڳيس:

”نيلو پليز ڪڏهن ته ڪتابن جي دنيا مان ٻاهر نڪري به ڏسندي ڪر.“

ڪجهه دير ڇپ چاپ ويٺي رهي، چانهه جو ڪوپ هڪ سا هيءَ ۾ پي، اتي ئي بيد ٿي لپتي پئي، جو پڙهائيءَ ۽ فون جي ٿينشن مٿو چڪرائي ڇڏيو هئس.

ڪجهه ڏينهن لاشعوري طرح، ڌيان فون ڏانهن ڇڪيل رهيس، پر وري ڪڏهن به

اهڙي قسم جي فون نه ٿي.

ان ڏينهن هنن جي فيئر ويل پارٽي هئي، هن ماءُ کي ٻڌايو هو ته اڄ ڪجهه دير سان ايندم. پارٽيءَ ۾ جيئن ته سڀ دوستيون آخري دفعو ڪئي ٿيون هيون، بعد ۾ امتحانن کان پوءِ هر ڪوئي پنهنجين پنهنجين مصروفيات جي ڌڻن ۾ غائب ٿي ويندو آهي. وري ئي ڪٿي ملڻ ٿي ويو ته ليڪ، نه ته مڙهي خير آهي. هونءَ به هيئن سڀني جو گڏجي گيدرننگ ڪرڻ جو موقعو نه وري

ممڪن ٿي نه هو. ان لڳ هنن خوب ڪچهريون ڪيون هيون، ايندڙ مستقبل جا پروگرام ٺاهيا هئا. ڪن کي امتحان ڏيندي ئي زندگيءَ جي نئين امتحان حال ۾ ويهڻو هو ته ڪي زندگيءَ جي گاڏي کي ڌڪڻ جو پار پنهنجن ڪلهن تي کڻڻ بابت سوچي رهيون هيون.

ڳالهين ٿي ڳالهين وقت جو احساس ٿي نه رهيو هين، ٻاهر نڪرندي ڪين احساس ٿيو ته سڄ کانئن اڳ وڃي رات جي هنج ۾ پنهنجو منهن لڪايو هو. اڄ زرين هن کي هڪ دفعو وري زور ڀريو ساڻس گڏ هلڻ لڳ، هونءَ به رات ٿي وڃڻ جي ڪري ڪانوينشنس جو پرايمر ته ضرور ٿئيس ها، ان لڳ هن به ويهڻ ۾ ٿي عافيت سمجهي. يا شايد اهو سوچي ته اڄ آخري دفعو زرين سان ٿي سهي. هڪ ٻي دوست به ساڻن گڏ ويئي. جيڪا ٿوري ئي دير ۾ سندس گهر اچڻ ڪري لهي وئي هئي.

”اوه گاڏ اڄ عاميءَ جي پرٺ ڏي هڻي ۽ منهن جي ذهن مان ٿي لهي ويو هو.“ زرين مٿي کي ڌڪ هڻندي، واچ ۾ ٽائيم ڏسندي پريشان ٿي رڙ ڪندي چيو. ”۽ هوڏي ٿريجيدي اها هوندي جو تو کان سواءِ ڪيڪ به نه کٽيو هوندو، بلڪه عاميءَ سان گڏ ڪيڪ به تنهنجي راه ۾ نيٺ وڃايو وينو هوندو.“ امتياز ڪلندي طنز ڪندي چيو.

”مذاق ڇڏيو، مون کي اديءَ وٽ لاهجو، پوءِ نيلو کي گهر ڊراپ ڪري، توهان به اديءَ وٽ اچي وڃجو، سڄ ادي ڏاڍي ناراض ٿي وئي هوندي. عاميءَ جو ٻچو ته ڊول سڃايو وينو هوندو، ڳالهائيندو به نه اوه ... ٿورو سامهون استورتي ٻيهجو، رشوت لڳ ڪجهه چاڪليٽ وٺانس، نه ته پرچندو ٿي نه.“

”ڇا؟“ امتياز زرين کي لهندي ياد ڏياريو. ”اهو صبح ايندي وقت اتي ٿي ڇڏي آئي هيم، بس ڪٿي ڏيڻ جي دير آهي.“

”زرين مون کي اتي ٿي ڇڏيو، مون کي هتان رکڻ، ٽيڪسي جلدِي ملي ويندي، مان آرام سان گهر هلي ويندم ...“ نيلو پاڻ کي انهن تي بوجهه سمجهندي چيو.

”نه نه، ائين ڪيئن ٿيندو، مان به توسان تنهنجي گهر تائين ضرور هلائ ها، پر پليز نيلو دل ۾ نه ڪجان.“

”اڙي، اڙي دل ۾ ڪرڻ جي ڪهڙي ڳالهه آهي پئي، سچ مان ٺيڪ ٿي جوان، مون کي هتي ڇڏي، توهان آرام سان سيليبريٽ ڪريو.“
 ”تون به هل نه، ٿوري دير ويهنداسين پوءِ گڏجي ٿا هليون.“
 ”نه امان جي طبيعت به خراب هئي، مون کي جلدي وڃڻو آهي، پليز توهان مون کي هتي لاهيو.“ نيلو ٻي چين ٿيندي منٿ ڪئي.
 ”جي نه، گهڻي هڪواس نه ڪر هاڻي، مان وڃان ٿي، ادا توکي آرام سان ڊراپ ڪري ايندو، گهڻي ڪٽ پٽ نه ڪر، او ڪي!“

هوءَ ڪائنس موڪلائي پيئڻس جي پنکلي وٽ لهي وئي هئي، جنهن جون هرندڙ روشنيون چڻ کيس ويل ڪر ڪرڻ لڏ آيون هجن.
 نيلو آڱريون مهنيندي رهي ته ڪهڙيءَ گُٽيءَ ڪنيو جو زرڻ جي ڳالهه مڃي سائنس گڏ آيو، پر هاڻي ڇاڻي ٿي سگهيو. گاڏي اسٽارٽ ٿي چڪي هئي.
 ”پڙهاڻيءَ کان پوءِ ڪهڙو پروگرام آهي؟“
 ”جي خبر ناهي.“ ٿوري دير بعد امتياز جي اوچتي آواز تي چوڪي پئي هئي.
 ”امتحان جي تياري ڪيئن آهي؟“
 ”جي پيس، سو-سو آهي.“ ڪنفيوزن لڪائڻ جي ڪوشش ٿي ڪري.
 ”زرڻ ته چئي پئي نيلو ٽاپ ڪندي، جو ڪتابن کان علاوه ٻيو ڪيڏانهن ڏسڻ جي فرصت ٿي ڪونهيس.“
 اهو جملو ٻڌي چڻ ڪنن ۾ گهنڻيون وڃڻ لڳيون هئس، هن ڪو جواب نه ڏنو ۽ ڇپ چاپ ٻاهر ڏسڻ لڳي. ڪار جو اسپيڊو ميٽر ته نه ڏٺو هئائين، پر چڱيءَ طرح محسوس ٿي ڪيائين ته ٽريفڪ نه هئڻ جي برابر هوندي به، ڪار جي رفتار پهريون جي بنسبت الاهي گهٽ ٿي وئي هئي.
 ڪافي دير تائين خاموشي رهي. هن محسوس ڪيو ته بئڪ مرر تي ٻه نظرون مسلسل کيس گهوريونديون رهيون هيون.
 ”نيلو!“

”جي!“
 ”ڇا واقعي تون ايتري اڻڄاڻ آهين، يا ڇاڻي وائي اوائيد پئي ڪرين؟“ لهجي ۾ رکائي.

”مان سمجهيو ڪو نه!“ ٿورو جهجهڪندي، حيران ٿيندي چيائين.
 ”تو کي مون سان اڪيلي اچڻ خراب لڳو؟“
 ”جي.... جي نه ته.“ لفظن جي اداڻڪيءَ کان ڇپ وڌيڪ موٽي ويا هئس.
 ”پوءِ، بهتر نه ٿيندو ته هن خاموشي ۽ سکوت کي توڙجي؟!“

نيلو ڪجهه به نه چيو هوءَ مسلسل ٻاهر ڏسندي رهي هئي. گهٻراهت کان ڪلاسي ٿي ويل چهري تي اشتهاڙي پورڊن جون رنگ ٻرنگي لاکيتون پئجي، هن جي چهري کي به سندس من جو عڪاس بنائي رهيون هيون. جنهن ۾ ڪو هڪ نه،

پر انيڪ رنگ هئا. تتل آس ۽ نراس جا رنگ، نفرتن ۽ اذيتن جا اونها رنگ، مبهرو مستقبل جا ڌنڌا ڌنڌا رنگ ۽ ۽ من جي ڪنهن لڪل ڪنڊ ۾، ڪجهه وقت کان هڪ نئين، انوکي ۽ مقدس رنگ جي جهلڪ به ڏسڻ ۾ آئي هئس. ننڍڙي بلڪل ننڍڙي جهلڪ. جنهن کي سندس من ۾ حاوي ٿي ويل اونها، تاريخ رنگن ۾ ڪي ٿي ڇڏيو پر هو سڀني رنگن جي وچ مان پنهنجي انفرادي رنگ سان ظاهر ٿي ٿي پئي، او.... پريان، مسجد جي نيل جي چوٽيءَ ۾ ٻرندڙ ننڍڙي هلڪي ساڻي رنگ جي زيرو والٽ پلمب جي روشنيءَ سان.

ڪيڏي مقدس ■ سرور بخشيندڙ روشني لڳي هئس. اها، ٻين سڀني رنگن جي اکين کي خيرو ڪندڙ تيز روشنين جي ميڙ وچ ۾. چڻ آسماني لاٽ هجي. چوڏس ڪاري واپو منبل ۾، ڪاري ڪاري آپ جي مک تي ٻرندڙ، هلڪي ساڻي روشني، ٻنهي به ننڍڙي پر ڪيڏي گهرائي، ڪيڏي وسعت هئي، ان جي ننڍڙي وجود ۾.

"محبت به ته لاٽ آهي نه، ننڍڙي معصور ۽ مقدس لاٽ. جا، جنهن وجود تي پئي. ان کي جر ڪاڻي ڇڏي. ننڍڙي روشني، جنهن ۾ آپ جيڏي وسعت پنهنجي هوندي آهي. ٿيلو دل ۾ سوچيو هو.

پنهنجي ٻي محبت زندگيءَ ■ هن ڪيڏو ان روشنيءَ جي جهلڪ ڏسڻ لڌ، هر چاهي ۾ واجهاريو هو. هر من ۾ جهاتيون پاتيون هيون پيءُ جو خود پرست چهرو، ما جو دنياوي مسئلن ۾ وقت کان اڳ گهٽجي ويل، ڪنهن به احساس کي سمجهڻ کان قاصر چهرو، پيڻ جو ظاهري احساسن ۾ لڪل بناوٽي چهرو ۽ پيءُ جو خود غرض چهرو. سڀني چهرن ۾ ڪو به چهرو صاف ۽ شفاف نه هو، جنهن ۾ سواءِ پاٽ اونهاهي ■ ستل جذبن جي، اونهاهي رنگ جي، ڪنهن ٻئي رنگ جي جهلڪ پسي ها. ۽ ائين هن ان رنگ جي جهلڪ پسن جي خواهش ٿي من مان ڪڍي ڇڏي هئي. ڪانئس وسري ويو هو ته نفرتن، اذيتن ■ ويا ڪلتائن جي ڪاري رنگ ۾ رڳيل هن دنيا ۾ محبت جو به ڪو احساس باقي بچيل آهي. "نيلو، مون کي توسان ڪجهه ڳالهائڻو آهي."

.....

"مان چاهيو هير تبلي فون تي، توکي سڀ ڪجهه ٻڌائڻ. پر پر چاهيندي به ائين نه ڪري سگهيو هير، ڪڏهن نه ڪڏهن سامهون چوڻ جي آس ۾. نيلو، مان توکي ٻن سالن کان ڏسندو پيو اچان. پر پهرين ئي نظر ۾ مون کي ائين لڳو هو چڻ منهنجي توسان يڪن جي سڃاڻپ آهي. مان توکي پهريون دفعو تنهنجي ڪاليج جي گيت کان ٻاهر نڪرندي ڏٺو هو، توهان به ٿي چوڪريون ڪنهن ڳالهه تي کلي رهيون هيؤ. انهن سڀني ۾ تون صرف مرڪي رهي هئين ■ ٻين ۾ پاڻ کي نه چاهيندي به زوريءَ مڪس آپ ڪرڻ جي ڪوشش ڪري رهي هئين."

تنهنجي اها ونگ سائيل / Winning Smile منهنجي دل تي ، منهنجي دماغ تي قابض ٿي وئي هئي ، مان ڪافي دفعا پنهنجي احساسن جو اظهار ڪرڻ چاهيم ، پر تنهنجي چهر جي سرخ پٽيءَ ، مون کي اڳتي وڌڻ ٿي نه ڏنو ، نيلو ، مون کي يقين آهي ۽ سٺو فيصد يقين آهي ته تون منهنجي احساسن کان ناواقف ناهين.....؟ هو ڳالهه کي سواليه موڙ تي ڇڏي ، هن ڏانهن جواب طلب نظرن سان ڏسڻ لڳو هو .

" امتياز صاحب ، ڪاليجن ۽ يونيورسٽيز ۾ پڙهندڙ هزارين ڇوڪرين ۾ ، ڪي اهڙيون به هونديون آهن ، جيڪي شوقيه نه پر ضرورت تحت پڙهنديون آهن . انهن جي ڊگري جي پس منظر ۾ ، انيڪ خواهشون ، انيڪ خواب ۽ مجبورين ۽ ضرورتن جي اڳت لست هوندي آهي . جنهن کي ڏسڻ ۽ جنهن کي پڙهڻ کان سواءِ ، ٻيو ڪجهه به چاهيندي به پڙهي نه سگهنديون آهن ۽ اسان جا ڪتاب ، جن مان اسان کي منهن ڪيڏن جي فرصت ناهي هوندي ، ته اهي ئي ته واحد سهارو هوندا آهن ، هن سهارن ، سفارشن ۽ رشوت جي دور ۾ اسان ان رسورسز (Un Resources) جي خواهين جي تڪميل جو ۽ مان به"

" مون کي تنهنجين مجبورين جو اندازو هيو نيلو . "

" ان صورت ۾ ، مان انهن کي دوکو نٿي ڏئي سگهيم ، جن سالن کان منهنجي ڊگريءَ جو انتظار ڪيو آهي . عين تائيم تي ، مان انهن جي اميدن تي پاڻي نٿي هاري سگهيم . "

" نيلو ، محبت اهڙو احساس آهي ، جيڪو پاڻ ٿي پاڻ عيان ٿي ويندو آهي . جنهن لاءِ ڪنهن به يقين جي ضرورت ناهي هوندي ، پر مان اڳتي چو سگهي احساس پسڻ کان پوءِ به توکان يقين گهرڻ تو چاهيان . پاڻ ، نه پاڻن ته پري جي ڳالهه آهي ، بس مون کي چڙو اهو يقين گهرجي ، ته منهنجي من ۾ پيوست ، منهنجي رڳ رڳ ۾ ڊڪنڊڙ احساس اڃا به ناهي.....؟ " هوسواليه نظرن سان ڏانهن ڏسندو رهيو هو .

" پاڻ ٿي ته چئو ٿا ته محبت يقين جي محتاج ناهي هوندي ، ته پوءِ به " هوءَ جملو مڪمل نه ڪري سگهي هئي .

فت بريڪ تي اڃانڪ دٻاءُ پوڻ سان گڏي جهٽڪو ڏئي بيهي رهي هئي . امتياز يڪدم ڪار مان ٻاهر نڪري ، هوا ۾ ٻانهون گولي ، ڪئي ڏينهن کان اندر ٿي اندر ۾ قاتل ڪاريان ڊاءِ آڪسائيڊ کي وڏو ساھ ٻاهر ڪڍي خارج ڪري ڇڏيو هو ۽ تڏا ساھ کڻي ، چڻ سموري آڪسيجن پنهنجي منجند ڦڦڙن ۾ ڀرڻ چاهيندو هجي . دل چاهيو هئس وڏي واک زور زور سان چوڏس فضا ۾ وکيري ڇڏي .

She Is Mine
She Is Mine

She Is Mine.....

"نيلو نيلو مان توکي ڪيئن ٻڌايان ته تواج مون کي ڇا ڏنو آهي . دل ٿي چوي هوائن پر اڏندو رهان ، اڏندو رهان . "شيشي پر اندر منهن وجهي ، هن نيلو جي مرڪنڊڙ ڇهري کي ويجهو کان ڏسندي چيو .
 "هاڻي ايڏو به نه اڏامو ، جو مان هتي ٿي ويئي رهان ۽ توهان هاڻي هلو ، الاهي دير ٿي وئي آهي . "نيلو سندس نظرن جي تپش کي انتهائي ويجهو محسوس ڪندي چيو هو .

ٻئي اڪثر ملندا رهندا هئا ، نيلو جي من اندر جي ڪنڊ پر لڪل ان ننڍڙي مقدس لاٽ هاڻي نسري نروار ٿي ، سندس سموري وجود کي روشن ڪري ڇڏيو هو . جنهن جي روشنيءَ ۾ سندس من ۾ ڄمي ويل سڀ ميرا رنگ متجي ويا ها ، ڌوپجي ويا هئا .

محبت هن ۾ عجيب قوت پيدا ڪري ڇڏي هئي . هاڻي هن کي دنيا کي فيس ڪرڻ جو ڍنگ اچي ويو هو . هونءَ جو هوءَ هر وقت سهميل سهميل رهندي هئي ، هاڻ منجهس اعتماد اچي ويو هو . زندگيءَ جي اصل حسن کي ته هن هاڻي پرکيو هو ، جنهن جي اثر تحت هوءَ پاڻ به حسين ٿي وئي هئي . اڳ اکين آڏو مونجهارن ۽ پریشانين جو جيڪو ڌنڌ ڇانيل رهندو هئس ، هاڻ ان جي جڳهه ، تمڪنڊڙ روشن روشن تارن وٺي ڇڏي هئي ، کيس هر شئي ۾ محبت ٿي محبت ٿي نظر آئي . پر جيئن ته محبت جو ٻيو نالو قرباني آهي ، ائين هن جي من ۾ اهو جذبو به انتهائين کي پهچڻ لڳو هو ، هن محبت کي محبت ٿي سمجهيو هو ، ان کي حصول جي زنجيرن ۾ قيد ڪرڻ جو ان وقت تائين نه ٿي سوچي سگهي ، جيستائين گهر جي اقتصادي مسئلن جو نبيرو نٿي ٿيو ، پر گهر جا اقتصادي مسئلا به ويا ٿي سنڌ جي اقتصادي مسئلن جيان ، جيئن پوءِ تيشن وڌندا ، گهرا ٿيندا . نيلو کي نوڪري ملندي ٿي غزاله نوڪري ڇڏي ، اچي گهر ويئي هئي . عجيب فطرت جي مالڪ هئي ، غزاله به . نه گهر ۾ ڪنهن سان ٺهندي هئي نه گهر کان ٻاهر . جيئن پنهنجن پيئرن جي شڪل و صورت ۾ فرق هو ، ايڏو ئي سندن طبيعتن ۾ به تضاد هو . غزاله انتهائي هٽيلي ۽ خودسر هئي ته نيلو حساس ۽ مائيتي . هر ڪنهن جي دڪ ۽ پریشانيءَ تي پریشان ٿي ويندي هئي ، روئي پوندي هئي .

نثار ، جيڪو غزاله کان پوءِ هو ، تنهن دٻي وڃڻ بعد پٺيان جي خبر به نه لڌي هئي . ان لڙهه گهر جون سموريون ذميواريون نيلو تي ئي اچي پيون هيون ۽ هوءَ پنهنجي وت ۽ وس آهر انهن کي منهن ڏيڻ جي ڪوشش ڪندي رهي هئي .
 نيلو جي پيءُ ماءُ لوميرج ڪڍي هئي . پنهنجن هڪ ٻئي لڙهه پنهنجن پنهنجن مائٽن کي ڇڏيو هو ، پر جنهن محبت ۾ جسر ته هڪ ٻئي کان واقف رهن پر روح ان ڄاڻ رهجي وڃن ، سا محبت گهڻي دير تائين هلي ناهي سگهندي . هنن

جي معيت به روحن جي انتهائن کي ڇهڻ کان پهرين ئي جسمن تائين پهچي فنا ٿي وئي هئي. تن ٻارن جي پيدائش بعد ، هو اهڙو گم ٿيو جو ڳوليو نه ٿيندو هو ، چند سالن بعد خبر پئي هين ته هو پنهنجي مائٽن ڏي هليو ويو هو ، اتي شادي به ڪئي هئائين ، ڪجهه عرصي بعد اها زال کيس ڇڏي پڇي وئي هئي ۽ پاڻ به چند مهينن بعد ڪار ايڪسپڊنٽ ۾ مري ويو هو.

مڙس جي بيوفائيءَ ۽ پوءِ موت ، نيلو جي ماءُ کي ازلي بيماري ڏئي ڇڏي هئي ،

پر پوءِ به جيئن تيسن ڪري ، ڀرت توڻو ڪري ، گهر جو ٿورو گهڻو سامان وڪڻي ، هن ٻارن جي پرورش ڪئي هئي.

غزاله ته هو به پيءُ تي وئي هئي ، پر هن کي نثار ۾ وڏيون اميدون هيون ته هو سندس سڀ محروميون ڏوڻي ڇڏيندو ، پر هن ته مقرر ڪئي مس ڪئي هئي جو خراب صحبت ۾ اٿڻ ويهڻ ڪري بلڪل بگڙجي ويو هو . دوستن جي صلاح تي اچي ڊبئي جو ڀوت سوار ٿيو هئس ته اتي وڃي ڪمائيندس . ڪو دوست پاڻ سان گڏ کيس به ڊبئي وٺي ويو ، جتان هڪ آڌ خط کان سواءِ ڪجهه به نه موڪلي سگهيو هو .

نيلو فر سڀني ۾ ننڍي هئي . انتهائي سادي ۽ سڀاجهي! اٽندي ئي ڇوڏس محرومين جي وايو منڊل ۾ ساھ کنيو هئائين ، ان لئه حساس به ڏاڍي هئي . هر ڳالهه کي سنجيدگيءَ سان وٺندي هئي ، ننڍپڻ ۾ به سندس سوچ وڏي هئي ، جنهن ڪري هوءَ ٻار نه لڳندي ئي نه هئي . نه ٻارن جيان شرارتون ڪندي هئي ، ائين لڳندو هو ڄڻ ، سندس وجود ۾ لڪل ننڍڙو ٻار چمندي ئي مري ويو هجي ۽ هوءَ پنڌ ڪرڻ کان اڳ ئي ماحول جو مشاهدو ڪرڻ سکي وئي هئي .

هاڻي جڏهن غزاله ٽيون دفعو به بدتميزيءَ جو مظاهرو ڪيو ته نيلو سوچيو ته هونءَ جو وڏي پيڻ سمجهي لحاظ ڪندي ٿي اچيس ، هاڻي هڪ هڪائي ڪرڻ گهرجيس ، آخر ڪڏهن سنجيدگيءَ سان سوچڻ لڳندي !!!

صبح جو اٿي هوءَ ماءُ کي چانهه ڏئي ، پاڻ به چانهه جو ڪوپ ڪڍي اچي سندس ڀر ۾ ويئي هئي ، سوچيندي به رهي هئي ۽ هوريان هوريان چانهه به پي رهي هئي . ”چو اڃ اسڪول نه ويندين ڇا؟“ هونءَ جو نيلو اٽندي ئي ابھرائيءَ سان تيار ٿيندي آهي ، ڊڪندي ڊڪندي چانهه جا ڍڪ ڀريندي آهي ، سو اڃ مائٽس کيس اڏو آرام سان چانهه پيئندي ڏٺو ته پڇيائينس .

”ڏسان ، سوچيان ٿي اڄ موڪل ڪريان .“ چوندي اٿي ، سوچيائين غزاله جي ڪمري ۾ وڃي کيس جيڪو چوڻو آهي ، چوي ، ٻاهر ماءُ جي منهن تي شايد اهو سڀ نه چئي سگهيس ، ڪچن مان چانهه جو ڪوپ پري هوءَ غزاله جي ڪمري تائين پهتي ٿي ڪونه ته مائٽس جي آواز تي قدم رکجي ويس .

”غزي ڪانهي .“ مائٽس تسبيح تي هٿ روڪي پريان چيو .

”ڇا مطلب.....؟“ نيلو چرڪندي پڇيو .

”الهي ڪهڙي ويدن آهي انهي ڇوڪريءَ سان به . ٻڌائي به ته ڪجهه نه ٿي ، نه ئي

ڪنهن جي ٻڌي يا سمجهي ٿي. چيائين ٿي ڪا نوڪري اتر نظر ۾ اچي ايترو
 آهي، پنڌ چڱو پري آهي، ان لئه سوڀ ٿي هلي وئي. ڇانهه پاڻ ٺاهي، پي وئي
 آهي. نيلو کي لڳو ڇڻ هٿ ۾ جهليل گرم ڇانهه جو ڪوپ سندس مٿان هارجي
 پيو هجي.

”تون چوڻي انهن کي مات ڏيڻ چاهين، جن هميشه تنهنجي جيت جو سوچيو
 آهي؟“ من ۾ چوندي، پاري قدم کڻندي اسڪول وڃڻ جي تياري ڪرڻ لڳي.

”واچ ۾ ته اڃا ساڍا ست به ڪو نه ٿيا آهن ۽ هي تنهنجي چهر جي ڪلاڪ جون
 سيون ڇو ٻارنهن سان ڇهتي بهي رهيون آهن؟“
 امتياز هن جي خاموشي کي محسوس ڪندي مذاق جي نوع ۾ چيو.
 ”امتياز مون کي سمجهه ۾ نه ٿو اچي ته، ماڻهو ٻين کي هٿ (Hurt) ڇو
 ڪندا آهن، سو به انهن کي جيڪي سندن خير خواه هجن.“
 نيلو سوچيندي، ڊکي ٿيندي چيو.

”مون کي اهو سمجهه نه ٿو اچي ته ماڻهو هٿ ڇو ٿيندا آهن، انهن کان
 جيڪي سندن خير خواه نه هوندا آهن.“ امتياز ٻئي ٻانهون اسٽرنگ تي رکي،
 مٿن پنهنجو ڪنڌ رکي، هن ڏانهن گهوريندي چيو.

”تون ته هر ڳالهه کي مذاق ۾ اڏائي ڇڏيندو آهين.“ موڊ آف ڪندي ٿي چوي.
 ”اڃا، ڪنهن جي قسمت خراب ٿي آهي، جنهن ملڪه عاليه کي هٿ ڪيو
 آهي؟“ امتياز لهجي کي شاهائو انداز ڏئي، اڏاڪاري ڪندي چيو.

”ماڻهو ايترو به پراڻو ٿي سگهي ٿو جو، رشتن جو تقدس ٿي وساري ويهي؟“
 نيلو امتياز جي جملي کي نظر انداز ڪندي، سامهون نهاريندي، پنهنجي نوع
 ۾ چوڻ لڳي.

”پلاڊي غزاله جي رشتي جو ڇا ٿيو؟“

”جيڪو ٿيو هو.“

”يعني.....؟“ معاملي کي سمجهندي.

”جي..... اهو ئي ته روڻ روڻ پئي.“

”تون ايڏي ٿينس ڇو ٿي ٿين، ڪجهه پنهنجي باري ۾ به سوچيندي ڪر،
 ايڏي سنجيدگي، هن عمر ۾ ڪجهه ٺيڪ نه ٿي لڳي. ائين نه ٿئي ته هن جي
 روڻ جو شڪار تون پاڻ ٿي وڃين. هن جي پنهنجي زندگي آهي. نٿي ڳالهه
 سمجهه ۾ اچيس، ته نيٺ ڀڄتا ٿيندي، جڏهن چانديءَ جون تارون مٿي ۾ ڄار
 ٺاهڻ شروع ڪندس.“

”مان ڪيئن نه سوچيان امتياز، هوءَ ته بنهه بي حس بڻجي وئي آهي. اڻ اٿ
 ڏينهن ڳالهائيندي ٺاهي. الاهي دفعا ڪوشش ڪئي اتر ته کانئس پڇان ته آخر
 سندس پرابلر ڇاهي ۽ نتيجو هميشه اهو ئي ڪڍيو اتر ته انا پرستيءَ جي خول،

هن کي پاڻ ۾ جڪڙي رکيو آهي. ايتري قدر جو امان سان به ناهي ڳالهائيندي. اڪثر وڙهندي اٿس، ته بابا سان عليحدگي جو اختيار ڪيئي ۾ جي محبت نه ڏئي ها ته هيئن پيسي پيسي جا به ته محتاج نه هجون ها. الاڻجي ڪهڙي محرومي اٿس، مون کي ته ڪجهه به سمجهه پر نٿو اچي. مون کي وڌ ۾ وڌ خيال امان جو ٿو ٿئي، جنهن جو نه مٿ رهيو آهي نه مائٽ، سڄي زندگي ڪو سک نه ڏنائين، پر جيئندي رهي، اولاد جي سهاري ۽ اڃ اسان جڏهن ڪجهه ڪرڻ جهڙا ٿيا آهيون ته اسان به کائڻس خوشيون ڏيڻ بجاءِ چند لمن جو اطمينان ڪسي وٺون، اسان به کيس چند گهڙيون خوشين جون ڏيڻ بجاءِ هر وقت ننديندا رهون. هر ماءُ جو خواب اولاد کي خوش ڏسڻ هوندو آهي. تسبيح جي هر مٿي تي مان سندس چپن جي جنبش ۾ الاڻي ڪيتريون دعائون گهرنديون محسوس ڪيون آهن. مان سندس لڙڪن جو کائو ڪرڻ کان قاصر آهيان، جيڪي هر وقت سندس هٿن رومال ۾ جذب ٿيندا رهيا آهن. مان سندس ڳوڙهن سان تر سجدن کي ڪڏهن به وساري نٿي سگهان..... ٿيلو سڌڪي پئي هئي.

"پليز نيلو... وات از دس يار، ائين ته سڄو ڪر خراب ٿي ويندو، تون ايڏي پريشان نه ٿي، سڀ ٺيڪ ٿي ويندو."

امتياز خشڪ ٿي ويل ڳلي سان کيس تسلي ڏيندي چيو.

غزاله کي ڪنهن پرائيوٽ فورم ۾ سيڪريٽري جي جاب ملي وئي هئي، مائٽس سک جو ساھ ڪنيو ته من پنهنجو ئي ٻار کڻي، نيلو کي خوشي ته ٿي پر ڪٽڪو به هيس، ته الاڻي ٽڪاءُ ڪندي الاڻجي نه، ڇو ته ڪمپرومائيزيشن لفظ ته هن جي زندگي ۾ داخل ٿي نه ٿيو هو.

"الاڻي ڇو، ڪي ماڻهو زندگيءَ جي ناقابل قبول ڳالهين سان نه چاهيندي به آئو ميٽيڪلي ڪمپرومائيزڊ ٿي ويندا آهن ۽ ڪي ضرورتن به، چاهيندي به، ڪنهن سان ڪمپرومائيز ناهن ڪري سگهندا ٿيلو دل ۾ سوچيو هو."

"جاب ڪيئن پئي هلي؟" نيلو ڪوپ ۾ چانهه وجهندي، ڊريسننگ جي شيشي ۾ نظر ايندڙ هن جي ميڪ اپ جي تهه ۾ گر ٿي ويل چهري کي ڳوليندي پڇيو.

"الا.....! نيلو - I cant, explain you ڇو نٿا آهن ته ته خدا جڏهن ڏيندو آهي، ڇپر ڦاڙي ڏيندو آهي. مون سان به بلڪل اهو ئي ڪر ٿيو آهي، هاڻي سمجهه ۾ آيو ته هيترا ڏينهن مان جاب ليس چو رهيم، ڇو ته ههڙي بهترين جاب جو منهنجي منتظر هئي. "غزاله ڏانهن منهن ڪري، سرشار ٿيندي چيو. ۽ نيلو غزاله کي سڄي زندگيءَ ۾ اڃ پهريون دفعو ايڏو خوش ۽ سرشار ڏٺو هو، ان لاءِ من ٿي من ۾ پاڻ به مطمئن ۽ سرشار ٿي وئي هئي.

"ٽينڪ گاد" چوندي نيلو اٿڻ لڳي هئي.

"ڪڏهن هل نه منهنجي آفيس، دس ته ڪيڏي شاندار آهي، ڪيڏا ٺٽ آهن

اسان جا ايئر ڪنڊيشنڊ روم ، وال تو وال ڪاريٽ ، روالونگ چيئر ۽

.....

"بس ، بس مير صاحب ، هڪ ڏينهن ضرور ڏسي . " نيلو کيس خوش ڏسي خوش ٿيندي ، سندس هٿ کي دٻائيندي چيو هو .

"اڙي ، مان ته چوان ٿي تون به ڪا اهڙي قسم جي شاندار جاب ڳولهه ، ڇا سڄو ڏينهن پئي ٿي لپبار ٿريءَ ۾ مٿو ڪپائين مريضن جا پيلا ، زرد ۽ وسائيل جهڙا ڏسي ، تون به مريض بڻجي وئي آهين چوين ته مان ٽراءِ ڪريان ؟ " غزاله فخر به انداز ۾ چيو .

"نه نه مهرباني مڊم . " نيلو ڪلندي ، ٻاهر ويندي چيو ۽ من ٿي من ۾ سوچڻ لڳي ته شڪر آهي ، تو اسان جي چهرن جي پيلا هٿ کي محسوس نه ڪيو .

"نيلو کي يقين ٿي نه پئي آيو ته هيءَ اها ساڳي ئي غزاله آهي ، هر وقت چڙيل ، مڇريل ، پلجي به نه مرڪندڙ . پر هاڻ هر وقت مرڪندي رهندڙ ، تهڪ ڏيندڙ ، هاڻ ته چانهه به پاڻ ٺاهيندي هئي ، بلڪ نيلو کي به بيبڊ تان پاڻ اٿاري اچي چانهه ڏيندي هئي ، ماءُ سان به رويو سٺو ٿي ويو هئس .

"اندر مطمئن هجي ته اسان جو هر عمل ان جو عڪاس بڻجي ويندو آهي . اسان به عجيب آهيون هميشه تصوير جو هڪ رخ ٿي ڏسندا آهيون . جنهن ۾ اڪثر نيگيٽو سائيڊ ٿي ڏسي سگهندا آهيون . اهو سوچيندا ٿي ٺاهيون ته ان نيگيٽو جي پازيٽو سائيڊ به ٿيندي آهي . "

نيلو پاڻ کي گلتي فيل ڪندي سوچڻ لڳي هئي . ۽ ذهن تي تري آيو هئس مڊم مقصوده جو ليڪچر :

"اسان جڏهن ڪنهن جي شڪايت ڪندا آهيون تڏهن حالات جو صرف هڪڙو ئي رخ ڏسندا آهيون . اهو نه سوچيندا آهيون ته جنهن سان شڪايت آهي ، جنهن معاملي تي شڪايت آهي ، ٿي سگهي ٿو ، ان سان به ڪي مجبورون لاحق هجن.....

اسان ٻين ۾ سٺي رويي جي اميد رکندا آهيون ، پر اهو نه سوچيندا آهيون ته ڇا اسان به انهن جي توقعات تي پورا رهيا هوندا سين ؟.....

اسان ٻين جي فرضن جي ڳالهه ڪندا آهيون ، پر پنهنجو محاسبو ڇو نه ڪري سگهندا آهيون ، ته جي وڏا آهيون ته ننڍن جا ، ننڍا آهيون ته وڏن جا ، عقلمند آهيون ته ڪم عقل جا ، عالم آهيون ، ته لاعلم جا فرض نڀائي سگهيا آهيون سڀ کان اهم ته ڪڏهن ڪڏهن اسان حقير بندا ، خدا سان به شڪايت ڪري ويهندا آهيون . پنهنجي خواهشن جي پورائيءَ جي اميد ته وڌ ۾ وڌ ڪندا آهيون ، پر - جڏهن فرضن جي ڳالهه ايندي آهي ته زندگيءَ جي مصروفيات جو خول پاڻ تي چاڙهي ڇڏيندا آهيون .

پهرين پنهنجي ذمي تي غور ڪجي ، پوءِ ٻين جي غير ذميواريءَ جي شڪايت.....

ڪنهن لڻ به، ڪنهن معاملي تي، ڪا منفي سوچ رکڻ کان، پهرين ان تي سوچ ويچار ڪري، مثبت پهلو ڄاڻڻ جي ڪوشش ڪرڻ گهرجي.....
 هر انسان خويين ۽ خامين جو مجموعو آهي، ان لڻ صرف پراڻين تي ئي نظر نه وجهجي پر ان پراڻيءَ جي پس منظر ۾ لڪل جيڪي اسباب آهن، انهن تي به غور ڪرڻ گهرجي، ڪنهن لڻ به منفي رويو رکڻ جي بجاءِ اسان کي پنهنجو احتساب ڪرڻ گهرجي.....

ٻئي ۾ اميد رکڻ کان بهتر آهي ته ڪوشش ڪجي ته اسان پاڻ ان جي اميدن جي پوراڻي ڪريون، جيڪي هو اسان جي ذات ۾ رکندو آهي.....
 هميشه، وڻڻ جو گهٽ سوچجي پر ڏسڻ گهرجي ته اسان ڪنهن کي ڇا ڏئي سگهيا آهيون؟

يا، پنهنجي استطاعت مطابق جو ڪجهه به ڏنو اٿئون، ڇا ان مان اڳتي ڪي مطمئن ڪري سگهيا آهيون.....؟؟؟

”اوھ منهنجا خدا.....! ان ڄاڻائيءَ ۾ مان الڳجي ڇا ڇا سندس لڻ من ۾ سوچيندي رهي آهيان، مون کي معاف ڪرائيلو سوچي، پنهنجو پاڻ کي ننڍڻ لڳي هئي.

غزاله جي اوجھتي تبديليءَ ۽ سندس رويي کي محسوس ڪندي، نيلو کي لڳو هو ڇڻ وقت روڊي تي ويو هجي. هوءَ بنهه پتڪڙي بڻجي وئي هجي، فراق پاتل ننڍڙي ڪا گڏي، ننڍڙي ٽپا ڏيندڙ معصور ۽ وڻندڙ شرارتون ڪندڙ. دل ڇاهيو هئس ڏڪندي رهي، اڏندي رهي، هيٺ پارڪ ۾ گلن مٿان ڦرندڙ پوپتن جيان. ۽ بڻجي پوي پاڻ به پويت رنگ ٻرنگي نازڪ سونهن ۽ سڳند سان پيار ڪندڙ پويت.

هڪ سمي ڇاهيو هٿائين عجيب شرارتون ڪري، سڀني فليٽس جي ڪال بيلن کي وڄائي پڇي وڃي. ماءُ جي هنج ۾ منهن رکي ڪاٺس ٻڌندي رهي ڪهاڻيون بادشاهن جون، پرين ۽ شهزادين جون. وقت گذري وڃي، يگ گذري وڃن، پر هوءَ ماءُ جي هنج مان منهن نه ڪڍي، سمهي رهي، سمهي رهي، ڪنهن شهزاديءَ جيان ۽ ڪو به کيس نه اٿاري، ڪو به سندس آرام ۾ مغل نه ٿئي.

دل چيو هئس، صبح جو سڄ ڀلي ڌرتيءَ جي ڌري ڌري کي پنهنجي سون جهڙن ڪرڻ سان سونهري ڪري جرڪائي ڇڏي، پر هوءَ ڪمبل منهن تائين تائي سمهي رهي. ڪنهن جي به اشارو سان نه اٿي، جڏهن ڪو پيار ۽ حجت مان سندس مٿان پيل ڪمبل لاهڻ جي ڪوشش ڪري ته پاسو ورائي، ڪروندڙي مروندڙي تي وري سمهي رهي. اڏي غزاله چانهه جو هڪڙو ٽري ويل ڪوپ کڻي، ٻيو گرم گرم چانهه جو ڪوپ ٺاهي کڻي اڃيس، پيار مان اتاري، ۽ ريجهاڻيندي ريجهاڻيندي پياري. پر هوءَ ماڻا ڪندي رهي، بنهه نه اٿي ۽ هوءَ سندس شرارت تي کلي، کيس سمهڻ لڻ ڇڏي ڏئي ۽ گههاڻيندي رهيس، سندس سونهري وارن ۾ پنهنجون آڱريون. هوءَ سمهي رهي، سندس آڱرين جي

جهاء جو احساس پهچائي ڇڏي کيس هڪ دفعو وري ، سندر سندر سڀنن جي ديس ۾، جتي نه ڏک هجي نه پيڙا هجي ، نه لڙڪ هجن نه ٿي ڪا سوچ هجي. تهڪ هجن ، مرڪون هجن ، پيار هجي ، پاڻوهر هجي ، گيت هجن ، گونجار هجي ، ۽ هو ۽ ڇڻ ٿي ڇڻ ۾ گونجارڻ لڳي هئي گيت ، جنهن جي سُر هن جي اکين ۾ آئي ڇڏي هئي ڇمڪ ، ڏک ۽ خوشيءَ جي ملي جلي ڇمڪ.

" بند اکين مان ريليس ٿيل ، جاڳيل اکين جا سڀنا! هن من ۾ چيو هو. پر سڀنا ته سڀنا ئي هوندا آهن. وقت جي هر وڪ دنيا جي ترقي يافتہ قومن جيان اڳتي ئي وڌندي رهندي آهي. وقت ، ڪوپنٽي پيل اقتصادي بحران جو شڪار ، صنعتي بحران جو شڪار ، تعليمي ۽ معاشرتي بحران جو شڪار يا ڪا پوئتي پيل قوم ته ناهي. جنهن جي پيرن ۾ هڪ بدحالي ۽ بي انصافيءَ جون زنجيرون پيل هجن ، جيڪي کيس اڳتي وڌڻ کان روڪي ڇڏين. جيئن وقت جواڳتي وڌڻ اٿل آهي ، تيئن سڀني جو سڀنو رهڻ به اٿل آهي. سڀنو ته حقيقت جي مک کي ڇڙو شيشي جي صاف شفاف ۽ سنهڙي نازڪ ديوار پريان ئي ڏسي سگهندو آهي ، جنهن تائين اگر هو پهچڻ به چاهي ته کيس پنهنجو مٿو ، شيشي جي ان ديوار سان ٽڪرائي پاڻ کي پاش پاش ڪري ، سندس ڪرڇين کي پنهنجي وجود کي رڳ رڳ ۾ پري پوءِ اڳتي وڌڻو پوندو آهي.

نيلو سڀني جي مبهم دنيا کي پٺي ڏئي ، حقيقتن جي واضح ۽ چٽي دنيا ۾ موٽي اٿي هئي ، جتي هو پويئن پٺيان ڏڪندڙ ننڍڙي ۽ پٽڪڙي ڪا گڏي نه ، پر وقت کان اڳ ۾ سنجيده ٿي ويل ، زندگيءَ جا وڙني پٿر ڏوٿيندڙ حقيقت پسند نيلا هئي. جنهن کي پورو پورو احساس هو ته ماڻهو جڏهن پنهنجو توازن وڃائي ويهندو آهي ته پوءِ اهو ڪٿان جو به ناهي رهندو. هن پنهنجي من ۾ اهو فيصلو ڪري ڇڏيو هو ته هن وقت سڀنا هجن يا حقيقت ڪيترائي سهل يا سندر ڇو نه هجن ، پر انهن پٺيان لڪل اگرڻ نتيجن لاءِ مون کي اڳواٽ ئي سوچي ڇڏڻ گهرجي ، تيار ٿي وڃڻ گهرجي.

" نيلا ، ڪجهه ڏينهن کان تو ۾ ٿوري تبديلي پيو محسوس ڪريان ... خوشگوار تبديلي. " امتياز هن جي مرڪندڙ چهري ۾ ڏسندي چيو هو. " ها امتياز ، مان پاڻ پهريون جي بسنت پاڻ کي الاهي هلڪو هلڪو محسوس ڪرڻ لڳي آهيان . "

" ڇا نثار دٻشي مان اچي ويو؟ "

" نه - ان جو ته ڪو اسرو ئي ڪونهي. " ٿورو مايوس ٿيندي.

" ته ڇا ادي غزاله جو رشتو ٿي ويو؟ يار ڪجهه ڀاڱهي به ٻڌائيندي ڪر. "

" اهڙي ڪا به ڳالهه نه ٿي آهي ، دراصل ادي غزاله کي چند ڏينهن اڳ جاب ملي آهي ، جنهن ڪري ان جي رويي ۾ خوشگوار تبديلي اچڻ سبب شايد مون تي به

خوشگوار اثر پيو هجي. "نيلو کلندي کلندي چيو.
"ٽينڪ گاڊ، مس، منهنجي واٽان ڪا خوشگوار قسم جي ڳالهه ٻڌي
آهي. "امتيياز خوشگوار، لفظ تي زور ڏيندي چيو.

چند ڏينهن کان نيٺو محسوس ڪرڻ لڳي هئي ته غزاله پنهنجي مقررہ ٽائيم
کان ڪجهه وڌيڪ ٿي ليٽ ڪري گهر اچڻ لڳي هئي. نيٺو کي به نوڪريون
هيون. تنهن هوندي به هو پنهنجي فڪسڊ / Fixed ٽائيم کان هر پرو ليٽ

نه ڪندي هئي. پر غزاله، سندس پهچڻ کان پوءِ به چڱي دير بعد ايندي هئي.
هڪ ڏينهن جڏهن مائٽس پڇيو هئس ته الاهي جواز ٻڌائي، کيس خاموش ڪري
چڏيو هئائين. غزاله جي معمول ۾ ڇينج نه آئي ته هڪ ڏينهن نيٺو جي پهچڻ تي
مچر جي پٺي هئي.

"منهنجي ڪا توجيان معمولي نوڪري ناهي، سٺي شئي جون تقاضائون به
وڏيون هونديون آهن ۽ تون محترم پاڻ کي ڏسڻ بجاءِ مون تي نظر رکڻ
واري ڪير ٿيندي آهين؟"

تنهن ڏينهن بعد نيٺو ڪانئس نوڪري، يا دير بابت پڇڻ چڏي ڏنو هو. ايتري
تائين جو هن ڪانئس اهو به ڪڏهن پڇڻ مناسب نه سمجهيو ته ڇڙو فرم جونالو
يا ٽيلي فون نمبر ٿي پڇي سگهيس. ڇو ته کيس خبر هئي ته هو هر ڳالهه جو
هميشه الٽو جواب ٿي ڏيندي آهي.

هاڻ ته غزاله راتين جون راتيون گهر کان غائب رهڻ لڳي هئي، نيٺو کي
تشويع ته الاهي ٿيندي هئي پر کيس، پڇڻ جي همت نه پئي ٿي، هن ماءُ کي
چيو ته سمجهائينس، دير سان ئي اچي، پر گهٽ ۾ گهٽ راتين جون راتيون ته
گهر کان غائب نه رهي. پر ماءُ جي سمجهائڻ جي باوجود به هن جي روش ۾ ڪا
تبديلي نه آئي.

"محبت ڪيڏي طاقت آهي تو ۾، پورا پورا ٿي ويل انسان ۾ جڏهن
پنهنجو روح وجهين ٿي ته هڪ دفعو وري کيس جٽاري ڇڏين وسارائي
ڇڏين ڪانئس دنيا جا سڀ غم ۽ سڀ فڪر، محبت ڪرڻ کان پوءِ انسان ڄڻ ته
هوائن ۾ اڏندڙ آزاد ڪو پکي هجي، جو اڏندو رهي، اڏندو رهي، اپ جي نيراڻ
۾، سچ، سونهن ۽ امن جو پيغاميز سفيد پکي." نيٺو ٻاٽ روم ۾ شينڪ
مٿان تنگيل شيشي آڏو بيٺي، سوچيندي رهي هئي اڄ کيس امتياز جي پيار
پرين ڳالهين، ايڏو ته مسرور ڪري ڇڏيو هو جو کيس لڳو هو ڄڻ دنيا جو
ڪوبه غم ڀلجي سندس من جي تار کي ٽوڙي ناهي سگهيو ۽ سندس من جي تار
هر وقت هر گهڙيءَ زندگيءَ جي مسرتن مان ساز چورائي لاپيندي رهي هجي مگر
محبتن جا گيت.

دل چاهيو هئس ته ائين ئي آئيني آڏو بيٺي رهي جتي ڪوبه کيس دستر

ڪرڻ وارو نه هو. ۽ امتياز جي ڳالهين جو امرت، سندس ڪنن مان ريليس ٿي
من ڌرتيءَ تائين پهچي وڃي ۽ ڌوڻي ڇڏي، اتي باقي بچيل ڪڙا هٿون.
”نيلو! ماني پئي ٿي ٿري، يڪو پئي منهن ڌوڻين، جلدي اچ.“
ماڻس جي آواز تي چرڪي، منهن ڌوڻي جلدي ٻاهر نڪري آئي.
”نيلو..... پاڻ کي ڪاٿي لڪائي رکيو هيئي؟!!“ امتياز ڏانهن انتهائي
پاپوه مان ڏسندي چيو.

اڄ دراصل نيلو جي اسڪول ۾ فنڪشن هو، ان لئه هوءَ معمول کان ڪجهه
وڌيڪ تيار ٿي وئي هئي. شاڪنگ پنڪ ڪلر وڳي تي هلڪو سلور ڪمر ٿيل
هو، هونءَ ته ڪڏهن به اهڙا شوخ رنگ نه پائيندي هئي، پر هاڻي سندس
زندگيءَ جيان ڪجهه ڪجهه طبيعت ۾ به شوخي اچڻ لڳي هئي.
وٿن جي ساون جهڳٽن مان ايندي ايندي، سندس ڪپڙن جو رنگ وڌيڪ نمايان
ٿي پيو هو. هوا، سندس ڪلپن ۾ بند وارن کي زوريءَ آزاد ڪري، سندس
ڪپڙن جي عڪس پوندڙ چهرې کي وکيريندي رهي هئي، امتياز پري کان ئي
ڏسي ”پاڻ“ وڃايو محسوس ڪيو هو. دل ۾ آيو هئس کيس پنهنجي ٻانهن ۾
لڪائي پري، تمام پري کڻي هليو وڃي.

”ڏس! آڙ توڻي مڃ نيلو.....! آيا به مون تي رحم نه ٿو اچي، مان سپاڻي ٿي امان
کي موڪليندم.“ امتياز التجا ڪندي ڪندي کيس پنهنجو فيصلو ٻڌائي
ڇڏيو هو.

”پر امتياز.....“

”پر پر ڪجهه به نه، هاڻي مان هڪ به نه ٻڌندم، جڏهن ته هاڻ ادي غزاله به
سروس ۾ آهي، پوءِ ڪهڙو پراڻو آهي اڃا؟ تون آنتيءَ کي چئي ڇڏجان ته امان
سپاڻي.....“

”پر ادي غزاله.....“

”جي هوءَ پاڻ ئي نٿي ڪرڻ چاهي ته ان جو مطلب اهو ته ناهي ته تون به ان جي
انتظار ۾، سڄي عمر ڪناري رهندين؟“ امتياز ٻيهر سندس ڳالهه ڪٽيندي
پريشان ٿيندي چيو.

”مان ته امان کي اڃا تائين تنهنجي باري ۾ ڪجهه ٻڌايو ئي ناهي.“

”ته ڇا ٿيو هاڻ ٻڌائي ڇڏجان.“

”آنتيءَ کي سپاڻي نه، ان لئه مان توکي تائين ڏسيندم، مان امان سان پهرين
ڳالهائين، ان کان پوءِ بس چڙو به ٿي ڏينهن.“ نيلو کيس سمجهائيندي چيو.
”هن ٽن ڏينهن جو مطلب به ٿي ڏينهن ئي هئڻ گهرجن.“

”ها بابا، چير نه.“

۽ اڄ نيلو جي منع ڪرڻ جي باوجود، هو کيس لانگ ڊرائيو تي وٺي ويو هو.
هن چاهيو ٿي ته اڄ نيلو وڌ ۾ وڌ گهڙيون سائس گهاري.

گهر ايندي ايندي ڪجهه ليت ٿي ويس، ماءُ جو الڪو هئس ته الائي ڇا چوندي

پر کيس ڪچن ۾ مصروف ڏسي ، پاڻ ڪمري ڏانهن هلي وئي هئي . غزاله
حسب معمول اڃا ڪو نه آئي هئي . هو رليڪس ٿيڻ لڌ ، بيد تي آهلي پئي ۽
سميٽڻ لڳي ، چند گھڙيون اڳ امتياز سان گھاريل لمن جا موتي .

اوجھتي وڃندڙ فون جي رنگ تي هو منھن ڦيري اتي ٻاهر آئي . پريان غزاله
هئي ، جنھن ٻڌايس ته هو اڄ رات نه ايندي ، پاڻ سندس انتظار نه ڪن . ماءُ جي
سمجھائڻ کان پوءِ مٿس ايترو اثر ٿيو هو جو ، وڃڻ بعد سندن انتظار لاهڻ لڌ

فون تي به ٿي لفظ ڳالهائي ڇڏيندي هئي . نيلو کي خراب ته لڳو هو پر ڪجهه به
ڪري نٿي سگهي . اڃا کائڻس پيئڻ لڌ ڇپ کوليا ٿي هٿائين ته هو فون بند
ڪري هلي وئي هئي .

"اڏي غزاله فون ڪٿي آهي ته " هو جهجهڪندي ، ڪچن جي در کان ٿي
ماءُ کي ٻڌائڻ لڳي .

"ها ، شڪر آهي ، ايترو به خيال ته ٿيس " (طنز مان)

"مون کي ته جيئري ئي ماري ڇڏيو آهي اولاد . وش پڇي ته گاسليٽ هاري ،
تيلي ڏئي ، آجي ٿي وڃان هن دنيا ۽ زندگي جي پل پل جي عذابن کان . " هن
نيلو جي ڳالهه اڌ ۾ ڪٽيندي ، سمجهندي چيو . نيلو کي لڳو اهو جملو رڳو
غزاله لڌ ئي نه هو .

"تو ڇو ايندي دير ڪٿي ؟" رڻي سان منھن تان پگهر اڳهندي ، ٿڌي ٿيڻ جي
ناڪام ڪوشش ڪندي پڇيس ٿي .

"ليبارٽريءَ ۾ ئي ڪجهه دير ٿي وئي ، پيو ته اڄ ٽرينڪ به ڪجهه وڌيڪ هئي
نه ان لڌ " پهريون دفعو ماءُ سان آيدو وڏو ڪوڙ هڻندي کيس لڳو هو ڇڻ
سندس مغز پٺو اٿيون کائڻ لڳو هو .

"توهان کي ڇاهي ، هتي جيڪي مان اڪيلي اڪيلي پئي ٿي پوڳيان ... ڇا
ڇيو غزاله ؟" ڄاڻئين به ٿي ته غزاله ڇا چيو هوندو پر غصي جو زهر پيشندي ،
ڳالهه جو رخ مٽائيندي چوڻ لڳي .

"رات نه ايندي شايد ڪو ڪم اٿس . " نيلو فرج مان پاڻيءَ جو گلاس
پريندي چيو .

"ڪم اٿس " (طنز مان) نه ڄمي اهڙو اولاد ته هڪ سور ته هجي نه ، خبر
اٿئي ڇا ٿي چوي ... ؟

"ڇا ؟" پاڻيءَ جي ڍڪ کي زوريءَ ڳيت ڏيندي حيران ٿيندي ٿي چوي .
جنهن فرم ۾ ڪم ٿي ڪري ، ان جي مالڪ سان شادي ڪرڻ تي چاهي .
"ڇا ؟" پر پاڻ ٿي ته ان ڏينهن چوي پئي ته بابا جڏو آهي ، مخلص ، شفيق
...

"مخلص ... (ٿٽو ساه پريندي) ڏٺو پيو آهي دنيا جو خلوص به ، هاڻ ته هڪ
تي ٿي بيٺي آهي ، مون کي ته ڪا ڳالهه سمجهه ۾ ڪونه ٿي اچي . " مائٽس مٿي

کي هٿ ڏئي ، استول تي ويهي رهي هئي .
 ڪال بيل جي آواز تي نيلو ٻاهر نڪري وئي .
 " هيٺئين فلٽ جو چوڪرو کڻي آيو آهي . " نيلو منائڻيءَ جو پيڪيٽ ميز تي
 رکندي ، سواله نظرن سان ماءُ ڏي ڏسندي چيو .
 " ها ڏيءَ جي شادي هين ٽيون ڏينهن ، پاڻ ويڃاري دعوت به ڏئي وئي ، پر مون
 پر هيٺ لهڻ جي همت ڪونهي ، توهان پئي گهر ۾ ڪو نه هئو ، ڪير وڃين ها ؟

" ڪنهن جي عظميٰ جي شادي ٿي آهي ؟ " نيلو منائڻيءَ جو پيڪيٽ کوليندي
 چيو .

" ٻيون نمبر ڪهڙي عظميٰ آهي ؟ چيائين پئي پئي نمبر جي شادي آهي ، پهرين
 ته پريٽيل اٿس . " مائٽس ياد ڪندي چيو . " ڪڏهن رات جو ئي وقت ڪڍي وڃي
 مبارڪ ڏئي اچجان مان ته آهيان لاچار نه ته شاديءَ ۾ نه وڃان ها ، چڱو شغل
 ڪيو هين . " مائٽس اٿندي ، کيس تاڪيد ڪندي اندر ويئي .

اڄ جمعو هو . غزاله کي ٽيون ڏينهن به گذري ويو هو ، پر هوءَ اڃان نه آئي هئي .
 مائٽس جو ته هڻ ڪاٺڻ پيئڻ وه ٿي ويو هو . نيلو کي هاڻ تسليءَ جا سڀئي لفظ
 بي وزن محسوس ٿيڻ لڳا هئا ، ان لئه خاموشيءَ سان ڪڏهن ڪال بيل جو ته
 ڪڏهن تبلي فون جي رنگ جو انتظار پئي ڪيائين .
 جمعي جي ڏينهن ئي کيس گهرجي صفائيءَ وغيره جو موقعو ملندو هو . مائٽس
 جي ته طبيعت خراب هئي رات کان ، هينئر به تبليٽ وٺيو ، نرڙ کي ٻار ٿڌو
 ڪمبل وجهيو ، سهي پئي هئي .

۽ نيلو صفائيءَ ۾ مڪن هئي ، پلنگن جون چادرون ، صوفا بيڪ ، ڪشن
 ڪور ، اٺن ڏينهن جا ڪپڙا ، ڌوئي واندي ٿي . سامان سادو ۽ پراڻو ئي سهي پر
 گهر وارن جو ٿورو ئي توجهه منجهس ساھ وجهي ڇڏيندو آهي . ۽ هر ائين
 پندرهين ڏينهن ائين ٿيندو هو . نيلو هڻ هٿان ڪري ، ٻين ٽين بهي مس وڃي
 واندي ٿيندي هئي .

اڄ به جڏهن هوءَ تڙ ڪري ٻاهر آئي ته ڊرائنگ روم مان ايندڙ آواز کيس بيٺي نه
 ڏٺو . نوال مٿي تان لاهي ، ان سان وار اڳهندي ، هوءَ دروازي وٽ پهتي ته
 ڏٺائين غزاله دريءَ کي پني ڏيو بيٺي هئي . مائٽس هار ايل جواڙيءَ جيان ساڻي
 ساڻي صوفا تي ويئي هئي . کيس پورو پورو احساس هو ته گهر ڇڏي ويندڙ
 چوڪرين جو انجام ڇا ٿيندو آهي هن کي سمجهه ۾ نٿي آيو ته آخر ڪهڙو
 طريقو ڪار اختيار ڪري ، جيئن غزاله جي خردماغ ۾ ڪا عقل جي ڳالهه
 پنهنجي جڳهه ٺاهي سگهي .

هوءَ پنهنجا مثال ڏئي ڏئي ٽڪجي پئي هئس ، الڳي ڪيترا دفعا ماضيءَ کان
 حال تائين پهچندي ، ڏنل غلطي ۽ ايڏائين ٻايت ٻڌايو هئائينس . پر هوءَ جو ه

معموليء کان معمولي ڳالهه تي به ضد ڪري پيهندڙ ۽ هميشه پنهنجي ڳالهه کي اڳتي ڪرائيندڙ هئي، سا هيٺئر ڪيئن ٿي پنهنجي ڳالهه تان لهي سگهي. ۽ نيٺ ماڻس ٽڪجي خاموش ٿي وئي هئي. پاڻ به ته اهڙي ئي انڌ جو شڪار ٿي، پنهنجي پيرن تي پاڻ ئي ڪهاڙو هڻي اٿي هئي نه. هوءَ به ان سڌيءَ طرح سندس نقش قدم تي هلي رهي هئي. فرق وڳو ايترو هو ته هن تي محبت جو اند سوار هوءَ غزاله جي فيصلي ۾ محبت کان وڌيڪ دولت اثر انداز هئي.

”ادي، تون ته الاهي مٿجورڙ سمجهندي آهين پاڻ کي پوءِ هيءُ... هي سڀ ڇا هي؟“ نيلو ذري گهٽ روئندي چيو.

”ها، مان مٿجورڙ آهيان، ان لئه مان پنهنجي حق ۾ جيڪو بهتر سمجهيو آهي، اهو ئي ڪيو آهي. توهان منهنجو ساٿ ڏيو، چاهي نه ڏيو، مون کي ڪنهن به صورت ۾ پنهنجو فيصلو بدلائڻو ناهي.“ هوءَ فيصله ڪن انداز ۾ چوندي، سينڊل کي معمول کان وڌيڪ کڙڪائيندي، تيزيءَ سان ٻاهر نڪري وئي. نيلو جي هٿن ۾ جهليل، وارن مان ٽمندڙ پاڻيءَ جي ٽيپن سان، آڻو ٿي ويل ٽوال، گائٽس ڇڏائجي هيٺ وڃي پٽ تي پيو هو. تنهن پل، کيس سامهون صوفا تي شانت ٿي ويل ماءُ جو وجود به، ائين آڻو ٿي هيٺ ڪري پيل ٽوال جيان لڳو هو. جنهن کي زندگيءَ جي دڪن ٽپيو ٽپيو ڪري آڻو ڪري ڇڏيو هو. جيڪو هاڻ ڪنهن جي آڻا اڳهڻ بجاءِ، جنهن به هٿ ۾ ويو ٿي، ان کي پهريون کان به وڌيڪ آڻو ڪري ٿي ڇڏيائين.

هوءَ هوريان هوريان هلندي، اچي ماءُ جي ڀر ۾ ويئي. ائين پيو لڳيس، گهر مان گهڻو ڪجهه هليو وڃڻ کان پوءِ، لفظ به سندس من گهر مان جلاوطن ٿي ويا هئا.

هن ماءُ جي بخار کان پڙندڙ، گوڏن تي رکيل سندس تاندين جهڙن هٿن تي پنهنجو ڪنڌ رکي ڇڏيو. ماڻس، جيڪا شانت لڳي پئي هئي. تنهن ۾ هن جي ٿڌن ٿڌن آڻن وارن ٿوري موومينٽ آندي. نيلو ڪنڌ مٿي ڪري، ماءُ جي چاهي ۾ ٻاهر ڀريو، جتي کيس سواءِ قبرستان جهڙي ويرانيءَ جي ٻيو ڪجهه به ڏسڻ ۾ نه آيو. سندس خالي خالي اکين ۾ چڻ هڪ ئي سوال رهجي ويو هجي ته!

”هڪ ڪار کان پوءِ وري جيت جي اميد تحت انسان پاڻ کي کڻي وٺندو آهي. پر ڪن ماڻهن جي قسمت ۾ ڇڙو هار ٿي ڇو هوندي آهي؟ جيت جو لفظ پلجي به ڏانهن ناهي ايندو، هارائيندا ئي رهندا آهن.“ عمر ڀر. پوءِ به جيون جي جوا ۾ پنهنجي سڄي پونجي رکڻ لئه تيار هوندا آهن، بغير ڪنهن آس جي، بغير ڪنهن اميد جي، ڇا.... صرف ۽ صرف هارائڻ لئه....!!“

نيلو سڄو ڏينهن ماءُ جي دل وندرائڻ جي ناڪام ڪوشش ڪندي رهي هئي. الماڙيءَ مان سڀ پراڻا، نوان البم کڻي اچي آڏو رکيا هئاسين. جن ۾ ماڻس ۽ پئس جا گڏ نڪتل ڪئي بليڪ اينڊ وائيت فوٽو هيا، گهر ۾ نڪتل، گهر کان

ٻاهر وٺڻ ۽ گلن جي سنگت ۾ نڪتل ، ڪياماڙيءَ جي ، جهلن سان سينگاريل لالچ ۾ نڪتل ، سمنڊ ڪناري ، ڊڪندي نڪتل ، اٺ تي نڪتل ، اٺ تي نڪتل . ماڻس جي فوتوءَ کي ڏسندي نيلو کلڻ لڳي هئي ۽ ماءُ کي به ڏيکاري زوريءَ ڪلاڪن جي ڪوشش ڪندي رهي هئي ، جنهن ۾ هن جا خوفناڪا ۽ هيسيل هراسيل تاثرات ڪيميرا جي اک کان لڪي نه سگهيا هئا .

سندن ننڍپڻ کان وٺي وڏپڻ تائين جا انيڪ فوتو هئا . نيلو کي فوتن جا البم به ماضيءَ کان حال تائين جي مڪمل تصوير جي ڪهاڻي لڳا هئا .

ماڻس هڪ فوتو ڏسندي ، جنهن ۾ هو پئي هٿ هٿ ۾ ڏئي بيٺا هئا . سندس هنج تي نيلو (جيڪا ستن اٺن مهينن جي مس ٿي لڳي) آهي ، اشارو ۽ غزاله به بلڪل ننڍڙا ، سندن آڏو بيٺا آهن . ڏسي ٿڌو ساھ ڀري ، البمن جي ڏير کي ڀرتي هڻائي اکين کي ٻانهن ڏئي سمهي ٿي پوي . کيس پنهنجو مٿو پهرين جي بنسبت وڌيڪ پاري ٿو محسوس ٿئي . نيلو البم هڻائي ، کيس صحيح طرح سمجهڻ جي تلقين ڪندي ، سندس لٽ چانهه ٺاهڻ هلي ٿي وڃي . ماءُ کي چانهه سان گوري کارائي ، ڪمبل وجهي لاکيٽ بند ڪري هلي ٿي وڃي .

نيلو سڄو ڏينهن ماءُ جي دل وندرائيندي ، پنهنجي ڪيفيت کي لڪائيندي گذاريو هو ، پر رات رات جو کيس ائين ٿي محسوس ٿيو ، جڏهن صدين کان سندس اکين جي ڳولين جو ڊگ ڏٺو ٿي نه هجي . اڪٽ سويچون ، ڪنهن ضدي ٻار جيان سندس من ڌرتيءَ تي چڙيون هڻنديون رهيون هيون .

” ڇا هٿ ڳهرجي ؟...“

ڪجهه به سمجهه ۾ نٿي آيس .

پئي ڏينهن صبح جو اٿي ته ، راتوڪو اوجاڳو سندس اکين ۾ ۽ اکين ٻاهران ڪيئي اداس رنگ ڇڏي ويو هو . کيس من تي بوجھ به محسوس ٿي رهيو هو . ان لٽ اسڪول نه وڃڻ جو فيصلو ڪري ، اسڪول ۽ ليبارٽريءَ فون ڪري ، پنهنجي نه اچي سگهڻ جي مجبوري ٻڌائي ڇڏي . من ۾ آيس ته امتياز ڏي فون ڪري ، جنهن جون پر لطف ڳالهائون ، سندس مونجهه کي ضرور گهٽائين ها . پر پوءِ سوچيائين ، هو اسڪول نه وڃڻ جو سبب پڇندو ، پريشان ٿيندو ، ان لٽ فون جو ارادو ترڪ ڪري ، ڪنيل ويسور رکي ڇڏيائين .

ماڻس جو بخارا اڃا نه تٽو هو . هوءَ سمهي پئي هئي ۽ نيلو به ڀر ۾ پيل پنهنجي پلنگ تي آهلي پئي هئي . سوچڻ جا سلسلا پاڻ مرادو الاڻي ڪٿان کان شروع ٿي ، ڪٿي ختم ٿي ٿي ويا . ائين ٿي لڳس ، جڏهن وقت جي پيرن تي اوجھتو فالج ڪريو هجي ۽ هو چرڻ پوڻ کان عاجز ٿي هڪ هنڌ رڪجي ويو هجي . شديد بوريٽ محسوس ٿيڻ لڳي هئس . وهائي جي ڀر ۾ رکيل ناول ڪٿي ، نشاني پيل صفحي وٽان کولي ، پڙهڻ ٿي لڳي . ٻي ٽي ستون پڙهي ، بند ڪري رکي ٿي ڇڏي . ڪنهن به شئي ۾ مزو نه پئي آيس ، اتي بالڪونيءَ ۾ اچي بيٺي ، پراڄ کيس چٽيءَ طرح محسوس ٿيو ته اندر جو سٺائو ، ڪيئن نه ٻاهر جي ڀرورونق

دنيا تي به چائنجهي ويندو آهي. چند گهڙيون بيهي، وري اندر هلي آئي، تي وي کوليائين، خبرون پئي هليون. بند ڪري ڇڏيائين، جو نئي چاهيائين ته اڃا به وڌيڪ پنهنجي پریشاني ۾ اضافو ڪري. فون جي رنگ تي چرڪي، اڳتي وڌي، رسيور کنيائين. پريان زرين هئي.

زرين سان ڪڏهن ڪڏهن فون تي ملاقات ٿيندي رهندي هئس، اڄ زرين جي آواز ۾ پهريون جهڙي شوخي ۽ شائستگي نه ڏسي پڇيو هئائين. "چا ڳالهه آهي زرين ڪجهه منجهيل منجهيل ٿي لڳين، ليڪ ته آهين؟" "بس نيلو، جڏهن وقت بدلجڻ لڳندو آهي ته انسان آٽو ميٽيڪلي بدلجي ويندو آهي." زرين ٿڌو ساه کڻندي چيو هو ۽ نيلو کي پنهنجي ڪنن تي يقين نه ٿي آيو ته چا انهن، انهيءَ زرين جو ئي آواز ٻڌو هو، جنهن ڪڏهن به سنجيده ٿيڻ ۽ منجهڻ سکيو ئي نه هو! "خير ته آهي نه، ائين چو پئي ڳالهائين؟" نيلو کان پنهنجي پریشاني وسري وئي هئي.

"ها... خير ئي آهي بس....."

"معاملو چا آهي آخر؟"

"اڄ تون ليبارٽريءَ نه وئي هئين؟ شايد."

"نہ اصل امان جي طبيعت ليڪ ناهي، ان لڌ اڄ آف ڪيو هير."

"ها، مان پهريون اڏانهن فون ڪئي، خير پئي ته نه وئي آهين، ان لڌ هتي ڪير، سپاڻي ويندين؟"

"ها، ڏسان جي امان جي طبيعت صحيح هوندي ته ضرور ويندو."

"بقول تنهنجي ته توکي هڪ وڏي پيڻ ۾ ته آهي نه؟" پاڻ ۾ فري هوندي به هڪ ٻئي جي ذاتيات کان اڏ واقف هيون. سندن گفتگو پڙهائيءَ تان هئي، چڙو سندن ذات يا دوستين بابت ڳالهائڻ تائين ئي محدود هوندي هئي.

"ها پراها... اڄ ڪلهه اتي ناهي" نيلو کي پنهنجي زبان تارون سان وڇوندي محسوس ٿي هئي.

"منهنجو مطلب هو، آنتيءَ جي تيمارداري اها به ڪري سگهي پئي، خير... جي تون سپاڻي ليبارٽريءَ وڃين ته مان اتي تو وٽ اچان."

"ها، ها پلي اچجان، ڪو خاص ڪم آهي؟"

"ڪم.... ته ڪو خاص ڪونهي، بس ڪجهه دل جو غبار هلڪو ڪرڻو هو، فون تي ته سڀ ڳالهيون نٿيون ٿي سگهن."

"هتي هلي اچ نه."

"ضرور اچان ها، پر تون ويٺي ۾ ته الاهي پري آهين نه، ليبارٽريءَ صحيح ٿيندو، اتان ڪنهن ڪيفي يا پارڪ ۾ هليا هلنداسين. تنهنجي گهر فرست

ٽائيم اچڻ، سو به هيئن اپ سٽ ٿي، سٺو نه لڳندو. ”زرين معذرت واري انداز ۾ چيو.

”تو ته يار، مون کي به اپ سٽ ڪري ڇڏيو آهي، ڪجهه به ڄاڻڻ کان سواءِ ئي

جڏهن ته هوء پاڻ کائنس وڌيڪ اپ سٽ هئي. فون بند ڪرڻ کان پوءِ نيلو ڪافي دير، زرین جي معاملي تي سوچڻ لڳي ته ڇا ٿيو هوندو... ڪٿي امتياز ته ڪا گز پڙ ناهي ڪري ڇڏي. زرین هونء ته ڪڏهن به پنهنجي ذاتي ڳالهين ۾ کيس ناهي شريڪ ڪيو. اڄ ڪهڙي ڳالهه ٿي سگهي ٿي، جا هوء سائنس ئي ڪرڻ چاهيندي هجي. ٿي سگهي ٿو ٻي ڪنهن دوست ۾ اعتماد نظر نه آيو هجي.

ٻئي ڏينهن ماڻس جي ڪجهه طبيعت ٺيڪ هئي، اسڪول جي اڄ به موڪل ڪئي هئائين، پر ليبارٽريءَ ۾ جيئن ته چڙو ٿي ڪلاڪ ويهڻو پوندو هئس، ان لٽه سامهون واري فليٽ ۾ رهندڙ تبسم کي ماءُ جي ڀارت ڪري هيٺ لهي ويئي هئي.

کيس اُٿي ڪلاڪ مس ٿيو هو جو پري کان زرین کي ايندو ڏٺائين. زرین کي به ٽي منٽ ترسڻ جي لاءِ ڄڻي، ڪم نٿا ٿي، ٻي رسيپشنسٽ تي باقي رهيل ڪم ڇڏي، اٿي. اڄ اتفاق سان رش به نه هئي زرین کي الاهي ڏينهن کان پوءِ ڏٺو هئائين، ان لٽه ٻئي انتهائي پاپوه سان مليون.

”ڏاڍي ٿلهي ٿي وئي آهين، ويهي کائڻ جو اثر آهي يا ڪا خوشي.....؟“ تيلو زرین جي ٻانهن ۾ هٿ وجهندي گلندي ٿو ڪيندي چيس.

”ڇڏ يار، خوشي وري ڇا جي، بس کائڻ ۾ لاپرواهه ٿي وئي آهين، نه ته پريشانين ته اهڙو گهيرو ڪيو آهي جو.....“

”ڪهڙي پريشاني زرین.... آٺيلو هلندي هلندي پڇيس.

”بيجه ڪٿي ويهون ته سڀ ڪجهه ٻڌايانءِ ٿي.“

”سامهون ڪيفي ۾ هلون؟“

”نه يار، الاهي ماڻهن وچ ۾ ڪٿي ڳالهائڻ ٿيندو؟“

”روڊ جي پاسي سائيڊ واري پارڪ ۾ ٿا هلون.“

”ٻينچ تي ويهيندي ئي نيلو پڇيو هئس، هاڻي ٻڌاءِ ڇا ڳالهه آهي؟“

”ننڍيڻ ڪيڏو نه خوبصورت ٿيندو آهي.....“ زرین سامهون ڪيڏندڙ ٻارن کي ڪيڏندي، خوش ٿيندي ڏسي اداسيءَ مان چيو.

”واقعي....“ تيلو ٿٽو ساهه پري، شايد پنهنجو ننڍيڻ ياد ڪري، (جيڪو ايندو خوشگوار ته نه گذريو هئس پر پوءِ به لاپرواهيءَ جا ڏينهن ته هوندا آهن.) زرین جي تائيد ڪئي.

”آءُ انسان ۾ جيئن شعور ايندو آهي، جيئن سمجهه وڌندي آهي، تيئن خواهشن جي من ۾ ويٺل گهڻائي، کيس ڪيڏو نه بدلائي ڇڏيندي آهي، خواهشن جي

حصول لڻ هو ايتو ته پري نڪري ويندو آهي، جو کيس اهي به نظر ناهن ايندا، جيڪي کيس چاهيندا آهن، پيار ڪندا آهن. "زين سامهون ڏسڻ جي ڌنڌلڪي ۾ ڪو مائجندڙ گلن ڏي ڏسندي چيو. "انسان جو ٿيو."

"ها نيلو انسان ته عورت به هوندي آهي، پر جيئن جلد مرد بدلجي ويندو آهي، عورت ناهي بدلجي سگهندي بلڪه بدلي ٿي ناهي. هو ته پيار جي بکي هوندي آهي، مرد جو ٿورو ئي توجهه ڄڻ ته منجهس پڙ وجهي ڇڏيندو آهي." مرد..... هميشه کيڏندو رهندو آهي، عورت جي جذبات سان. هميشه پنهنجي برتري قائم رکڻ جي لڻ عورت کي ڪمٽريءَ ۾ مبتلا ڪندو رهيو آهي. رشتن جي زنجير ۾ جڪڙي هميشه کيس ڍوڪا ٿي ڏيندو رهيو آهي. پيءُ هجي، پيءُ هجي، مڙس هجي يا پٽ هجي، هر رشتي کي هن صرف هڪ ڍال سمجهي ٿي استعمال ڪيو آهي."

"پرايلر ڇا هي زين.....؟" نيلو زين کي حد کان وڌيڪ جذباتي ٿيندو ڏسي کانئس پڇي ورتو.

"بابا جو رويو اسان سان هميشه ڪنهن حاڪم جيان ئي رهيو آهي. حڪم ۽ صرف حڪم ڏيندڙ. پر اسان سندس ان رويي جا عادي هئاسين، اها نيجرل ڳالهه آهي ته ننڍپڻ کان وٺي جن طبيعتن جي ماڻهن سان اسان جو واسطو پوندو آهي، پوءِ انهن جون طبيعتون، عادتون اسان کي وڻن نه وڻن، پر پوءِ به سڀ ڪجهه ايڪسپيٽ ڪري وٺندا آهيون، پر جڏهن انهن ۾ اڃا به ڪا بدتر چينج اچي ته غراب ته لڳندو ئي آهي نه، امان جو ته بي بي لو (B/p) ٿي ويو آ، جڏهن کان خبر پئي اٿس. "ڪهڙي خبر.....؟"

"پوري طرح شوٽ ٿي ناهي پر ڪن ماڻهن ٻڌايو آهي ته بابا.... شادي ڪري ڇڏي آهي."

"پوءِ.....؟" نيلو گهٻراهت مان چيو.

"اهو تخير ٿينشن آهي ئي، پر وڌيڪ پريشان ادا امتياز ڪري ڇڏيو آهي" نيلو چرڪي وئي "ڪنهن جي احساسن جو خيال ئي ڪونهيس. امان ايتري پريشان آهي، ان جي پريشاني گهٽائڻ بجاءِ وڌائي ڇڏي اٿائين. نه ڪنهن جي ٻڌي توهه سمجهي ٿو." زين پنهنجي نوع ۾ چوندي رهي.

"چه..... ڇا ٿو چوي؟" نيلو خشڪ چپن تي زبان ڦيري، نڙيءَ ۾ اٽڪيل ڪاشم هيٺ لاهيندي، مس چئي سگهي.

"تو منهنجي ڪزن هما ڏٺي آهي نه؟"

"هما.....؟" سوچي ٿي.

"اسان ئي ڪلاس ۾ نه هوندي هئي، سنهڙي سنهڙي "زين ياد ٿي ڏياري.

"ها، ا... هو جيڪا گهڻو ڪري تنهنجي ڪمپنيءَ ۾ رهڻ چاهيندي هئي.

جنهن کي تون ڪجهه جي پوڻي "چوندي هئين". ڇا ٿيو اهي انهي کي؟ نيلو پڇيس.

"ها، اها ئي" ڪجهه جي پوڻي "..... سڀ ڇوڪريون ڪجهه جون پوڻيون ته

هونديون آهن، بي وجود، بي وزن، جيڏانهن ڦوڪ ڏين، اوڏانهن اڏامي ويندڙ، تيز هوا ۾ ته پنهنجو توازن قائم نه رکي سگهن پر هٿن جي هڪ ۾ به وڪرجي وڃن. نتي پوندڙ، وڪري ويندڙ..... ڪجهه جون نازڪ ۽ نه ڏسڻ ۾ ايندڙ پوڻيون.....

"اڄ ڇا رڳو فلسفي سان پيٽ پريندين؟" سافٽ ڊرنڪ جي پيڪيٽ ۾ استرا وجهندي کيس ڏيندي توکيس ٿي.

"يار، ڪجهه ٻڌاءِ بلڪ سٺي سنڌي ۾ ٻڌاءِ آخر مسئلو آهي ڪهڙو؟" نيلو کي الجھن ٿيڻ لڳي هئي.

"نيلو تو ڪڏهن محبت ڪئي آهي؟"

"ر..... ر..... مان.....!!" نيلو، زرين جي اوچتي سوال تي ٻوڪلاڻجي وئي هئي.

"اسان جي معاشري ۾ جڏهن ڪنهن ڇوڪريءَ جي من ڌرتيءَ تي محبت جو ٻوٽو ڦٽڻ لڳندو آهي، تڏهن هوءَ مٿس ڪيئي مصلحتن جا تهه وجهي کيس ڍڪيندي رهندي آهي، سماج جي غلط رستن جي پوک کان، ماڻهن جي گندي سوچ جي ڍڄ کان ۽ پنهنجي انا جي مجروح ٿيڻ جي خوف کان. هوءَ پنهنجي احساسن کي، بيرنگي لفافي ۾ بند ڪري، پنهنجي وجود جي ڪنهن سيڪريٽ پاڪيٽ ۾ لڪائي رکي ڇڏيندي آهي. ڪنهن به لفافي تي ٽڪلي لڳائي پوسٽ ناهي ڪري سگهندي، ان اميد تحت ته "هو" ڪنهن نه ڪنهن ڏينهن پاڻ ٿي اچي، لفافي جا لٽيبل چپ کولي، ان ۾ اندر لڪل تحرير پڙهندو..... پر..... پر..... ڪيئي وجود ان لفافي کي پنهنجي سيڪريٽ پاڪيٽ ۾ لڪائي، لڪائي، وقت جي طوفان جي نظر ٽٽي ويندا آهن. ڪوبه انهن لفافن ۾ اندر لڪل تحريرن کي پڙهڻ وارو ناهي ايندو. جي ايندو به آهي ته اجنئين جيان، ڪنهن واد وٺندڙ وانهڙو جيان چپ چاپ گذري ويندو آهي. ۽ بند لفافو، سڄي عمر نڌي رهجي ويندو آهي. ڪيڏي تريچڪ لائي آهي، مشرقيت جي ڇادر ۾ وڙهيل اسان ڇوڪرين جي به." زرين، نيلو جي جواب کان اڳ ئي پاڻ چونڊ رهي هئي.

"اهو ڪير آهي زرين؟" نيلو نهايت همدردي ۽ پنهنجائپ مان، زرين جو سندس معاملو سمجهي پڇيو هئس.

"اهو نه پر اها."

"ڇا مطلب؟"

"مطلب ائين آهي ته هماري بند لفافي کي ادا امتياز کولڻ لڙ تيار ٿي نهي،

حالاتڪ ان پر لڪل تحرير لاءِ جيڪا مَس استعمال ڪئي وئي آهي، سا منهنجي آهي.“
”آسانيءَ سان چو نه ٿي ڳالهائي سگهين؟“ تيلو کي لڳو هو، سامهون ڦرڻيءَ

تي ڦرندڙ ٻارن سان گڏ ٿي چڻ هوءَ به ويئي آهي، جنهن جي چوڌاري ڌرتي ڦرڻ لڳي هئي.

”منهنجو مطلب آهي ته مان ٿي هئا جي احساسن کي پاڻي ڏيندي رهندي هئس، هن جو حوصلو وڌائيندي رهندي هئس. ادا امتياز پاران کيس پنهنجا گهڙيل ننڍڙا ننڍڙا جملا چئي، سندس دل خوش ڪندي هئس. اصل ۾ ڇا آهي ته، هئا ۽ ادا امتياز جي ننڍپڻ کان وٺي نسبت طئه ٿيل آهي. اهو سڀ تڏهن ٿيو هو، جڏهن اسان سڀ ڳوٺ رهندا هئاسين. هئا سان منهنجو ڊپل رشتو آهي، هوءَ رشتي ۾ منهنجي سئوٽ به ٿئي ته ماسات به. ۽ امان جي اڪيلي پائيجي هئڻ ڪري وڌ ۾ وڌ خواهش هئي ته اها ئي سندس ننهن به بڻجي. پر ڇا هيو ڪجهه آهي، ٿيندو ڪجهه آهي. ملڪيت ۽ سياست جو نانگ جڏهن محبت کي ڏنگي وجهي ته پوءِ اها محبت ڪڏهن به پنهنجو توازن برقرار ناهي رکي سگهندي. اسان جا خاندان هڪ ٻئي جا جگري دشمن بڻجي پيا هئا ۽ ائين اسان هيڏي هليا آياسين. ڪافي سال ٿي ويا آهن هڪ ٻئي جو منهن ڏئي. امان سدائين پيڻ جي ڏک ۾ پئي ڳوڙها ڳاڙيندي هئي ۽ هاڻ ڪجهه عرصي کان هو به هتي هليا آيا آهن. هئا کي پنهنجي ڪاليج ۾ ڏسي نه پڇ مون کي ڪيڏي خوشي ٿي هئي. اسان ٻئي ڪاليج جي حد تائين ئي ملنديون رهيون هيوسين، جو اختلاف ٿڌا ضرور ٿيا هئا، پر ختم نه ٿيا هئا. مان گهر ۾ به هئا جي ٻاري ۾ ڳالهائون ڪندي هئس. امان ته بهي چين ٿي پوندي هئي ته وٺي اچينس ڪنهن بهاني سان ته مان ملاس ۽ هڪ دفعو موقعو ملي به ويو. هاڻ منهنجو مقصد هيو، ادا ۽ هئا کي هڪ ٻئي جي ويجهو آڻڻ جو. مان ضد ڪري ادا کي چوندي هئس ته ڪاليج ڇڏي اچي، يا وٺڻ اچي، هو شروع ۾ ته نه مڃيندو هو پر پوءِ بنا اعتراض جي ايندو هو. مان کيس هئا ڏيکاري به هئي، پر خبر اٿئي نيلو، ڪيڏي ٿريجي ٿي وئي آهي اسان سان، ادا منهنجو پير رکي مون کي ڪاليج ڇڏڻ، وٺڻ ته ايندو هو، پر جيڪو منظر مان کيس ڏيکارڻ لاءِ، اهو سڄو منصوبو جوڙيو هو، سندس نظرون ان منظر تي پوڻ بجاءِ، ڪنهن ٻئي منظر کي پنهنجو مرڪز بنائي چڪيون آهن.“ هن ساھ کڻي وري ڳالهائو.

”سڀ ڪجهه ٺيڪ ٿي ويو آهي، سراج پنهنجي خاندان سان ڪيڏي ڏينهن کان مهاڏو اٽڪائي، نيٺ سڀني کي مڃايو اٿائين. جڏهن سڀ ڪجهه صحيح ٿي ويو آهي ته هاڻي ادا امتياز پڻ ڪيڏي پيو آهي. ادا امتياز لاءِ ته اسان کي اها توقع ئي ڪونه هئي ته هو ائين ڪندو. سڀني کي اها ئي خبر هئي ته هو به هئا کي چاهي ٿو، پر.....“

"سراج ڪير....؟" نيلو جو آواز ڄڻ پاڻال مان آيو هو.
 "سراج، هما جو پيءُ آهي ۽ سراج ۽ مان"
 "اوھ اڃا .." نيلو سمجھندي چيو.

"نيلو نيلو هما ادا امتياز کان سواءِ جي نه سگھندي. هن جنهن کي شعور جي پهرين حدن کان وٺي پنهنجي من ۾ ويهاريو آهي، تنهن کي ڪيئن هڪدم ڪڍي ڦٽي ڪري سگھندي؟ ۽ سراج ۽ مان هڪ ٻئي کان الڳ ٿيڻ جو تصور به نٿا ڪري سگھون. جي هما ۽ ادا امتياز جو ملاپ نه ٿيو ته اسان جو به ڪڏهن نه ٿيندو، جو اسان جي قدامت پسند خاندانن جي اهو انا جو سوال ٿي پوندو جي ... سراج ۽ مان هڪ ٻئي کان جدا ڪيا وياسين ته اسان هڪ ٻيل به زنده رهي نه سگھنداسين، مري وينداسين، ختم ٿي وينداسين....." زرين جو گلو گھٽجي ويو هو ۽ هوءَ سدڪڻ لڳي هئي.

"پليز زرين ... اهو چاهي، ائين دل ٽورڻي هاري آهي."
 ڪنهن نئي ڇاتو ته هن کي دلداري ڏيندڙ، پاڻ ئي پنهنجي هار تي، من ئي من ۾ مائر ڪرڻ چاهيو پئي.

"پليز، نيلو تون ڪجهه ڪر تون ادا امتياز کي سمجھاءِ. هيءُ ئي آخري چانس آهي. جي هاڻي اسان جا ورهين کان جدا ٿيل خاندان نه گڏ ٿيا ته پوءِ ڪڏهن به گڏجي نه سگھندا. ۽ هيل رڳو خاندان نه ٿيندا، پر ڪيتريون ئي دليون به ٽٽنديون، رتو ڇاڻ ٿينديون پليز نيلو تون ڪجهه ڪر."

"م..... ما..... آن.....!!!!" نيلو مس چئي سگھي ۽ زرين جي ذهانت تي حيران ٿي وئي ته ڪيئن نه ان سڌي طرح کيس سڀ ڪجهه سمجھائي ۽ چئي وئي هئي!

رستي ۾ ايندي، نيلو کي لڳو هو، ڄڻ سڀ رستا طوفاني، سامونڊي لهرون هجن، جيڪي کيس پنهنجي ٻانهن ۾ جڪڙ لڻ ڏئيون هجن، سڀ عمارتون واڳون، جيان وات پٽينديون پاسيون هئس. هر ايندڙ ويندڙ ماڻهو کيس آدم خور لڳو هو، جيڪو پنهنجي ڊگھن ننهن سان ماس ماس ڪوري ڪڍي کائڻ چاهيندو هجي، هن جي جسم جو سڄو رت پي وڃڻ چاهيندو هجي.

ڪمري جو آهستي در کوليائين، انهي خيال سان ته متان ماڻس نند پئي هجي ۽ کڙڪي تي جاڳي پئي. سامهون ڪرسيءَ تي تبسم ويٺي هئي، پریشان پریشان، هن کي ڏسي ڄڻ اطمینان اچي ويو هئس، چهری تي .

"آنتيءَ جي ڪافي ٽائيمر کان طبيعت ٻکڙي وئي آهي... مان تنهنجي ويندي ٿي اچي وئي هيم. ڏاڍي حالت خراب هئس، توڙي ليبارٽريءَ فون ڪئي پر اتان جواب مليو ته تون سویر نڪري چڪي آهين. ڪجهه سمجھ ۾ نه پئي آيو. سامهون واري ڊاڪٽر کي گڏو وٺي آيو، ان جي انجيڪشن کان پوءِ ڪجهه آرام آيو اٿس."

تبسم جو شڪريو ادا ڪري، هوءَ ماءُ جي پيرن وٽ ويهي، سندس تنگن تي جهڪي وئي هئي ۽ سڌڪڻ لڳي هئي، هر ڳوڙهي پنهنجو پنهنجو درد تي بيان ڪيو، پنهنجي پنهنجي وارتا تي ٻڌائي.

ٻه ڏينهن مسلسل ماڻس تي غشي طاري رهي. نيلو پئي ڏينهن اسڪول توڙي ليبارٽريءَ نه وئي. ٽئين ڏينهن ماڻس جي ڪجهه طبيعت صحيح ٿي ته هن سوچيو اڃا اسڪول ۽ ليبارٽريءَ وڃي. هفتي جي موڪل وٺي اچي ۽ چڱيءَ ريت ماءُ جي تيماداري ڪري، ڪنهن سٺي ڊاڪٽر کي ڏيکاري.

اڃا به تبسم کي ماءُ جي تاڪيد ڪري پاڻ هلي وئي هئي. تن چئن ڏينهن کان امتياز سان ٻه ملاقات نه ٿي هئس. زرين جون ڳالهيون هر گهڙيءَ هر ڀل هڻوڙن جيان سندس دماغ تي وسنديون رهيون هيون، ان لئه امتياز سان ملڻ به اوکو ٿي پيو هئس.

ليبارٽريءَ جي ڊيوٽي ٿاثير کان پوءِ به ڪجهه ٿاثير هن امتياز جو انتظار ڪيو، پر هو نه آيو. اندر ٿي اندر گهڻو ڪجهه ڊهي پيو هئس، ڀڄي پري پيو هئس. ”ٿي سگهي ٿو، منهنجي بغير ٻڌائڻ جي چئن ڏينهن جي غير حاضريءَ جي ڪري ناراض هجي! ڇپ کي ڏندن سان کائيندي سوچي ٿي.

”منهنجو به ڪهڙو ڏوهه؟ ٻه ٽي دفعا فون تي ٽراءُ ڪير. پاڻ ٿي نه ملي سگهيو، الاڻي ڪئي ٿو گهمي....؟ گهر وارن کان ناراض ٿي ته ڪڏي نه هليو ويو آهي؟ مان پلا ايندو چو ٿي پر نشان ٿيان؟ مون کي سخت ٿيڻ گهرجي، جو.... جو....“ اڳتي سوچڻ جي همت جواب ڏئي وئي هئس.

گهر آئي ته تبسم ماڻس کي سوپ پياري رهي هئي. اڃا سندس طبيعت پهرين جي مقابلي ۾ صحيح ڏسڻ ٿي آئي. سندس ٻڪ ته ڪڏهوڪو مري چڪي هئي، هن ڏينهن کان رڳو سلاخس ۽ چانهه تي گذارو هئس، هيٺر به چانهه جا ٻه ڪوپ ٺاهي پاڻ به پيائين. تبسم کي به ڏنائين.

تبسم جي ويڻ کان پوءِ هوءَ اکيون بند ڪيل ماءُ جي پير سان ڪرسيءَ تي اچي ويٺي هئي.

”دنيا جي هن رڻ ۾ ڇا تون به مون کي اڪيلو ڇڏي ويڻ ٿي چاهين....؟“ چين ۾ چئي سڌڪي پئي هئي. لڙڪن جو بند جڏهن ڀڳو هو ته سندس اندر جا اڌما چوليون هئي ٻاهر نڪرڻ لڳا هئا. هوءَ روئيندي روئيندي پاڻي پي چپ ٿي وئي هئي. ڪرسيءَ جي پويان ڪنڌ لڙڪائي شانت ٿي ويڻ چاهيو هئائين. ماڻس پنهنجي ارد گرد جي ماحول کان بي خبر پئي هئي. ننڊ ۾ ٻه ٽي دفعا نثار کي سڏيو هئائين. نيلو سندس پاسو ورائي، هئس ڪمبل ٽيڪ ڪري، ٻاهر بالڪوني ۾ نڪري آئي هئي.

اڃا دل پئي چويس، ڪٿان اوچتو ٿي اوچتو نثار اچي وڃي. غزاله اچي وڃي، ايندڙ خوفناڪ لمحن جو سوچي سندس وار ڪانڊارجڻ لڳا هئا. دل ۾ آيو هئس،

بالڪونيءَ مان ٽپ ڏئي، آجي ٿي وڃي زندگي جي سڀني جهنگهٽن مان. بالڪونيءَ ۾ رکيل طوطي جي پيڇري تي نظر پوندي ٿي پاڻ تڪڙي تڪڙي ان ڏانهن وڌي هڻي. جلدي ۾ پيڇري جو در کولي طوطي کي پڪڙيو هڻائين.

طوطو ٽين ٽين ڪندو رهيو هو، پر هن پنهنجن هٿن ۾ پڪڙي، مٿي هوائن ۾ اڏائي آزاد ڪري ڇڏيو هو کيس. ڪن پل ۾ ائين لڳو هٿس ڄڻ سندس من به ان طوطي جيان آزاد ٿي ويو هجي. هلڪو ڦلڪو ٿي هوائن ۾ اڏامڻ لڳو هجي.

"نيلو...."

ماءُ جي آواز تي تڪڙي تڪڙي اندر وڃي هڻي، اندر پهچندي ٿي کيس لڳو هو. ڄڻ طوطي کي وري ڪنهن زوريءَ پيڇري ۾ قيد ڪري ڇڏيو هجي. ماڻس شايد طوطي جي رڙين تي اٿي، کيس سڏي، وري سمهي پئي هڻي. فورن جي ڊائل کي ائين ٿي فضول فضول گهمائڻ لڳي هئي. آلائي ڇو انهن انگن تي پهچندي ٿي آڱريون پيرا لٽڙڻ ٿي ٿي ويس، جن جي پريان هن جي هٿن جو يقين چند ڏينهن کان گمان ۾ بدلجي ويو هٿس.

"شايد ناراض آهي!" دل ۾ سوچيو هڻائين.

آفيس جو نمبر ملايائين. مسلسل رنگ ويندي رهي، پر پوءِ ٽائيمر ڏسي، پاڻ تي ڪاوڙ آئي هٿس.

"پلا هينئر آفيس ۾ ڇو هوندو؟"

گهر جو نمبر ڏکندڙ آڱرين سان ملايو هڻائين. اندر جي تمام گهرائين سان دعا گهري هڻائين ته امتياز اٿيندو ڪري.

"هلو....!" پريان ايندڙ زباني آواز تي چرڪجي پئي هڻي.

"ز.... زرين؟!" زبردستي لهجي کي نارمل ڪرڻ جي ڪوشش.

"اوھ.... نيلو ڇا حال آهي؟"

"ٺيڪ آهيان، بس ائين ٿي سوچير تنهنجو حال احوال وٺان، ڪيئن آهين؟"

"ٺيڪ آهيان."

"پ.... گهر جو ماحول؟"

"بس نيلو، في الحال ادا، وارو معاملو ته ٿڌو ٿي ويو آهي، بلڪ پاڻ به هاڻ بابا جي لٿ، فڪر مند ٿي ويو آهي. ڏاڍو اپ سيٽ رهڻ لڳو آهي. آفيس به چند ڏينهن کان نه ويو آهي. هر وقت اهو ئي فڪر اٿس ته بابا، پوٽن، ڏوهٽن، وارو ٿي پنهنجي ڏيئرن جيتري چوڪريءَ سان شادي ڪري، دوستن ۾ اسان کي ڪنڌ ڪڍڻ جي لائق نه ڇڏيو آهي."

"ان ڳالهه جي پڪ ٿي وئي آهي ڇا؟"

"ها، سو فيصدي پڪ، ادا پاڻ ان چوڪريءَ کي به ڏٺو آهي، بابا سان گڏ."

زرين سان ڳالهائي، نيلو جي دل جي ڌڙڪڻ جي رفتار تيز ٿي وئي هئي. ڪو ان جاتو خوف سندس رڳ رڳ ۾ سماجڻ لڳو هو.

مائٺس جي طبيعت ڏينهنون ڏينهن بگڙجندي ٿي وئي. ڪنهن به ڊاڪٽر جي ڪا به دوا اثر ڏيکارڻ کان قاصر هئي. رات ڏينهن ماءُ سان اوجاڳا ڪري سندس صحت به ڪرڻ لڳي هئي.

اڄ صبح کان ئي گهر ۾ راکاس گهمي وڃڻ، جهڙو سناتو هو. رکي رکي ڪنهن وقت مائٺس پنهنجي ويڙندڙ زبان سان اگر ڪجهه ڳالهايو ٿي ته رڳو نثار جي باري ۾ ٿي پڇيائين ۽ نيلو جو وس نه پيو هلي ته جيڪر اڏامي وڃي ڪٿان نثار کي وٺي اچي، ماءُ جي آخري خواهش ٿي پوري ڪري سگهي.

”عورت سڄي عمر رڳو آهن ۽ التجائن کي من ۾ پاليندي رهندي آهي ۽ ڏوڻيندي رهندي آهي، سندن مک پنهنجي لڙڪن سان، پر التجا، التجا ٿي رهندي آهي. ان ۾ لڪل اميد جون پنکڙيون مرد جي پاري قدمن هيٺان مٽيءَ جي ڌڙن جيان چپيٽجي ختم ٿي وينديون آهن..... عورت.... اهو ڪجهه..... ڳهيلي عورت!“

نيلو جي ماءُ جي چپن جي جنبش کي ڏسندي سوچيندي رهي هئي.

۽ نيٺ، چپن جي جنبش اوچتو ٿي اوچتو بند ٿي وئي هئي. سڄي جسم ۾ ڊوڙندڙ گرم خون ۾ چڻ ته برف ڳڙيون ملي ويون هيون.

نيلو جون رڙيون، آهن، التجائون به مائٺس جي ٿڌي ٿي ويل جسم ۾ ڪا جنبش نه آئي سگهيون هيون.

نيلو کي لڳو هو، سڀ رشتا، سڀ پنڌ، مٽيءَ جي رانديڪن جيان آهن. بي حس، ڪمزور، ڪن پل ۾ ٽٽي ويندڙ مٽيءَ جا ناپائدار رانديڪا...!

ڪال بيل جي آواز تي هن در کوليو. سامهون امتياز کي بيٺل ڏسي، کيس محسوس ٿيو چڻ درياءُ جي سِير ۾ لڙهندڙ سهڻي ۽ جي مھيار جو هٿ، هٿ اچي ويو هجي. سندس رنل رتيلين اکين ۾ ڪن پل ڇمڪ پيدا ٿي وسامي وئي.

زرين جا لفظ هٿوڙا بڻجي مٿس وسڻ لڳا. هن ۾ آيس در بند ڪري ڇڏي، کيس اچڻ نه ڏئي. پر هوءَ شايد تيستائين چري به نه ها، جيستائين امتياز اچي کيس ڪلهن کان ڏونڌاڙي نه ها. نيلو امتياز جي هٿن مان پاڻ ڇڏائي پئتي هٽي وئي هئي.

اڄ ليبارٽريءَ وٽي ته هئي پر ڪجهه به سمجهه ۾ نٿي آيس. سوچيائين تائير کان اڳ ئي گهر هلي وڃي. گهر جو سوچي، اڪيون ڳاڙهيون ٿي ويون هئس ۽ ارادو ترڪ ڪري، بي دليءَ سان ڪم ۾ جنبي وئي. ڪم ڪندي ڪندي سوچيو هئائين ته هاڻ امتياز سان گڏ نه ويندي. ۽ جڏهن ساڳئي تائير تي امتياز چاٻي لوڏيندي اچي پهتو هئس ته اهو سوچي انڪار نه ڪري سگهي هئي ته اڄ ساڻس زرین ۽ هئا متعلق ڳالهائيندي. الاهي دير تائين پنهنجن ڪجهه نه

ڳالهائو هو. نيلو کي سمجهه ۾ نٿي آيو ته ڳالهه ڪٿان شروع ڪري.
”امتيياز...!“

”هون“

”زرين مون سان“ هما” جي باري ۾ ڳالهه ڪئي هئي....“

”مون کي اندازو هو ته هو ائين ئي ڪندي.“ امتياز سندس ڳالهه ڪٽيندي چيو.

”امتيياز، رشتا مون کي ڪڇيءَ تڏهين لڳا آهن، پر جي، ڪنهن هڪ فرد جي قربانيءَ سان اها تڏهين مضبوط ٿي سگهي ٿي ته ان هڪ ماڻهوءَ کي انيڪ ماڻهن جي خوشين جو ڀر ۾ رکڻ گهرجي.“

”مون وٽ دنياوي رشتن جي ڪا به اهميت ناهي، مان هميشه دل جي رشتن ۽ محبت جي رشتن کي ئي مٿانهون سمجهيو آهي.“

”محبت رڳو پاڻ جو نالو نه ناهي؟ وڃائي پاتل محبتون، پاڻي وڃايل محبتون کان وڌيڪ ڀر آڻي ۽ وڌيڪ دير يا هونديون آهن.“

اڄ کيس خبر ئي نه پئي ته رستو اڳوڻي ڪيئن ڪٽي ويو. اڄ امتياز کيس پري نه، پر فليت جي عين سامهون اچي لائو.

”ڇانهه جي صلاح نه ڪندي؟“

”اڄ، اڄ نه پليز!“

گادي پارڪ ڪري پئي مٿي چڙهڻ لڳا. ٽٽل ڏاڪڻ ۽ اونڌاهي ڏاڪڻ تي چڙهندا ٽئين فلور تي پهتا ته مٿان لهندڙ قدمن جو آواز ٻڌي، هنن ڏاڪڻ جي سائيڊ وٺڻ چاهي. نيلو، امتياز کان به ڏاڪا مٿي هڻي. مٿان لهندڙ غزاله کي بلب جي جهيڙي روشنيءَ ۾ ڏسي ڪاوڙ ۾ منهن ڦيرائي بيهي رهي هئي.

”آئي اير سو.... سوري نيلو، آئي اير.“ غزاله هنن ۾ منهن وجهي سڌ ڪڻ لڳي.

”هوءَ، جنهن جون آخري وقت به اڪيون در ۾ هيون، صرف منهنجي ماءُ نه هئي.“ نيلو پريل آواز ۾ ايترو مس چئي تڪڙي تڪڙي مٿي وڌڻ لڳي.

”نيلو.... نيلو ٻڌ ته سهي.“

”مان تنهنجي شڪل به ڏسڻ نٿي چاهيان. هلي وڃ هتان، هي اونڌاهيون گهٽيون ۽ ڀرندڙ ديوارون ڪٿي تنهنجي عزت ۽ شان ۾ نه حائل ٿين، هنن تاريخ ڏاڪڻن تي چڙهندي تنهنجا پير نه ٽاڙجي پون، هلي وڃ هتان، هلي.... وڃ!!“ نيلو سڌ ڪندي تڪڙي تڪڙي مٿي هلي وئي هئي. ڪائٽس وسري ويو هو ته امتياز به پٺيان اچي پيو.

امتيياز هڪ حقارت پريل نظر غزاله تي وجهندي مٿي چڙهي ويو.

غزاله ڏانهس ٺهاريو. چڻ سڃاڻڻ جي ڪوشش ڪندي هجي. چند گهڙيون بيهي، پوءِ پاڻ به هوريان هوريان هيٺ لهڻ لڳي.

امتياز در کي ناک کري اندر هليو ويو .
نيلو دروازو کليل ٿي ڇڏي ، وڃي صوفا تي کري هئي ۽ اڃا تائين سڌ کي
رهي هئي . امتياز صوفا جي بيڪ سائيڊ کان بيهي ، نيلو کي سڏيو . پر کيس
ائين لڳو ڇڻ سندس آواز ٻاهر نڪرڻ بجاءِ اندر ٿي من جي ويرانِي ۽ ڀر گونجندو

رهجي ويو هجي .
امتياز پنهنجو ڏکندڙ هٿ ، نيلو جي ڪلهي تي رکيو ته هن چرڪجي ڪنڌ
مٿي ڪيو . ڇڻ بلڪل اڻ ٿيڻي ٿي هجي ، جو کيس پڪ هئي ته هتي سندس
کان سواءِ ٻيو ڪو به نه هو .

امتياز جي موجودگي کي محسوس ڪندي شڪجي اٿي ويئي هئي .
سندس لڙڪن سان اُلي ٿي ويل منهن تي وارن جون چڱون چنڀري پيون هيون .
اڪين ۾ ساڳيو ئي لڙاٿ هئس . ڏکندڙ ڇپ پڪوڙي ، رليڪس ٿيڻ جي
ناڪام ڪوشش ڪرڻ لڳي .

امتياز ڪنڌ هيٺ ڪيو ، ڇپ چاپ فرش کي گهوريندو رهيو هو . ڇڻ سوچيندو
هجي ته کيس تسلي ڏئي يا مٿس هڪ نئون ڌرتي ڇڏائي ويندڙ انڪشاف
ڪري؟

"مان هلان-؟" امتياز اڃانڪ اٿندي چيو .
"ويه پليز! مان جلدي ڇانهه ٺاهي ٿي اڃان . تيلو کي ڇڻ اوچتو ياد اچي ويو هو .
"نيلو ، بس ڇانهه جي گهرج ٺاهي ."
آئي ايم سوري ، سچو ٿيڻ ٿي ڪجهه اهڙي ٿي وئي جو ... شي واز ماءُ سسٽر
غزاله .

نيلو منهن تي چنڀريل وارن کي هٿائيندي ، عاجزي ۽ گهٻراهت جي مليل جليل
تاثرات سان مس ايترو چڻي سگهي .
امتياز پئي ڏئي ، دروازي ڏانهن وڌڻ لڳو . ائين ٿي محسوس ٿيس ڇڻ پوٽ
جي تري ۾ ڪاٺ بجاءِ مٺ مٺ جا پيرفت ٿيل هجن ، جن کي گهلڻ محال ٿي پيو
هجي .

دروٽ بيهي ، هن نيلو ڏي نهاريو ، جا حيران ۽ ويا ڪل چهري سان ، اڪين ۾
سندو ۽ جون چوليون پريو ڏانهس ڏسي رهي هئي .

امتياز کي لڳو ڇڻ نيلو جي اڪين جو پاڻي سندس اڪين ۾ لهي آيو هجي . ڇت
ڏانهن نهاري لڙڪن کي زبردستي تارڻ جي ڪوشش ڪندي ، وري نيلو جي
چهري تي نظرون مرکوز ڪري ڇڏيون هئائين . نيلو سندس ڳالهائيندڙ نظرن
جو تاءُ محسوس ڪندي ، پنهنجون پلڪون جهڪائي ڇڏيون هيون ۽ اڪين جي
ڪنارن اندر رکيل ڳوڙها پلڪن جي داپ تي لار ڪري وهي پيا ها .

"She was my Father's Second wife too"

اهو چڻي دروازي کي زور سان بند ڪري هليو ويو هو .

نيلو جون نظرون اتيڪ پل، ان بند ٿيل دروازي ۾ ٿي ڪتل رهيون. ائين ئي لڳيس ڄڻ اهو در هميشه هميشه لئه بند ڪيو ويو هو، جنهن کي ڪڏهن به ڪو به نه کوليندو.

۽ پوءِ منهن هٿن ۾ ڏئي اوچنگارون ڏيندي هيٺ ويهي رهي هئي. پٽ ۾ لڳل

گهڙيال جي سڪيندين واري سٺي، الائي ڪيترا راتون لڳائي چڪي هئي، پر هوءَ ميز تي ڪنڌ رکيو سڌڪندي رهي هئي. سڌڪندي سڌڪندي اوچتو ئي اوچتو شانت ٿي وئي هئي، ڄڻ ڪنهن اهڙي ڏس جي جهلڪ ڏيکاري هجي، جنهن کي ڏسي من ريجهي ويو هجي.

اٽي ڪمري ۾ آئي، پنهنجا ڪپڙا، ڪتاب ۽ ضرورت جون مختلف شيون پيڱ ۾ بند ڪري بيد تي اچي لپتي پئي. هينئر سندس چهرو ڄڻ بارش کان پوءِ، ڪڪرن کان صاف شفاف ٿي ويندڙ آب جيان ٿي ويو هو.

”زين، تنهنجي خوشين لئه ڏس مون کي گهڻي جدوجهد نه ڪرڻي پئي..... خدا پاڪ جڏهن انسان جي پلائي ڪرڻ چاهيندو آهي ته پوءِ هر مسئلي جو پاڻيهي حل به پيدا ڪري ڏيندو آهي....“

ڇهن ۾ چئي ٿي، لڙڪن جون ٻه لارون سندس اکين جي پڇڙين مان هلنديون وارن ۾ جذب ٿينديون ويون.

دريءَ جو پردو هٽائي دري کولي، کليل هوا ۾ وڏا وڏا ساهه کڻڻ ٿي لڳي. دريءَ کي پني ڏئي، اندر ڪمري ۾ ڏسڻ ٿي لڳي، ڪمري ۾ رکيل هر شئي کي الوداعي نظرن سان ڏسي ٿي. هر شئي ۾ کيس ايڏي اجنبيت ٿي ڏسڻ ۾ آئي، ڄڻ ڪڏهن به کين ڏٺو نه هجيئن، ڇهيو نه هجيئن.

ائين ئي لڳس ڄڻ ڪنهن اجنبی شهر جي مسافر خاني ۾ ويئي، پنهنجي ترين جوان انتظار ڪندي هجي.

کيس لڳو هو، ڄڻ دنيا جي ميلي ۾، ماڻهن جي ميڙ ۾ وڃائجي ويل ڪو ٻار هجي، جيڪو ڪنهن من پسند رانديڪي کي ڏسي ڏانهس وڌندو هجي ۽ وڃائي ويٺو هجي پنهنجي ننڍڙي هٿ ۾ پڪڙيل اها مضبوط چيچ، جا سندس سهارو هئي / سڃاڻپ هئي.

”اسان ٿورو پاڻ لئه، گهڻو ڪجهه وڃائي ويهندا آهيون. جو چاهيندا آهيون، ڪڏهن به پاڻي ناهيون سگهندا، بس وڃائيندا رهندا آهيون، وڃائيندا رهندا آهيون..... تان ته هڪ ڏينهن پاڻ به ”وڃايل ڪا شئي“ بڻجي پوندا آهيون.“

ائين ئي محسوس ٿيس ڄڻ ڪنهن ڪسيءَ مان، ڪنهن گتر مان، ڪنهن ويران جنگل مان لٿل، پنهنجي اصل شڪل ۽ صورت وڃائي ويٺل، هوءَ اهڙو لاش هجي، جنهن جي سڃاڻپ ممڪن نه هجي ۽ هو پنهنجي وارثن هٿان ئي لاوارث دفنايو وڃي.

انڊلٽ ريڪا

ست مختصر ڪهاڻيون

جاڳرتا

”ڪافي ڏينهن کان تنهنجي ڪا لکڻي نظر مان نه گذري آ. ذات رسي وئي اٿئي يا پاڇائي؟ جيان اها به ڊائورس ڪري وئي اٿئي؟“
”بس ٻار ڊپريٽڊ ٿي ويو آهيان. سوچيان ٿو مان نه لکيو، ته اسان جي هن ڪلچرڊ سوسائٽي ۾ ڪهڙو فالت پئجي ويندو؟“
”معاشري ۾ فالت پئي نه پئي پر مان سمجهان ٿو، لکڻ، پڙهڻ اسان جي دماغ جا فالتس ضرور درست ڪندا آهن ۽ اسان سان ئي ته معاشرو وجود ۾ ايندو آ.“
”هون به مان محسوس ڪيو آ، اسان جي لکڻين کي اسان وارو طبقو ئي وڌيڪ پڙهندو آ، جيئن ته ان وٽ اڳيئي اهڙا حساس احساسات هوندا آهن، ان لاءِ اسان جون لکڻيون هن سا ڪن معاشري ۾ ڪو روليوشن ناهن آڻي سگهنديون ۽ جنهن طبقي لاءِ مزاحمت هوندي آ، اسان جي لکڻين ۾، جن جي ستل ذهنن کي ضرورت هوندي آ انهن کي پڙهڻ جي سڀي ته اڄ به ”زار“ جي ڪرسي تي ويٺل آهن.“
”انهن کي اتي ئي ويهڻ ڏي، جيئن ان ڏينهن منهنجي اخبار ۾ ڇپيل هڪ مضمون جي موت ۾ فلاڻي پارٽي جي فلاڻي ليڊر خاص ٽيليفون ڪري رڳو اهو چيو ته ”تون ڪيئن ٿو چوين ته اسان ڪجهه به نه ٿا ڪري سگهون؟ اسان جهڙي تقرير ڪو ڪري ته ڏيکاري ٿا“ سو پيارا جيڪو ڪر جنهن جو آ، اهو ڪري پيو

انقلاب ليڊر ڪونه آڻيندا آهن. اهي ليڊر، جن جي ليڊنگ اهڙن فسطائين هٿن ۾ هوندي آ، جن کي عوام سان گهٽ، ملڪ سان وڌيڪ همدردي هوندي آ. اگر کين ڪڏهن پلجي به عوام تائين پهچڻ جي ڪوشش ڪرڻي پوي ته سوين ميلن جي اوچائيءَ تان ڪيئن هيٺ لهي سگهندا؟ سوچيستائين اسان ۾ جاڳرتا جو احساس پيدا نه ٿيندو، تيستائين ڪو به انقلاب نه ٿو اچي سگهي، جڏهن اهڙن مان ئي نه ڪو ”لينن“ پيدا ٿي پيو ته ”زار“ جي ڪرسي پاڻهي اچي پت پوندي.

پڇتاءُ

مان جيئن ئي ليڪچر ختم ڪري روم مان ٻاهر نڪتو ته، دروازي

تو کان ٽپندي ڌار

پرسان بيٺل ٻن استودنٽس جي ڳالهين ڏانهن منهنجو ڌيان ڇڪجي ويو . جيڪي چئي رهيا هئا .

”يار ! ميڊم پنهنجي ٽين ايڇ ۾ ڪيتري نه گريس ڦل ۽ پرڪشش رهي هوندي ! سندس لاڙوال حسن ، سوبرئيس ۽ شخصيت هينئر به ان ڳالهه جي نشاندهي ڪري رهيا آهن .“

مان حيراني ۽ پريشاني ۾ تڪڙا تڪڙا قدم وڌائيندي ، اسٽاف روم ۾ هلي آيس . جيڪو اتفاق سان بلڪل خالي هو ۽ مان به ايئن ئي چاهيو . مون پاڻ کي هڪ ڪرسيءَ تي ڪيرائي ڇڏيو ، ڪي پل ايئن ئي گذري ويا ۽ مان بهي سڌ ، دريءَ کان ٻاهر خلا ۾ گهوريندي رهيس ۽ پوءِ لاشعوري طور ، منهنجو هٿ پرس ڏانهن ڪڄي ويو ، جنهن مان ننڍڙو هٿين ۾ ڪڍير ۽ جڏهن ان ۾ پنهنجو عڪس پسير ته هٿ از خود ، سفيد چانديءَ جهڙن وارن جي چڱن ڏانهن وڌي ويو ، جيڪي باوجود پٺن لڳائڻ جي نڪري آيون هيون . جهري تي اڀري آيل وقت جون لڪيرون ڄڻ اهو چئي رهيون هجن ته ، ”هر ڳالهه پنهنجي وقت تي ڇو نه ٿيندي آهي / ڇو نه چئي ويندي آهي ؟“ جيڪي ڳالهيون جڏهن ٻڌڻ چاهيون آهن ، جن لاءِ ڪن آتا هوندا آهن ، تڏهن ڇو نه ٻڌي سگهبيون آهن ! ۽ تڏهن ٻڌيون آهن ، جڏهن انهن جو وقت گذري چڪو هجي !!!“

ٻاڻريءَ جو آخري ورق

ڇٽو طرف ”هپي نيويسٽر“ جا آواز گونججي رهيا آهن . هر ڪو سال جي آخري لمحن کي پوئتي ڏڪيندي ، ايندڙ سال جي خوشامد ۾ مشغول آهي . ته شايد ا صبح جي نئين نڪور سج جي روشن ڪرڻن سان نروار ٿيندڙ هيءُ سال ، اهو ڪجهه ڏئي سگهي جيڪو ، گذريل سال ، ڏيڻ ۾ ڪنجوسي / ڪوتاهي ڪئي . (ويچارو انسان) مان پنهنجي بند ڪمري ۾ لائيت آف ڪيو ، گهڙيال جي ، دل ۽ دماغ تي هٿوڙن جيان وسندڙ ٽڪ ٽڪ پئي پنهنجي سماعتن ۾ منتقل ڪندي وڃان . جن جي اڃانڪ رڪجي وڃڻ تي ٻارنهن ٽيڻ جو الارم وڄندو. بلڪل ايئن ، جيئن گذريل سال هن تاريخ ۽ هن تائير تي وڳو هو . جنهن کي هنن جيان ڪيڏي خوشي ، پاڻوھ ۽ مرڪن سان ويل ڪم ڪيو هئڻ ، ايندڙ خوشين ۽ سڪون پرين لمحن جي لالچ / اميد ۾ .

پر مان نئي جاتو ته هي پل پل گذري ويندڙ سال پنهنجي انڌ جي گهوڙي تي سوار ، هلندو ويندو . هلندو ويندو ، ڪنهنجي آهن ۽ دانهن کان بهي نياز ، ڪن ان ڇاتل ڏسائن ڏانهن !

ڪيئي سندر سڀنا ، آئيندي جون آسون ، ڪيئي مائٽن جا جگر چيريندو

پيٽرن جون خوشيون ڪسيندو ۽ وٺين جي مک تان ڳاڙها گهوٺڪهٽ لاهي، ڳپرو جوانن کي ريتي رت سان رڙيندو ۽ لائون لال ڪندو - چيپاٽيندو ويندو - پنهنجي بي رحم ۽ نوڪدار سڀن سان!

۽ اڄ... اڄ وري ساڳي رات آهي - ڪيترين اکين ۾ اميد جي چمڪ آ، ايندڙ سندر لمحن جي آس ۾، ڪيترن مڪن تي معصور مرڪ آ - سر ڳو شيون آهن. تهڪڙا آهن.

اوچتو گهڙيال ٻارنهن جو الارم هنيو - لڙڪ ٽمندا، وهائي ۾ جذب ٿي ويا ۽ چين تي دعا وڪري ويئي....

اي ڏٺي، تون پاسبان آن، هن ڌرتيءَ جو، هن سڀا جهي سنڌڙي جو، تون هن گهايل سيني کي، ٻين گهاٽن کان بچائڻ جو، تون مائرن جي جگر، پيٽن جي خوابن ۽ وٺين جي گهوٺڪهٽن ۾ لڪل آئيندي جي اميدن کي سلامت رکڻ جو!

خالي خط

"توهان جو نالو؟"

"مريم."

"مڙس جو نالو؟"

"آپريشن منهنجو آهي، منهنجي مڙس جو نه."

"پر محترم نالو ٻڌائڻ ضرور ي آهي."

"مان تڪليف ۾ مران پئي. هيڏي اڏيت ۾ توهان کي پهريون منهنجو فڪر ڪرڻ کپي، نه ڪي منهنجي مڙس جو."

"پر هن قسم جي آپريشن ۾ مڙس جي سگنيچر لازمي هوندي آهي."

"سگنيچر..... ڇا منهنجي جسر تي اوهان کي ڪا به سگنيچر ڏسڻ ۾ ڪونه ٿي اچي؟"

"آءُ اهر سوري، اوهان کي نالو ٻڌائڻو پوندو."

"مان مران پئي."

"اسان مجبور آهيون."

"مون کي لڳي ٿو ته منهنجو ٻار، منهنجي پيٽ اندر مري چڪو آهي. پليز ڊاڪٽر! ڪجهه ڪيو. منهنجو دم ٿو گهٽجي."

"ڊاڪٽر مان آهيان، تون نه..... مون کي خبر آهي ته ڇا ٿيڻ وارو آهي."

(هوءَ ڪوبه جواب نٿي ڏئي سگهي. تڪليف کان سندس ڪارائجي ويل چپ، غير

ارادي طور ڏندن جي پيڪڙ ۾ هليا ٿا وڃن. اڪيون پوري ٿي چڏي ۽ سندس ٻنڌ اڪين جي آبشارن، اسٽريچر کي ڪراس ڪري، ڌرتيءَ کي ٻوڙڻ شروع ڪري ڏنو آهي. هوءَ سوچي ٿي!

”عورت جو وجود ڪٿي صفحن تي مشتمل هزارين اکرن تي محيط اهو خالي خط، جيڪو مرد جي نانءَ جي لفظي کان سواءِ ڪڏهن به پوست تي ناهي سگهندو.“

”اڄوڪي اخبار ۾ هيءَ ڪهاڻي پڙهي اٿئي؟“
 ”ڪهاڻي مون کي سرخين پڙهڻ جو تاثير ٿي مس ٿو ملي! ڪهاڻي ٿو پڙهان؟“

- ”يارا پڙهي ته ڏس نه، ڪيڏي زبردست آ. آهي مختصر، پر وڌندار ڏاڍي آ، ڇڪل ڇڪا نوان ليکڪ اڀري آيا آهن ۽ لکن به سٺو پيا.“
 ”خير آ ڇا لکيو هوندا ٿون، پلاٽ چوريءَ جو، اجاين لفظن جي ڊيگهه ڏئي سمجهندا وڏو ڪارنامو سرانجام ڏنو اٿئون!“

”ڪيئن به- پر سوچ نه، هن مشيني دور ۾ جتي پڙهڻ جي به فرصت نه آهي اتي، اها ڳالهه سرهاڻيءَ جي ناهي ته نوجوانن ۾ شعور وڌيو آهي، پڙهڻ سان گڏ، هو لکي به رهيا آهن ۽ منهنجي خيال ۾ سٺو، بلڪ وقت جي تقاضائن موجب بهترين لکڻ رهيا آهن، اسان سينيئرز کي ته سندن حوصله افزائي ڪرڻ گهرجي، سندن جذبي کي ساراهڻ گهرجي.“

”جذبو رڳو نالي ڪا ٿا لکڻين- معلومات ڀري ڪانه، هليا آهن، ٻين جو فلسفو رپيت ڪري، پاڻ کي اديب سڏائڻ! خير مان هلاڻ ٿو، اڳ ۾ ئي ليت ٿي ويو آهيان، مڙهي سوچيم به منت تو وٽان ٿيندو وڃان.“
 هو تڪڙو ٻريءَ، ڪيس کڻي ٻاهر نڪري ويو، جو ليکڪ سان گڏ اوبيڊينٽ سرڪاري آفيسر پڻ آ.

مان سڄي لڳڻ، اسان سينيئرز جيڪو نانءُ حاصل ڪري چڪا آهيون، جنهن مقام تي هينئر بيٺا آهيون، ڇا ادبي زندگي ۾ پهريون قدم ان ئي حيثيت ۾ رکيو هيسين!!!“

واري توتان جند

"هيڏي نتھڻ اس پر چا پيو ڪرين؟"

"هو تو پيو پوکيان."

"چا جو؟"

"امر قل جو؟"

"امر قل جو! اهو چا ٿيندو آهي؟"

"اهو، اهو قل آهي، جنهن جي ڪاڻڻ سان امر ٿي ويڃو آهي / زنده ٿي ويڃو آهي،

هميشه هميشه لاءِ!"

"تو ان جو بچ ڪٿان آندو؟"

"پنهنجي ئي وجود مان! پنهنجي سڄن جذبن ۽ محبتن جو بچ جنهن کي ريج ڏيڻ

لاءِ دل جگر جو خون، پنهنجي شه رڳ کي ڪٽي ڪڍڻو پوندو آهي!"

"شه رڳ کي ڪٽي! پوءِ چا زندهه رهي سگهندين؟!"

"ها ان ازلي حياتي لاءِ ٿي ته هو تو پوکيان پيو."

"پر پوءِ تون زندهه ڪيئن رهندين؟!"

"مان! هن هو ٿي مان پيدا ٿيل امر قل ان هستي کي ڪارائيندم، جيڪا مان کي

ماءُ کان وٺي ۽ محبوب کان وٺي پياري آ. جڏهن اها هستي اهو قل ڪائيندي ته

هميشه هميشه لاءِ زندهه / امر بڻجي ويندي ۽ جيئن ته هوءَ مون کي هونئن ئي بي

انتها چاهي ٿي، هي قل ڏسي سندس پريم تهاڻين وڌي ويندو ۽ هوءَ مون کي،

منهنجي ياد کي هميشه لاءِ دل ۾ سمائي ڇڏيندي ۽ مان هي فاني حياتي، ان مٿان

نرمان ڪري ان جي ازلي زندگيءَ ۾ هميشه هميشه لاءِ جيئن رهندم.

تقدیر

جيئن ئي گاڏيءَ موڙ ڪاڌو، سامهون دونها ٿيل واپس منڊل ۾ هشام

ماڻهن جا، ڪن جا هٿ ڳڙها، ڪن جو سڄو سر، ڪي بي سڌ پٽ تي هڙيل، بي

هڪ ٻئي کي ڌوڪيندا، هيڏانهن هوڏانهن ڊڪندڙ!!

مان هميشه ڊرائيور کي جهليندو آهيان ته هن روڊ کان نه هلندو ڪر، پر

اڄ اتفاق-محض اتفاق! تحت ٿي هن پاسي اچي ويا هٿاسين. واپس وڃڻ جو رستو

پر نه هو. مون کي پنهنجي بچاءَ جي گهٽ، پر مون کي / مون وٽ سونپيل امانت

جي حفاظت وڌيڪ ڪرڻي هئي. چوگرد دونھائيل ۽ ريتي وايو منڊل ۾ مون کي ڪو بہ ”مرد مجاهد“ نظر ڪو نہ آيو، جنھن مان پنھنجي تحفظ جي توقع رڪان ھان! پر ان ”مرد مجاهد“ جو ھتي ڪھڙو ڪم؟ ھتي رت جي راند تہ روز جو معمول بڻجي چڪي آھي. ڪو ھتي سوين ماڻھن کي مارائڻ پڄاڻان شھادت جو تمغو تہ ڪو نہ حاصل ڪن ھا!!

ھهڙي حالت ڏسي، ڊرائيسور بہ پنھنجي غلطيءَ جي ازالِي ۾ وٺي ايڪسيلٽر تي زور ڏنو || انبوھ ماڻھن جا چيريندو اچي، ھڪ صاف شفاف ۽ پرامن علائقي ۾ پھچايائين!

مان خدا جو شڪر بجا آندو تہ منھنجي مرسڊيز تي ئي، صرف خون جا چنڊا لڳا ھئا، جيڪي صاف ٿي سگھن ٿا. پر پنھنجي مرسڊيز تي لڳل پرچمر کي، ڳاڙھي خوني چنڊن کان بچائي ورتو ھئس ۽ پرچمر جي تقدس کي پامال ٿيڻ کان محفوظ ڪري ورتو ھئس.

کوٽو سکو

دنيا جي هر ملڪ ۽ هر شهر ۾ ڦري ڦري ٿڪجي پيو هو ، پر ڪنهن به هنڌ اهو سڪورائج ڪو نه هو ، جيڪو سندس هٿ ۾ هو . هر هنڌان کيس ساڳيو جواب ٿي مليو ته :

”اهو ڇو ڪنيو اٿئي ، اهو ته هاڻ مدي خارج بڻجي چڪو آ!“

سندس منڀر بند سڪو سندس سرور مان پگهر پڄاءِ وهندڙ لڙڪن جي ڪاري پاڻيءَ ۾ پسي پسي پنهنجي دمڪ وڃائي ويٺو هو .

پر هاڻي ته کيس لڳندو هو ، هن جي لڙڪن جو رنگ به مٽجي ناسي ڪٽ جهڙو بڻجي ويو آ . جنهن سان سڪي جي اصل شڪل هاڻ مٽجڻ لڳي هئي ، پر هن سڪي جي اصل روپ کي برقرار رکڻ ٿي چاهيو ، هن چاهيو ، جيڪر کيس پنهنجي مٿ جي قيد مان آزاد ڪري هوائن ۾ اڏائي ڇڏيان !....

۽ جڏهن ، هن پانهن مٿي ڪري ، مٿ جي قيد جا دروازا کولي ، زور سان سڪي کي آسمان ڏانهن اڇلايو هو ، تڏهن هو اطمينان جو ساهه کڻي سمنڊ ڪناري ٿڌي ٿڌي واريءَ تي اچي ليٽي پيو هو .

هڪ لهر اچي هن جي ٽڪل پيرن کي ٻوڙي وئي . هن لهر ۾ پاڻيءَ سان گڏ ڪنهن ٻي شئي کي به پيرن سان لڳندو محسوس ڪيو . اٿي ، هٿ وڌائي ڏٺائين ته ساڳيو ئي آسمان ڏانهن اڇلايل سڪو هو . هن نظرن ۾ شڪايت پري آسمان ڏانهن نهاريو . آسمان منهن ڦيرائي ڇڏيو . هن وري شڪايتي نظر سان سمنڊ ڏانهن گهوريو . پر هو ته اڳيئي آسمان تي مچريو ويٺو هو ته هن سندس سڪون کي ڇو ٽوڙيو !.... هن سڪي کي مٿ جي قيد ۾ بند ڪيو . کيس محسوس ٿيو ، ڄڻ مٿ به هن کي هڪ دفعو وري پنهنجي هنج ۾ رکڻ کان ناهري واري ڇڏي هجي .

هن شڪايت ۽ تراسائيءَ مان هڪ دفعو اپ ڏانهن نهاري ، سمنڊ ڏانهن ڏٺو ۽ آخري دفعو مٿ ڏانهن نهاري ، وري مٿ جا دروازا کولي ، سڪي کي شرمندگيءَ مان ڏٺو . احساس ندامت کان هو ساڻس نظرون نه ٿي ملائي سگهيو . تريءَ تي رکيل سڪي جو جيڪو پاسو مٿان هو ، تنهن تي ڪوڙم جيان ڪٽ ڦليل هئي ، پر ڪٿان ڪٿان نظر ايندڙ اکرن کي ملائي هن چپن ۾ پڙهيو ”محبت“ سڪي جو ٻيو پاسو اٺلائين مٿس اڌڪريل اکر کي پڙهڻ کان پهرين سندس اک مان ناسي لڙڪ ، سٽو نشانو ٺاهي مٿس ڪري پيو ۽ هو لڙڪ هيٺان لڪيل لفظ ”امن“ پڙهي نه سگهيو . هن ، ناسي ٿي ويل سڪي کي آخري دفعو تراسائيءَ مان ڏٺو ۽ زور سان دنيا جي گولي تي اڇلايو . سڪي ۾ پيريل سندس لڙڪن جو بارود وڌي ٽڪاءُ سان ڦاٽي پيو . هن اکيون بند ڪري ڇڏيون . جو دنيا جي گولي مان ، اڻٽندڙ باهه جي شعلن جي دونهين سان سڄي ڪائنات ڪاري ٿي ، ماحول کي پوائتو ڪري ڇڏيو هو .

ايسٽريڪٽ ڊائري

ڊائريءَ جا پنج صفحا

جڏهن به سوچيندي آهيان ڊائري لکان ، پنهنجي روزانه جي سرگزشت لکان، اندر ۾ لڪل من تي پاري پوندڙ زندگي جون تلخ حقيقتون لکان ۽ پوءِ هر سال، جرڪندڙ ڪور ۽ نئين ڪئلينڊر جي ڊائري هٿ ۾ کڻي لکڻ شروع ڪندي هان. هڪ ورق، ٻيو ورق، ٽيون ورق، ائين ورقن مٿان ورق پريندي پريندي ڪنهن ڏينهن هٿ رکجي، لکڻ کان ناهري واري ويهندا آهن. جومن ۾ اهو خوف ورائي ويندو آه ته لکڻ بعد ڊائري رکندڙ ڪٿي...؟!

ڇا اهي حقيقتون جيڪي انهن چند صفحن ۾ رقم ڪيون اٿن ، اهي ايتري قوت ته ڪنهن کي پڙهائي سگهان؟ پنهنجي من جون سڀ سچائيون ٻين کي ڏيکاري سگهان....؟!

ايش ڇو آه... سچ ڇوڻ ، سچ لکڻ ايندو ڏکيو ڇو آه؟
نه زبان سان نه قلم سان

سچ کي ڇو ٿو ڊاڀو وڃي!

ڇو ٿو ماريو وڃي؟

هر سال سچ لکڻ جي ارادي سان شروع ڪيل ڊائريون سواءِ چند صفحن جي، اڻپوريون ڇو ٿيون رهجي وڃن -!!؟

غلاميءَ جي پيڇري ۾ قيد پڪيءَ کي جڏهن آزادي جي هوائن ۾ ساه کڻڻ نصيب ٿيندو آهي ته هو غلامي جي زنجيرن ۽ پيڇري اندر ايندڙ محدود هوا جو، ايتريقدر عادي ٿي چڪو هوندو آهي، جو ٻاهرين هوا ۾ ساه کڻندي ئي

سندس ساه ڦولجي ويندو آه. ٻاهرين تازين، ٽڙين هيرن سان هن جا ڦٽڙ سڄي ويندا آهن. هو کنگهي کنگهي ڊبل نمونيا جو شڪار ٿي، آخر قبر جي قيد ۾ هڪ دفعو وري مقيد ٿي ويندو آهي!

ائين چو آه... اسان غلام قومون پنهنجي ڳچين مان غلاميءَ جا طوق لاهڻ ۾ ڇو ناڪام ويون آهيون. پرن هوندي به، سامهون کليل وسيع ميدان هوندي به ڇو نٿا اڏري سگهون؟!!

ڇا اسان جي فطرت ۾ بزدلي آه يا غلامي جو زهر رڳ رڳ ۾ پيوست ٿي ويو آهي، جيڪو ان سان بغاوت ڪرڻ تي اسان کي روڪي ٿو وٺي؟!!

خوابن جي پڄاڻي تعبيرن تي ڇو ناهي ٿي سگهندي؟

خواب سڄي عمر خواب ٿي چورهندا آهن؟

ڪيڏي سندر ڪيڏي پياري هوندي آ خوابن جي دنيا. اکين تي لڳل دوربين جيان سڀ نظاره، سڀ منظر پاڻ ٿي پاڻ ڪيڏا ويجهڻ ايندا ويندا آهن. ڪنهن اڻ ڏٺي قوت جي ذريعي. ايڏا ويجهڻ جو جهٽ پلڪ ۾ آسمان جي ڪاري چادر تان سونهري تارن جو چٽ، مٿين ۾ پري وڃي! سمنڊ جي پاتالن ۾ سڀن ۾ بند موتين کي، سڀن جو سينو چيري چورائي وڃي. عذاب جي پرن تي

چڙهي آڪاش جي وسعتن جو ڪن پل ۾ سير ڪري اچجي.

خواب..... حسين دنيا، ڏکڻ کان قرارت، خوشين ۽ مسرتن جو سامان مهيا ڪندڙ هڪ دنيا!

ها، پر ڪڏهن ان حسين دنيا ۾، بند اکين جي جنت ۾، ڪو دوزخ جو در به کلي پوندو آه، جنهن مان نظر ايندو آ ڪڏهن ماضيءَ جو پوائتو روپ. ڪڏهن مستقبل جي اوائين پيچرن تي وات پٽيل واڳن جا مڪروه چهره ۽ ڪڏهن پنهنجي ئي بستري تي پاڻ سان گڏ لپٽيل زخمن سان چچريل جسر ۽ پيرن تائين رتو ڇاڻ پنهنجي تقدير جو روپ!

پل صراط... خواب ۽ صميم عمل جي احتساب ڪرڻ واري، تلوار کان وٺ تيز، وار

کان وڌ سنهڙي تار، ان تار هيٺان دوزخ جي شعلن جو پڙ ڪاڏيندڙ مڇ، تار تي هلندي جنهن خيرو خوشيءَ سان سفسر طئه ڪيو. ان لاءِ سامهون جنت جا دروازه کلي ويندا ۽ جيڪو ڪريو سو هيٺان ٻرندڙ باهه جي شعلن ۾ سڙندو رهندو.....

پل صراط، زندگي کان پوءِ شروع ٿيندڙ رستو، پر....جنهن رستي تي هليون پيا، جنهن رستي تي هيءَ زندگي گامزن آه، ان کي ڪهڙو نانءُ ڏجي؟ وار کان وڌ سنهين، تلوار کان وڌ تيز، جيون جي هن تار تي هلندي هلندي، سڄي تار پنهنجي تيز چيريندڙ وجود سان، پيوست ٿي وئي آ پيرن کان ٿيندي سڄي وجود تائين! ۽ هلندي هلندي، نيٺ هڪ وجود کي به اڌ ڪري ويهندي آه، هڪ اڌ وڃي هيٺ دوزخ جي پڙ ڪاڏيندڙ باهه جي شعلن ۾ ڪرندو آه، سڙندو رهندو آ. سڙندو رهندو آ، ۽ ٻيو اڌ، پنهنجي اڌ وجود جيون سان ساڳي تيز ترار پل صراط رستي تي، هوريان هوريان رڙهيون پاڻي پاڻ ڀرو ٿيڻ جي ڪوشش ڪندو آه.

پل صراط، زندگيءَ ۾ - پل صراط زندگي کان پوءِ، امتحان ٿي امتحان! انجام ڇاهي؟ لاشڪ ته امتحان وٺڻ وارو اسان جو ممتحن به ان کان اثواقف آه. تڏهن ته ڪروڙين دعائن گهرڻ پڇاڻان به تقدير مٿي ناهي سگهندو. ڪاٿي ڦير آئي ناهي سگهندو. ڇڻ کيس به پاڻ کان وڌ ڪنهن ٻي طاقت جو پڻ هجي....! يا پاڻ آيدو ڪنور آه جو هيٺين پل صراط کان مٿين پل صراط تائين سفر ڪندڙن جو ڇپ ڇاپ تماشو ڏسڻ چاهيندو آه. ٻين کي روٽاري پاڻ کڻڻ چاهيندو آ، ٻين کي ايڏائي پنهنجي دل وندرائڻ چاهيندو آه....!!

منهنجي ڪمري جي بند دريءَ ٻاهران هلندڙ شوخ ۽ چنچل هوائن جي مٽر سريلن گيتن تي، تارين جي رقص، باغ ۾ چوڏس آنڊلٽ جهڙا رنگ پکڙيل خوشبوئن ۾ واسيل هوائن جو سروپ. تهڪڙا- سرگوشيون. شايد بهار آئي آه!

ها، بهار آئي آهي. پن ڇڻ هميشه ته ناهي رهڻي، نيٺ بهار ايندي آ ٻهار جي وجود مان وٺنديون آهن جنم، ننڍڙيون ڪومل، سندر، مڪڙيون، وڻ، تاريون نوان ويس ڍڪي جهومي نچندا آهن. ٻاهر باغ ۾ ڇڻ عيد جهڙو سمان هوندو آهي ۽ منهنجي ڪمري جي ٽيبل تي رکيل گلدان ۾ اڳين بهار رت جا جنمبل گل. سِرءَ جي خشڪ جهوٽن سان لوسا ٽيل، سڪي ويل وڃائي ويٺل پنهنجو جوين، هوا ۾ تازو هڳاءُ پائي، ڪڍي سوال فظرن ۾ سموهي،

حسرت مان مون ڏي پيا گهورين ، چڻ پچندا هجن :
 ڇا اسان جي سڪي ويل، هيٺي هيٺي وجود کي ڪڏهن به ڪو تازي هوا جو
 جهوتو، سج جو سونهري ڪرڻو نه ڇهندو؟ پره ڦٽي جو ماڪ ڦڙو، بارش جو
 ڪوئي قطرو، اسان جي خشڪ اسائيل چين تي ڪڏهن به امرت ورکا نه
 ڪندو؟
 تازن گلن جي سونڀ تي هر ڪجي، ڇا هن گلدان مان وري اسان کي اڇلايو
 ويندو...؟؟؟

لفظن جي ڪوڙڪي

”اسان انفرادي طور ڪيڏي به ترقي ڪريون ، پر جيستائين اجتماعيت کي ذهن ۾ رکي نه سڃاڻينداسين . اسان جا مسئلا حل نه ٿيندا ، ڇڙوڇڙ قومون ڪڏهن به پنهنجو وجود برقرار ناهن رکي سگهنديون . انهن جو ڌرتيءَ تي ڪڏهن موجود هئڻ جو احساس ، رڳو تاريخ جي ڪنهن ورق جي ڪنڊ پاسي تي ملي سگهندو آ .

اچو هڪ ٿيون ، ٻڌي ۽ ايڪي جي رسيءَ ۾ جڪڙجي وڃون ، هڪٻئي جي ڏکڻ کي ورهائي کڻون ، پاڻ وساري به پنهنجي پاڻ جي سار رکون . اسان جنهن اعليٰ مذهب سان تعلق رکون ٿا . جنهن عقيدتي جا پوئلڳ آهيون ، ان ۾ ٻين فرائض سان گڏ جنهن ڳالهه جو بار بار تڪيد ڪيو ويو آهي ، سا آهي انسانيت جي خدمت ، جيئن شاھ سائينءَ چيو آهي:

روڙا ۽ نمازون ، ايڏيڻ چڱو ڪم

پراهو ٻيو فھر ، جنهن سان پسجي پرينءَ کي .

سو منهنجا پاڻو اسان کي اهو ٻيو فھر تلاش ڪرڻو پوندو . خدا رب العزت ، سڄي ڪائنات مان پنهنجي خلقي مخلوق مان جنهن کي اهميت ڏني ، جنهن کي عزت ۽ احترام جي لائق سمجهي ملائڪن کان سجدو ڪرايو ، سي اسان ئي آهيون . جيڪڏهن ”اشرف المخلوقات“ جو لقب اسان کي رب پاڪ طرفان سوغات طور مليو آهي ته اسان کي ڪل مخلوقات کان اعليٰ اشرف ٿي پاڻ کي ڏيکارڻو پوندو . اچو هڪٻئي جي هٿ ۾ هٿ ڏئي ، هڪ ٻئي سان برابر ۽ واري سلوڪ جو عملي مظاهرو ڪري ڏيکاريون ، دنيا کي . اچو ڌو ، انسانيت پائيجاري ۽ ايڪي کي مضبوط بڻائڻ لاءِ عملي طور ڪجهه ڪريون . اچو اچو!

سامهون ويندڙ ڊاڪٽر جا ڪجهه ڏينهن پهريون ، اسٽيج تي چيل لفظ ، هن جي ڪنن ۾ هٿوڙا بنجي لڳڻ لڳا ها ، جيڪو ڊاڪٽر سان گڏ سماج ، انسانيت ۽ معاشري جي سڌاري جو ٺيڪيدار پڻ سمجهندو / سڏائيندو آ پاڻ کي ۽ سامهون پٺ تي پيل سندس ماءُ جو لاش . جيڪو ڪجهه دير اڳ ۾ زندهه جسم هو ۽ محض ان لاءِ لاش ۾ ڪنور ٿي ويو هو جو ، هن کي معاشري ۾ ڪا اعليٰ حيثيت حاصل ڪا نه هئي . هن وٽ ڊاڪٽر کي ڏيکارڻ لاءِ ڪا سفارشي پٽ ڪو نه هئي نه ته نه ته جيڪر هو اهڙي وجود کي وڃائي نه ويهي ها ، جنهن سان ئي اڄ هن جو وجود هو ، جنهن کي دنيا جي سمورين بئنڪن جي دولت ڏئي به حاصل نه ٿي ڪري سگهيائين .

ڪير ٿو چوي ته
سنڌي ڪهاڻي مري وئي آ؟
سنڌي ڪهاڻي نه رڳو زنده آهي
پر

پنهنجي پوري سگه سان زنده آهي !

نئين ٽهيءَ جي سڃاڻ

ليڪا

صنوبر سيد جي ۲۳-ڪهاڻي جو مجموعو

مشعل ٻرندي رهندي

اوهان پڙهيو آ؟

۱۱۲ صفحا - سفيد کاغذ - ڪراڻون سائيز - ۴ رنگو ٽائيل - قيمت رڳو ۲۵
روپيا

گهٽ ۾ گهٽ پنج ڪاپيون گهرائڻ لاءِ لکو:

نيو ٽنڪرس فورم پبليڪيشنس

جنرل پوسٽ باڪس نمبر ۴۹۲، حيدرآباد، ۷۱۰۰۰، سنڌ.

سنڌي، اردو ۽ انگريزيءَ ۾ هن موضوع تي پهريون دفعو تخليقي انداز ۾، بهترين مثالن سان ۽ سنڌي شاعريءَ ۾ استعمال ٿيندڙ سمورين صنفن جي ڄاڻ جي باري ۾ جامع ڪتاب

شاعريءَ جون صنفون

تحرير ۽ تحقيق : ظفر عباسي

* شاعريءَ جون صنفون: ڪلاسيڪل شاعريءَ جي صنف کان وٺي جديد کان جديد ڏيهي توڙي پرڏيهي ۵۰- کن صنفن جي ٽيڪنڪ جي مثالن سان سمجهاڻي.

* شاعريءَ جون صنفون: شاعري ڪيئن ڪجي؟ سوال جو مڪمل جواب

* شاعريءَ جون صنفون: شاعري سکندڙن لاءِ رهنما ڪتاب

* شاعريءَ جون صنفون: سنڌي ادبي سنگت جي سمورن ميمبرن، عهديدارن، ڪارڪنن لاءِ ٽيڪسٽ بڪ / درسي ڪتاب

* شاعريءَ جون صنفون: نائين، ڏهين، يارهين، ٻارهين ۽ ٻي اي ۽ ايم اي ۽ چٽا پيٽيءَ جي امتحانن جي سنڌي مضمون لاءِ انتهائي ڪارائتو ڪتاب

* شاعريءَ جون صنفون: سنڌي اديبن، ادب دوستن ۽ شاگردن لاءِ بهترين ڪتاب

اهو ڪتاب جيڪو ڇپائيءَ کان اڳ ۵۰۰- ڪاپيون فوٽو اسٽيٽ ٿي وڪامي چڪو ڇپجي ويو.

۱۰۴ صفا چار رنگو ٽائٽل-سفيد کاغذ-ڊيمي سائيز- قيمت رڳو ۳۰۰- روپيا

(سنڌي ادب جي سڃاڻ پارڪو تاج جويو جي مهاڳ سان)
گهٽ ۾ گهٽ ۵- ڪاپيون گهراڻن لاءِ لکو:

نيو ٽئڪرس فورم پبليڪيشنس

جنرل پوسٽ باڪس نمبر ۴۹۲، حيدرآباد ۷۱۰۰۰ سنڌ.

نيو ٽنڪرس فورم

جا ايندڙ ڪتاب

- گهرا گهرا گهاء (ڪهاڻيون/1979)
 - تارا تارن هيٺ (بال ڪهاڻيون /1981)
 - سوال چهرا جواب چهرا (ڪهاڻيون /1982)
- ڪان پوءِ

11 سالن جي وقفي پڄاڻان

ظفر عباسيءَ

جي ڪهاڻين جو چوٿون مجموعو

ٽين دنيا

- مشعل ٻرندي رهندي (ڪهاڻيون /1992)

۽

- توکان ٿيندي ڌار (ڪهاڻيون /1994)

ڪان پوءِ هن ٽي سال

منوڀر سيد

جي ڪهاڻين جو ٽيون مجموعو

آءُ امرتا پريتم ناهيان

خواب اکين جي شاعري

منوبر سيد

جي

430 شاعرانن خيالن / نثري ٽڪرن جو مجموعو

جيڪي

هڪ دفعو پڙهڻ سان 430 مڪمل نظر لڳن

ٻيو دفعو پڙهڻ سان 430 ڪهاڻيون لڳن

ٽيون دفعو پڙهڻ سان 430 ناول لڳن

* خوبصورت خوابن

* سندر سوچن

* چچريل چاهنائن

* پرندڙ پاوانائن

* آسرنڊڙ امنگن

* ۽ جوان جذبن

جو سنگم

وري وري پڙهڻ جهڙو ڪتاب

112 صفحا ڪرائون سائيز - آفسيٽ پيپر 4 رنگو ٽائيٽل - قيمت 25 رپيا

گهرائڻ لاءِ لکو:

نيو ٽنڪرس فورم پبليڪيشنس

جنرل پوسٽ باڪس نمبر 492، حيدرآباد، 71000، سنڌ.

پڙهندڙ نسل . پ ن

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾ عبدالله حسين ”اُداس نسلين“ نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻِڪَ ”لڙهندڙ نسل“ نالي ڪتاب لکي پنهنجي دورَ جي عڪاسي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. امداد حُسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ ئي لکيو:
انڌي ماءُ جڙيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ
ايندڙ نسل سَمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي اُداس، لڙهندڙ، ڪڙهندڙ، ڪڙهندڙ، ٻرندڙ، چُرندڙ، ڪِرندڙ، اوسيئڙو ڪندڙ، پاڙي، ڪاڻو، پاڇوڪڙ، ڪاوڙيل ۽ وڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سَگهجي ٿو، پَر اسان انهن سڀني وچان ”پڙهندڙ“ نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان ڪڍي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعني e-books ٺاهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وَڌڻ، ويجهڻ ۽ هِڪَ ٻئي کي گولي سَهڪاري تحريڪ جي رستي تي آڻڻ جي آسَ رکون ٿا.

پڙهندڙ نسل (پَن) ڪا به تنظيم ناهي. اُن جو ڪو به صدر، عهديدار يا پايو وجهندڙ نه آهي. جيڪڏهن ڪو به شخص اهڙي دعويٰ ڪري ٿو ته پڪ ڄاڻو ته اهو ڪوڙو آهي. نه ئي وري پَن جي نالي ڪي پئسا گڏ ڪيا ويندا. جيڪڏهن ڪو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو ته پڪ ڄاڻو ته اهو به ڪوڙو آهي.

جهڙيءَ طرح وڻن جا پَن ساوا، ڳاڙها، نيرا، پيلا يا ناسي هوندا آهن اهڙيءَ طرح پڙهندڙ نسل وارا پَن به مختلف آهن ۽ هوندا. اُهي ساڳئي ئي وقت اداس ۽ پڙهندڙ، ٻرندڙ ۽ پڙهندڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وڙهندڙ ۽ پڙهندڙ به ٿي سگهن ٿا. ٻين لفظن ۾ پَن ڪا خصوصي ۽ تالي لڳل Exclusive Club نه آهي.

ڪوشش اها هوندي ته پَن جا سڀ ڪم ڪار سهڪاري ۽ رضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي ته ڪي ڪم اجرتي بنيادن تي به ٿين. اهڙي حالت ۾ پَن پاڻ هڪٻئي جي مدد ڪرڻ جي اصول هيٺ ڏي وٺ ڪندا ۽ غير تجارتي non-commercial رهندا. پَن پاران ڪتابن کي ڊجيٽائيز digitize ڪرڻ جي عمل مان ڪو به مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نه ڪئي ويندي.

ڪتابن کي ڊجيٽائيز ڪرڻ کان پوءِ اهم مرحلو ورهائڻ distribution جو ٿيندو. اهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪڏهن ڪو پيسا ڪمائي سگهي ٿو ته ڀلي ڪمائي، رڳو پَن سان اُن جو ڪو به لاڳاپو نه هوندو.

پَن کي کليل اکرن ۾ صلاح ڏجي ٿي ته هو وَس پٽاندڙ وڌ
 کان وڌ ڪتاب خريد ڪري ڪتابن جي ليکڪن، ڇپائيندڙن ۽
 ڇاپيندڙن کي همٿائن. پر ساڳئي وقت علم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ
 کي ڦهلائڻ جي ڪوشش دوران ڪنهن به رڪاوٽ کي نه مڃن.
 شيخ اياز علم، ڄاڻ، سمجھ ۽ ڏاهپ کي گيت، بيت، سٽ،
 پُڪار سان تشبيهه ڏيندي انهن سڀني کي بمن، گولين ۽ بارود
 جي مد مقابل بيهاريو آهي. اياز چوي ٿو ته:
 گيت به ڄڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪرڻ ٿا.

... ..

جئن جئن جاڙ وڌي ٿي جڳ ۾، هو ٻوليءَ جي آڙ ڇڻن ٿا؛
 ريتيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موٽي منجهه پهڙ ڇڻن ٿا؛

... ..

ڪالهه هُيا جي سُرخ گلن جيئن، اڄڪلهه نيلا پيلا آهن؛
 گيت به ڄڻ گوريلا آهن.....

... ..

هي بيت اُٿي، هي بم- گولو،

جيڪي به ڪٽين، جيڪي به ڪٽين!

مون لاءِ ٻنهي ۾ فرقُ نه آ، هي بيتُ به بم جو ساٿي آ،

جنهن رڻ ۾ رات ڪيا راڙا، تنهن هڏ ۽ چم جو ساٿي آ -

ان حساب سان اڻڄاڻائي کي پاڻ تي اهو سوچي مڙهڻ ته
 ”هاڻي ويڙهه ۽ عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نه
 وڃايو“ نادانيءَ جي نشاني آهي.

پَنَ جو پڙهڻ عام ڪتابي ڪيڙن وانگر رڳو نصابي ڪتابن تائين محدود نه هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج ۽ سماجي حالتن تان نظر ڪڍي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي پاليسيون policies اڻڄاڻن ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پَنَ نصابي ڪتابن سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پڙهندڙ سُئل جا پَنَ سڀني کي **چو، ڇا، ۽ ڪيئن** جهڙن سوالن کي هر بيان تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوٺ ڏين ٿا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جواب ڳولڻ کي نه رڳو پنهنجو حق، پر فرض ۽ اڻٽر گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان به پڙهڻ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي ان سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا، بس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏسو، هر قسم جا ڳاڙها توڙي نيرا، ساوا توڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون پاڪي پائي چيو ته ”منهنجا پاءُ
پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پَنَ پَنَ جو پڙلاءُ.“
- اياز (ڪلهي پاتم ڪينرو)